

Koordinacja ekonomii społecznej w regionie

Rekomendacje w zakresie
projektów koordynacyjnych ROPS

Materiał został opracowany w ramach projektu
„Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”,
realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Koordinacja ekonomii społecznej w regionie – przewodnik

**Rekomendacje w zakresie
projektów koordynacyjnych ROPS**

Koordinacja ekonomii społecznej w regionie – przewodnik

**Rekomendacje w zakresie
projektów koordynacyjnych ROPS**

Rekomendacje zostały przygotowane przez zespół projektu „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”. Projekt jest realizowany przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych wraz z partnerami: Fundacją IDEA Rozwoju, Stowarzyszeniem Trenerów Organizacji Pozarządowych STOP.

Wydawca:

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej
ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa
www.mrpips.gov.pl
www.ekonomiaspoleczna.gov.pl

Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych
ul. Jasna 1, 00-013 Warszawa
biuro@ozrss.pl, www.ozrss.pl

Skład:

Stowarzyszenie „Obywatele Obywatelom”
ul. Sienkiewicza 36/16, 40-031 Katowice
tel. 530 058 740, www.soo.org.pl

Ilustracje: Created by Freepik,
Created by Natkacheva - Freepik.com

Druk:

Zakład Wydawniczo - Poligraficzny Ministerstwa
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Egzemplarz bezpłatny

Warszawa, wrzesień 2018 r

Podziękowania

Serdecznie dziękujemy koleżankom i kolegom z Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej, którzy zaangażowali się w tworzenie przewodnika, wspierając nas swoją wiedzą i doświadczeniem. Dziękujemy tym, którzy uczestniczyli w dyskusjach warsztatowych, a także tym, którzy wzbogacali przewodnik swoimi uwagami, opiniami oraz propozycjami inspirujących rozwiązań.

Szczególne podziękowania adresujemy do zespołu Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej, który nie tylko wspierał nas merytorycznie, ale także udostępnił przestrzeń do pracy warsztatowej i dbał o dobrą atmosferę tej pracy.

Zespół projektu „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”.

Spis treści

Wstęp	10
Część I - Koordynacja ekonomii społecznej w regionie	12
1. Podstawowe zadania koordynacyjne	16
1.1. Planowanie polityki rozwoju ekonomii społecznej w regionie (w tym wyznaczenie kluczowych kierunków rozwoju ekonomii społecznej)	19
1.2. Realizacja polityki rozwoju ekonomii społecznej	22
1.3. Monitorowanie polityki, ocena efektów polityki i pozyskiwanie wiedzy niezbędnej do planowania rozwoju ekonomii społecznej	26
2. Działania animacyjne ROPS	30
2.1. Działania związane z jednostkami samorządu terytorialnego	32
2.2. Zadania nakierowane na budowanie współpracy instytucji pomocowych i podmiotów ekonomii społecznej	43
2.3. Zadania związane ze współpracą z sektorem edukacji i szkolnictwa wyższego	46
2.4. Zadania związane ze współpracą z sektorem nauki	50
2.5. Zadania związane ze współpracą z biznesem	54
3. Zadania ROPS wspierające podmioty ekonomii społecznej	58
3.1. Sietiowanie podmiotów ekonomii społecznej	60
3.2. Poprawa widoczności podmiotów ekonomii społecznej	66
Część II Projekt koordynacyjny ROPS	70
1. Proces tworzenia projektu i współpraca z IZ RPO	72
1.1. Etapy przygotowania projektu	74
1.2. Podstawowe wymagania wobec projektu i współpraca z IZ RPO	82
Część III Doświadczenia i inspiracje z regionów	84
1. Podstawowe zadania koordynacyjne	86
1.1. Planowanie i diagnozowanie rozwoju ekonomii społecznej	88
1.2. Współpraca z IZ RPO w zakresie ukierunkowania środków europejskich na działania sprzyjające rozwojowi społecznemu i rozwojowi ekonomii społecznej	89
1.3. Współpraca z OWES	89
1.4. Funkcjonowanie Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej	90
2. Działania animacyjne ROPS	92
2.1. Współpraca z JST	94
2.2. Współpraca instytucji pomocowych i PES	95
2.3. Współpraca z edukacją, szkolnictwem wyższym i nauką	96
2.4. Współpraca z biznesem	99
3. Działania ROPS wspierające podmioty ekonomii społecznej	102
3.1. Sietiowanie PES	104
3.2. Zwiększanie widoczności PES	105
Załączniki	108

Wstęp do Rekomendacji Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w zakresie projektów koordynacyjnych Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej pn. Koordynacja ekonomii społecznej w regionach.

Niniejsze Rekomendacje powstały na kanwie zdiagnozowanych potrzeb, mając na celu usprawnienie realizacji zadań publicznych w zakresie ekonomii społecznej i solidarnej na szczeblu samorządowym – w szczególności poprzez zwiększanie spójności z działaniami na poziomie centralnym i zapewnienie zgodności z założeniami ogólnokrajowych dokumentów strategicznych i programowych.

Wsparcie sektora ekonomii społecznej i solidarnej ma istotne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz jest elementem aktywnej polityki społecznej. Ekonomia społeczna i solidarna to także szansa na zwiększanie dostępności usług społecznych użyteczności publicznej, wspierających m.in. politykę rodzinną, w zakresie opieki nad dziećmi, osobami starszymi oraz niepełnosprawnymi i niesamodzielnymi. Realizacja idei ekonomii społecznej przyczynia się do budowania kapitału ludzkiego i kapitału społecznego, zwiększania spójności społecznej oraz rozwoju lokalnego.

Zapewnienie komplementarności w realizacji polityk publicznych w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej na poziomie centralnym oraz w poszczególnych regionach to jeden z najważniejszych warunków wspólnego sukcesu i osiągnięcia w tym zakresie efektu synergii.

Rekomendacje wpisują się w koncepcję tworzenia społecznie odpowiedzialnego terytorium, która może mieć istotny wpływ na wzrost poziomu i jakości życia jego mieszkańców, między innymi poprzez kształtowanie aktywnych postaw społeczno-zawodowych, a także zwiększenie dostępności usług społecznych użyteczności publicznej.

Wyrażam nadzieję, że przygotowane rekomendacje przyczynią się do zwiększenia spójności działań regionalnych, zgodnie z polityką ogólnokrajową, wyznaczoną ramami Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Jak korzystać z przewodnika

Przewodnik składa się z trzech części:

Część I

opisuje rolę ROPS jako koordynatora ekonomii społecznej w regionie, w tym w powiązaniu z zadaniami Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej i Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Część II

opisuje, jak zaplanować proces przygotowania projektu, jak tworzyć projekt elastyczny i adekwatny do zmieniających się potrzeb.

Część III

opisuje doświadczenia Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej w realizacji zadań koordynacyjnych.

Części I i III podzielone są na obszary tematyczne. Można więc czytać tylko wybrane fragmenty, adekwatnie do zadań realizowanych w ROPS w zakresie koordynacji ekonomii społecznej.

Korzystając z przewodnika warto wiedzieć, że:

- Tabele są ważną częścią merytoryczną przewodnika, a nie jedynie uzupełnieniem treści. Jednak pełen sens informacji i wskazówek zawartych w tabelach można zrozumieć zapoznając się z kontekstem działań, który opisany jest przed każdą z tabel jako „Krótkie wprowadzenie wraz z kontekstem”.
- Informacje szczególnie istotne wpisano w ramki.
- W poszczególnych podrozdziałach wskazano „Rekomendowane zasoby wiedzy (przydatne źródła)”. Materiały tu wskazane pozwolą pogłębić wiedzę na dany temat oraz wykorzystać zasoby przygotowane przez innych.

Bardziej szczegółowe omówienie wątków ważnych dla poszczególnych ROPS i poszczególnych pracowników jest możliwe wspólnie z konsultantami i konsultantkami regionalnymi projektu SIRES lub z innymi ekspertami specjalizującymi się w poszczególnych tematach.

Wykaz skrótów

CIS	Centrum Integracji Społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	Ekonomia Społeczna
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IP RPO	Instytucja Pośrednicząca Regionalnym Programem Operacyjnym
IZ RPO	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
MIR	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
OHP	Ochotnicze Hufce Pracy
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmiot ekonomii społecznej
PS	Przedsiębiorstwo Społeczne
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
RKRES	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RPO	Regionalny Program Operacyjny 2014-2020
RPRES	Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
SIRES	Projekt „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej” realizowany w partnerstwie w okresie 03.2017 - 02.2020 r. przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, Fundację Idea Rozwoju i Stowarzyszenie Trenerów Organizacji Pozarządowych STOP
SZOOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych
WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
Wytyczne	Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej

Wstęp

Zgodnie z **ustawą o pomocy społecznej** do zadań samorządu województwa należy koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie (art. 21 pkt 4a ustawy o pomocy społecznej). Katalog działań koordynacyjnych został wskazany w art. 21a ustawy. Przepis ten mówi o działaniach, które realizowane są „w szczególności” - katalog działań koordynacyjnych jest więc katalogiem otwartym.

Jednocześnie na kluczową rolę regionów w polityce rozwoju ekonomii społecznej wskazuje **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES)**¹. Dokument ten wprost określa, że Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej jako jednostki samorządu województwa są odpowiedzialne za koordynację działań związanych z ekonomią społeczną, w tym m.in. za koordynację Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, a także za określanie kierunków, preferencji i procedur wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Wskazane w ustawie o pomocy społecznej i w KPRES katalogi działań koordynacyjnych na rzecz ekonomii społecznej w regionie mają charakter ogólny – zarysowują obszary działania. Bardziej szczegółowo działania koordynacyjne zostały wskazane w **Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia**

społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020².

Niniejszy przewodnik zawiera rekomendacje dla samorządów województw, dotyczące sposobu zapewnienia spójności polityki publicznej na poziomie krajowym i regionalnym (w tym w odniesieniu do transpozycji KPRES oraz koordynacji ekonomii społecznej w województwie). Został on przygotowany na podstawie wniosków i rekomendacji sformułowanych w ramach działań rzeczniczych oraz doświadczeń z doradztwa (przede wszystkim na rzecz wszystkich 16 Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej oraz Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej), prowadzonych w ramach projektu „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”³. Działania doradcze, jak i rzecznicze mają wpływać na tworzenie trwałego i kompleksowego systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie regionalnym i ponadregionalnym. Zdiagnozowane potrzeby, na bazie których były prowadzone działania doradcze i rzecznicze, dotyczyły przede wszystkim:

- **transpozycji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na poziom regionalny**. Transpozycja KPRES przysparza regionom trudności (m.in. w zakresie liczby miejsc

1 <http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Krajowy,Program,Rozwoju,Ekonomii,Spoecznej,3495.html>. Obecnie (16.05.2018 r.) trwa proces zmian w programie, który powinien zakończyć się w br.

2 <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedswiezec-w-obszarze-wlaczenia-spoecznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/>.

3 „Raport 2017: Podsumowanie doradztwa. Raport podsumowujący doradztwo prowadzone w projekcie Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”, „Raport 2017: Podsumowanie rzecznictwa. Raport podsumowujący działania rzecznicze prowadzone w projekcie „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”.

pracy planowanych do utworzenia w ramach RPO, współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej, współpracy z biznesem i sektorem nauki czy sieciowania podmiotów ekonomii społecznej);

- **wzmocnienia koordynacji ekonomii społecznej w województwie.** To kluczowe zadanie ROPS (realizowane w oparciu o projekt pozakonkursowy ROPS w ramach RPO), lecz okazuje się, że wiele z nich ma trudności z jego realizacją, co wynika m.in. z niejasnej wizji koordynacji, a także z niedostatecznego potencjału, szczególnie w obszarze organizowania i zarządzania współpracą wielu aktorów. Przeprowadzono analizę projektów koordynacyjnych ROPS (identyfikacja różnic, dobrych praktyk), która stała się punktem wyjścia do formułowania wskazówek, zaleceń i działań doradczych dla działań koordynacyjnych, uspołnionych na poziomie wszystkich regionów w najwyższym stopniu, jak to możliwe. W tym obszarze zidentyfikowano także potrzeby rzecznicze odnoszące się do wzmocnienia roli koordynacyjnej ROPS w regionach (w tym kreowania nowych możliwości projektach koordynacyjnych) oraz tworzenia sieci wymiany doświadczeń na tym polu.

Głównym celem przewodnika jest uwspólnienie wiedzy ROPS i IZ RPO na temat sposobu rozumienia funkcji koordynacyjnej i jej realizacji w projektach finansowanych ze środków europejskich w ramach RPO. Dlatego w podręczniku:

- gromadzimy i porządkujemy wiedzę na temat funkcji koordynacyjnej ROPS (w powiązaniu z katalogiem zadań wynikającym z Wytycznych, które są podstawą dla opracowania projektów);
- formułujemy szeroki katalog możliwych działań i narzędzi do wykorzystania przez ROPS przy realizacji działań koordynacyjnych i projektów.

Głównym adresatem przewodnika są Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej. Przewodnik będzie użyteczny przede wszystkim w trakcie prac nad przygotowaniem przez nie projektu koordynacyjnego bądź planowania zmian w projektach już realizowanych.

Ważnym adresatem przewodnika są także Instytucje Zarządzające Regionalnymi Programami Operacyjnymi. IZ RPO wyznaczają ramy dla realizacji projektów ROPS (m.in. kryteria wyboru projektów, wymagane wskaźniki), dokonują oceny projektów i współpracują z ROPS na etapie ich realizacji. Dlatego ważne jest, aby miały wiedzę na temat działań i narzędzi koordynacyjnych możliwych do wykorzystania przez ROPS w ramach projektu.

Przewodnik może być także interesujący dla innych kluczowych instytucji i podmiotów zainteresowanych ekonomią społeczną w regionie, tj. **dla Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej** (w kontekście obszarów współdziałania i podziału zadań pomiędzy ROPS i OWES) **oraz dla Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej.**

Część I

Koordinacja ekonomii społecznej w regionie

- Podstawowym dokumentem określającym rolę ROPS w procesie koordynacji ekonomii społecznej na poziomie regionalnym jest **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej**. Wytyczne natomiast stanowią rozwinięcie zapisów KPRES i punkt odniesienia dla finansowania działań koordynacyjnych ROPS ze środków europejskich w ramach RPO. Z zebranych doświadczeń doradczych prowadzonych na rzecz ROPS i Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej wynika, że zakres koordynacji nie jest jasno określony, działania na poziomie regionów są na tym polu zróżnicowane i wymagają uspoźnienia.
- W Wytycznych wskazano szereg działań ramowych możliwych do zrealizowania przez ROPS w ramach projektów koordynacyjnych finansowanych z RPO, które, jak wynika z praktyki działań prowadzonych na rzecz wsparcia ROPS, wymagają dookreślenia i uszeregowania na poziomie wykonawczym w taki sposób, aby były możliwe do praktycznego wdrażania w regionach. Zakres tych działań odnosi się do funkcji ROPS jako regionalnego koordynatora rozwoju sektora ekonomii społecznej.
- Działania te można podzielić na trzy grupy:

 Rysunek 1. Zadania koordynacyjne ROPS.

Podstawowe zadania koordynacyjne
<ul style="list-style-type: none"> • Planowanie polityki rozwoju ekonomii społecznej (w tym wyznaczanie kluczowych kierunków rozwoju ekonomii społecznej) • Realizacja polityki rozwoju ekonomii społecznej • Monitorowanie polityki, ocena efektów polityki i pozyskiwanie wiedzy niezbędnej do planowania • Rzecznictwo na poziomie regionalnym i krajowym
Zadania animacyjne
<ul style="list-style-type: none"> • Działania kierowane do JST • Sieciowanie ekonomii społecznej z otoczeniem • Ścieżki reintegracji, czyli sieciowanie w ramach różnego rodzaju instytucji pomocowych i PES • Powiązanie ES z sektorami edukacji, nauki i szkolnictwa wyższego, biznesu itp.
Zadania wspierające PES
<ul style="list-style-type: none"> • Sieciowanie PES • Poprawa widoczności PES

- **Podstawowe zadania koordynacyjne - realizowane wyłącznie przez ROPS**, ze względu na jego usytuowanie w strukturze samorządu województwa i w systemie prawnym. Zadania te są obowiązkowe dla każdego ROPS - bez ich realizacji nie można mówić o pełnieniu przez ROPS funkcji koordynatora ekonomii społecznej w regionie.
- **Dwie pozostałe grupy zadań koordynacyjnych mogą być realizowane zarówno przez ROPS, jak i przez OWES.** Zadania te dotyczą

animacji (oddziaływania na otoczenie ekonomii społecznej, w szczególności na jednostki samorządu terytorialnego) oraz wsparcia istniejących podmiotów ekonomii społecznej.

- Przy realizacji zadań animacyjnych i wspierających rola ROPS może być wiodąca lub uzupełniająca w stosunku do działań OWES, w zależności od uzgodnień na poziomie regionalnym. Jednak zadania te muszą być zawsze realizowane przy ścisłej kooperacji ROPS i OWES.

 Tabela 1. Zadania ROPS względem innych uczestników systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie.

Zadania, w których ROPS ma rolę wiodącą	Zadania wymagające ścisłej współpracy z OWES
<ul style="list-style-type: none"> • Podstawowe zadania koordynacyjne: • planowanie polityki rozwoju ekonomii społecznej (w tym wyznaczanie kluczowych kierunków rozwoju ekonomii społecznej) • realizacja polityki rozwoju ekonomii społecznej 	Zadania animacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • kierowane do JST • związane z sieciowaniem ekonomii społecznej z otoczeniem: › ścieżki reintegracji, czyli sieciowanie w ramach różnego

Zadania, w których ROPS ma rolę wiodącą	Zadania wymagające ścisłej współpracy z OWES
<ul style="list-style-type: none"> • monitorowanie polityki, ocena efektów polityki i pozyskiwanie wiedzy niezbędnej do planowania 	<ul style="list-style-type: none"> › rodzaju instytucji pomocowych, w tym reintegracyjnych › powiązania ES z sektorami edukacji, nauki i szkolnictwa wyższego, biznesu itp.
	Zadania związane ze wsparciem dla PES: <ul style="list-style-type: none"> • sieciowanie PES • poprawa widoczności PES

- Cele i zakres zadań koordynacyjnych ROPS, zakres współdziałania ROPS i OWES oraz podział zadań pomiędzy te podmioty powinien wynikać z Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.
- Zakres współdziałania ROPS i OWES, w tym podział zadań, powinien być przedmiotem uzgodnień na poziomie regionalnym pomiędzy ROPS i OWES, oraz powinien uwzględniać w tym zakresie rekomendacje RKRES. Planując współpracę ROPS i OWES warto wziąć pod uwagę takie elementy jak:

- › potrzeby, możliwości, zasadność oddziaływania regionalnego/subregionalnego,
 - › zakres kompetencji instytucjonalnych OWES i ROPS w ramach systemu wsparcia ekonomii społecznej,
 - › zasoby poszczególnych podmiotów: autorytet (w odniesieniu do określonych grup odbiorców), wiedzę/kompetencje, kadre, środki finansowe,
 - › dotychczasowe doświadczenia w regionie.
- W kolejnych rozdziałach przedstawione zostały poszczególne zadania ROPS związane z funkcją koordynacyjną.

Zadania realizowane przez ROPS w ramach koordynacji ekonomii społecznej w regionie powinny pozostawać w ścisłej relacji z polityką publiczną w zakresie rozwoju ekonomii społecznej, realizowaną przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (a także Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju jako instytucji koordynującej wykorzystanie środków europejskich w zakresie ekonomii społecznej). Wyrazem tej polityki jest przede wszystkim KPRES oraz ramy legislacyjne.

Kluczowe jest, z jednej strony, związane z wyznaczaniem kierunków i ram prawnych dla rozwoju ekonomii społecznej zaangażowanie ROPS w działania MRPIPS, a z drugiej – stymulowanie działań sprzyjających wdrożeniu tej polityki na poziomie regionalnym (poprzez RKRES i inne działania opisane w dalszej części rozdziału).

Rozdział 1

Podstawowe zadania
koordynacyjne

Podstawowe zadania koordynacyjne

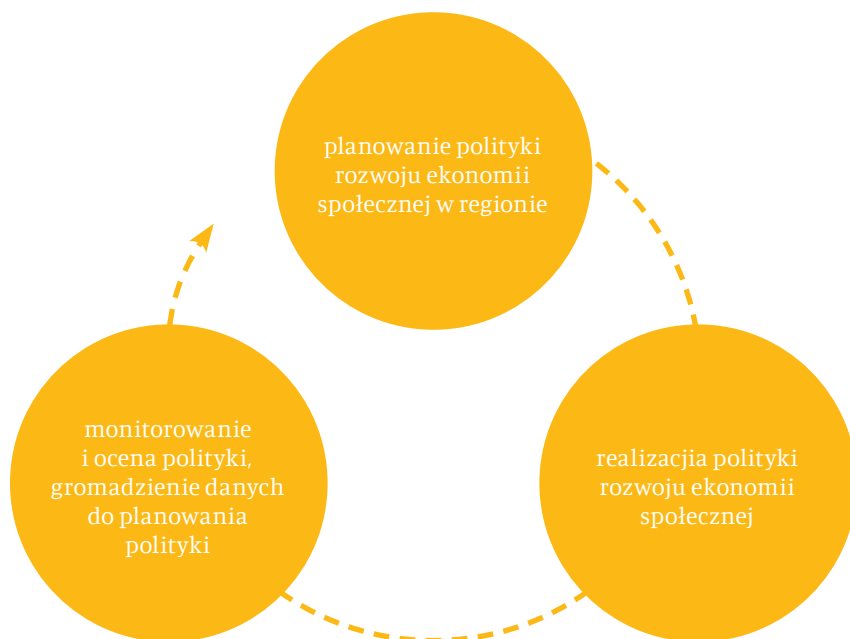
Podstawowe zadania koordynacyjne ROPS można podzielić na trzy elementy składające się na cykl polityki publicznej. Zgodnie z nimi ROPS: (1) planuje politykę rozwoju ekonomii społecznej w regionie, (2) realizuje swoje zadania wynikające z planu, (3) monitoruje politykę i ocenia jej efekty, analizuje potrzeby i potencjały sektora ekonomii społecznej, a następnie dokonuje analizy i, opierając się na jej wynikach, weryfikuje

(aktualizuje) plany lub uruchamia kolejny proces planowania. Cykl rozpoczyna się na nowo.

Cykl dotyczy nie tylko planowania polityki rozwoju ekonomii społecznej. W praktyce według tego cyklu odbywa się także praca nad projektami ROPS, OWES i RPO. Wszystkie te działania wymagają zaplanowania w oparciu o potrzeby i zasoby, realizacji, a następnie monitorowania i ewaluacji.

18

 Rysunek 2. Elementy podstawowych zadań koordynacyjnych składające się na cykl polityki publicznej.

Każdy z elementów podstawowych zadań koordynacyjnych wymaga zaangażowania RKRES reprezentującego szeroko rozumiane środowisko ekonomii społecznej. RKRES pełni przede wszystkim funkcję opiniodawczo-doradczą względem ROPS, ale też funkcję rzeczniczą dla środowiska ekonomii społecznej.

Dodatkowym ważnym elementem podstawowych zadań koordynacyjnych jest rzecznictwo, a więc występowanie przez ROPS w imieniu własnym, środowiska ekonomii społecznej lub określonych grup podmiotów (takich, jak sieć OWES czy przedsiębiorstwa społeczne) przed różnego

rodzaju instytucjami na poziomie regionalnym (np. IZ RPO) i krajowym (MRPiPS, KKRES, MIR). To przedstawianie tym instytucjom potrzeb i oczekiwań własnych, środowiska ekonomii społecznej, określonych grup, wspieranie w rozwiązywaniu kwestii trudnych i zależnych od innych instytucji regionalnych i krajowych, pokazywanie i promowanie przed tymi instytucjami rozwiązań korzystnych dla rozwoju ekonomii społecznej w regionie itd. Jednym z podstawowych elementów prowadzenia działań rzeczniczych na poziomie regionalnym, ale także krajowym, jest przestrzeń do dialogu.

1.1. Planowanie polityki rozwoju ekonomii społecznej w regionie (w tym wyznaczanie kluczowych kierunków rozwoju ekonomii społecznej)

Cele, kierunki oraz instrumenty rozwoju ekonomii społecznej w regionie powinny być ściśle powiązane z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej, z ramami legislacyjnymi w zakresie ES oraz działaniami koordynacyjnymi prowadzonymi przez MRPiPS oraz MIR. Dlatego istotne jest, by ROPS w ramach działań rzeczniczych wpływał na kształt krajowej polityki rozwoju ekonomii społecznej i sposobów jej finansowania (również ze środków europejskich) m.in. poprzez:

- udział w pracach Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej i jego grup roboczych,
- udział w innych spotkaniach związanych z tworzeniem/aktualizacją KPRES i ram prawnych funkcjonowania ES,
- udział w związanych z polityką społeczną spotkaniach dotyczących przyszłości polityki spójności po 2020 roku i umiejscowienia ekonomii społecznej w tej polityce.

ROPS może w ramach rzecznictwa występować w imieniu własnym, ale także regionalnego środowiska ekonomii społecznej: RKRES, sieci OWES, sieci PES itd. Istotne jest animowanie dyskusji w regionie na temat przyszłości rozwoju ekonomii społecznej, a także wypracowywanie wspólnych regionalnych stanowisk w sprawie ram prawnych i programowych proponowanych przez MRPiPS, a w zakresie finansowania ze środków europejskich - przez MIR. W tym kontekście istotny jest dialog ROPS (regionalnego koordynatora ES) z MRPiPS i MIR na temat kierunków i szczegółowych rozwiązań dotyczących krajowej polityki rozwoju ekonomii społecznej.

W ramach planowania polityki rozwoju ekonomii społecznej w regionie można wyodrębnić trzy kierunki działania:

- umiejscowienie ES w dokumentach strategicznych samorządu województwa - przede wszystkim w strategii rozwoju województwa, strategii w zakresie polityki społecznej oraz w innych sektorowych/branżowych politykach publicznych na poziomie regionalnym (w tym: polityki rozwoju i deinstytucjonalizacji usług społecznych, polityki rozwoju turystyki

i promocji województwa, polityki na rzecz rozwoju kultury, polityki na rzecz młodzieży, polityki senioralnej, polityki związanej ze wspieraniem rewitalizacji czy rozwoju obszarów wiejskich, i in.),

- przygotowanie lub aktualizacja strategicznego dokumentu dotyczącego rozwoju ES w regionie (RPRES),
- uwzględnienie ekonomii społecznej w polityce wykorzystania środków europejskich, również w perspektywie finansowej 2020+.

Podstawowym drogowskazem do opracowywania RPRES jest narzędzie opracowywane przez ROPS Kraków w oparciu o Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej i określoną w nim rolę regionów. Narzędzie powinno pomóc w opracowaniu regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej, zachowując zasadę standaryzacji obligatoryjnych elementów (wynikających z KPRES) oraz uwzględniając różnorodne uwarunkowania regionalne.

Tabela 2. Planowanie polityki rozwoju ekonomii społecznej – możliwe działania ROPS i RKRES.

Lp.	Możliwe działania ROPS	Możliwa rola RKRES
Cel 1. Włączenie ekonomii społecznej do polityki rozwoju regionu lub sektorowych polityk publicznych na poziomie regionalnym		
1	<p>Inicjowanie i zacieśnianie współpracy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z innymi komórkami Urzędu Marszałkowskiego, • z innymi podmiotami podległymi samorządowi województwa (np. WUP) <p>odpowiedzialnymi za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • planowanie strategiczne, • rozwój branż ważnych dla rozwoju ekonomii społecznej, w których działają/ mogą działać PES i PS (np. rewitalizacja, turystyka, produkt regionalny, kapitał ludzki, kultura, innowacje, itp.), • planowanie wykorzystania funduszy europejskich, • planowanie wykorzystania środków krajowych (np. Funduszu Pracy w ramach WUP czy środków samorządu województwa); Poszukiwanie możliwości finansowania ekonomii społecznej ze środków dostępnych na poziomie regionu (będących w dyspozycji WUP lub Urzędu Marszałkowskiego w ramach zadań samorządu województwa). • diagnozowanie i prognozowanie (np. obserwatoria integracji społecznej, regionalne obserwatoria terytorialne, oddziały GUS); Uzgadnianie możliwości realizacji przez inne podmioty badań dotyczących ekonomii społecznej lub włączania zagadnień związanych z ekonomią społeczną do innych badań, np. dotyczących rozwoju poszczególnych branż. 	<p>Funkcja edukacyjno-upowszechniająca – uświadamianie przez członków RKRES (innych niż komórki Urzędu Marszałkowskiego i jednostki podległe inne niż ROPS) możliwości, jakie daje ekonomia społeczna w kontekście rozwoju województwa i konkretnych branż,</p> <p>Funkcja rzecznicza – wskazywanie Urzędowi Marszałkowskiemu i jednostkom podległym samorządowi województwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • korzyści z zastosowania ekonomii społecznej jako narzędzia rozwoju regionalnego i lokalnego oraz wskazywanie różnorodnych funkcji ekonomii społecznej (aktywizacja społeczna i zawodowa osób z grup wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem, tworzenie miejsc pracy, realizacja usług społecznych, oraz funkcji w dziedzinie kultury, turystyki, rewitalizacji), • różnorodności branżowej ekonomii społecznej (pod kątem możliwości włączenia jej do polityk rozwoju regionu i wykorzystania jej różnorodnych funkcji) w oparciu o przykłady dobrych praktyk w funkcjonowaniu ekonomii społecznej (np. PES w poszczególnych branżach).
2	<p>Udział w pracach nad regionalnymi strategiami i programami rozwoju, których zakres jest istotny dla rozwoju ekonomii społecznej, poprzez włączanie się w dyskusje i dostarczenie wkładu merytorycznego dotyczącego ekonomii społecznej.</p> <p>Ułatwianie/umożliwianie kluczowym interesariuszom ekonomii społecznej (głównie przedstawicielom RKRES i OWES) włączania się w prace nad regionalnymi strategiami i programami rozwoju.</p> <p>Monitorowanie wdrażania w regionalnych strategiach i programach zapisów dotyczących ekonomii społecznej oraz interweniowanie, gdy są wdrażane niewłaściwie.</p>	<p>Funkcja opiniodawczo-doradcza – dla ROPS (formułowanie propozycji rozwiązań, uwag do dokumentów).</p> <p>Funkcja ekspercka – udział w dyskusjach i dostarczanie wkładu merytorycznego do dokumentów.</p> <p>Funkcja rzecznicza – reprezentowanie potrzeb i oczekiwań środowiska ekonomii społecznej, współpraca z Wojewódzką Radą Działalności Pożytku Publicznego w celu wzmocnienia głosu środowiska ekonomii społecznej i obecności sektora w rozwoju regionu.</p>
3	<p>Wsparcie dla innych komórek Urzędu Marszałkowskiego lub innych podmiotów samorządu województwa (np. WUP) w opracowaniu rozwiązań wdrożeniowych sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej.</p>	<p>Funkcja opiniodawczo-doradcza – proponowanie lub opiniowanie rozwiązań wdrożeniowych sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej - po wcześniejszym zainicjowaniu przez ROPS dyskusji w tej sprawie na forum RKRES lub w grupach roboczych/zadaniowych (spotkania, stanowiska itp.).</p>
4	<p>Udział w pracach nad KPRES i ramami legislacyjnymi dla ekonomii społecznej - współpraca z MRPiPS w celu zapewnienia spójności z KPRES i z ramami legislacyjnymi.</p>	<p>Funkcja rzecznicza - reprezentowanie na poziomie regionalnym i krajowym potrzeb i oczekiwań środowiska ekonomii społecznej.</p>

Cel 2. Przygotowanie strategicznego dokumentu dotyczącego rozwoju ES w regionie (RPRES)		
5	<p>Zainicjowanie i zorganizowanie procesu planowania, monitorowanie i stymulowanie go, a w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zidentyfikowanie kluczowych interesariuszy i zaproszenie ich do udziału w pracach nad RKRES, wyznaczenie harmonogramu i „kamieni milowych” w procesie, a także sposobu organizacji pracy. • Dokonanie „inventaryzacji” wiedzy niezbędnej do planowania i ewentualnie pozyskanie wiedzy, jeśli jest niekompletna (szerzej na ten temat w części 1.3). • Stymulowanie dyskusji merytorycznej na temat kierunków rozwoju ekonomii społecznej (celów, priorytetów, działań) i udział w tej dyskusji – przygotowanie interesariuszy do dyskusji (nakreślenie tła i kontekstu, dostarczenie danych), proponowanie rozwiązań, dbanie o zachowanie spójności z polityką krajową w zakresie ekonomii społecznej. • Przygotowywanie i opracowywanie treści RPRES. 	<p>Funkcja ekspercka – udział w dyskusjach i dostarczenie wkładu merytorycznego.</p> <p>Funkcja rzecznicza – reprezentowanie na poziomie regionalnym i krajowym potrzeb oraz oczekiwań środowiska ekonomii społecznej.</p>
Cel 3. Uwzględnienie ekonomii społecznej w polityce wykorzystania środków europejskich, również w perspektywie finansowej 2020+		
6	<p>Udział w pracach nad zmianami w RPO, w tym w ramach przeglądu śródkresowego - dostarczanie danych na temat osiągniętych efektów (optymalnie na bazie niezależnej ewaluacji) i propozycji rozwiązań.</p> <p>Udział w pracach nad przyszłą perspektywą finansową polityki spójności 2020+ na poziomie krajowym i regionalnym (RPO 2020+) – w zakresie dotyczącym polityki społecznej, w tym ekonomii społecznej – oraz nad dokumentami szczegółowymi (dostarczanie danych i propozycji i rozwiązań, dbanie, by środki europejskie zostały zaplanowane zgodnie z krajową i regionalną polityką rozwoju ekonomii społecznej).</p> <p>Współpraca z podmiotami spoza regionu w zakresie przyszłej perspektywy finansowej (w tym z MRPiPS, MIR, innymi ROPS) w kontekście uwzględniania ekonomii społecznej w dokumentach dotyczących polityki spójności po 2020 r.</p> <p>Stymulowanie środowiska ekonomii społecznej (OWES, PES, PS) i innych interesariuszy (np. OPS, JST) do dyskusji o kształcie przyszłej perspektywy finansowej na poziomie regionalnym.</p> <p>Informowanie środowiska ekonomii społecznej o stanie prac i ustaleniach podejmowanych na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym, a związanych z przyszłą perspektywą finansową/ zmianami w RPO i o ich konsekwencjach dla ekonomii społecznej.</p>	<p>Funkcja konsultacyjno-doradcza wobec ROPS lub bezpośrednio IZ RPO/innych podmiotów odpowiedzialnych za planowanie perspektywy finansowej 2020+ - proponowanie i opiniowanie rozwiązań/ zapisów.</p> <p>Funkcja rzecznicza - prezentowanie potrzeb i oczekiwań środowiska ekonomii społecznej (PES, OWES, ROPS, RKRES) oraz rozwiązań pożądaných przez to środowisko w relacjach z IZ RPO/innymi podmiotami odpowiedzialnymi za planowanie perspektywy finansowej 2020+.</p> <p>Funkcje te mogą być realizowane m.in. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapraszanie instytucji odpowiedzialnych za planowanie przyszłej perspektywy finansowej do udziału w posiedzeniach RKRES lub grup roboczych. • Udział w spotkaniach organizowanych przez instytucje odpowiedzialne za planowanie przyszłej perspektywy finansowej. • Opiniowanie dokumentów.
Cel 4. Reprezentowanie interesów regionu w kształtowaniu polityki rozwoju ekonomii społecznej na poziomie krajowym		
7	<p>Uwzględnienie w całym procesie planowania polityki rozwoju ekonomii społecznej w regionie współpracy z MRPiPS i MIR. Celem współpracy jest przede wszystkim zapewnienie zgodności RPRES z KPRES i ramami legislacyjnymi.</p> <p>Włączanie się i udział w pracach nad KPRES i ramami legislacyjnymi dla ekonomii społecznej - współpraca z MRPiPS w celu zapewnienia spójności RPRES z KPRES i ramami legislacyjnymi dotyczącymi ekonomii społecznej.</p>	

■ Tabela 3. Planowanie polityki rozwoju ekonomii społecznej – potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w projekcie.

Lp.	Cele	Zasoby i narzędzia	Ewentualne komentarze
1	Umiejscowienie ES w dokumentach strategicznych samorządu województwa	<ul style="list-style-type: none"> osoba lub osoby w zespole ROPS pełniące funkcję rzeczniczą – osoba posiadająca wiedzę nt. ES, w tym na poziomie regionu oraz znająca sektorowe polityki publiczne samorządu województwa (do ustalenia wewnątrz w zespole ROPS – w jakim wymiarze miałyby być ona zatrudniona/ czy osoba ta miałaby pełnić także inne funkcje w ramach innych zadań/obszarów), kreowanie dyskusji nt. roli ES - udział w spotkaniach, udział w konsultacjach dokumentów strategicznych i wdrożeniowych na poziomie samorządu województwa, tworzenie bądź korzystanie z funkcjonującego już repozytorium wiedzy (głównie nt. ES w regionie, dobrych praktyk), udział w pracach dotyczących tworzenia KPRES i ram prawnych (warto zabudżetować koszty spotkań, delegacji), działania rzecznicze na poziomie regionalnym i krajowym (spotkania, animowanie dialogu, wypracowanie wspólnych rekomendacji i wniosków środowiska ekonomii społecznej itp.) 	Korzystanie z zasobów wiedzy i informacji (np. na temat ES w regionie, dobrych praktyk) może być oparte na tworzeniu repozytorium wiedzy na potrzeby działania dotyczącego włączenia ES do polityk regionalnych, ale także bazować na dostępnych już zasobach i informacjach, którymi dysponuje zespół ROPS, bądź które będą powstawały/ będą zbierane w ramach innych działań prowadzonych przez ROPS w zakresie koordynacji ES.
2	Przygotowanie strategicznego dokumentu dotyczącego rozwoju ES w regionie (RPRES)	<ul style="list-style-type: none"> osoba lub osoby koordynujące prace nad przygotowaniem RPRES, spotkania służące wypracowywaniu dokumentu, ale także zbieraniu uwag (np. prace w mniejszych grupach, otwarte spotkania konsultacyjne, warsztaty konsultacyjne i in.), udział w pracach dotyczących tworzenia KPRES i ram prawnych (spotkania, koszty noclegów, delegacji), działania rzecznicze na poziomie regionalnym i krajowym (spotkania, pobudzenie dialogu, wypracowanie wspólnych rekomendacji i wniosków środowiska ekonomii społecznej itp.). 	<ul style="list-style-type: none"> do rozważenia: możliwość skorzystania ze wsparcia zewnętrznych ekspertów wspierających proces przygotowywania RPRES – np. facylitator spotkań/ bądź całego procesu, osoba z wiedzą ekspercką nt. tworzenia dokumentów strategicznych (o ile nie ma takiej osoby w zespole ROPS).
3	Uwzględnienie ekonomii społecznej w polityce wykorzystania środków europejskich, również w perspektywie finansowej 2020+	<ul style="list-style-type: none"> osoba lub osoby w zespole ROPS - udział w spotkaniach, udział w konsultacjach dokumentów nt. przyszłej perspektywy finansowej (może być to osoba wskazana w pkt 1.). Warto we wniosku zabudżetować koszty udziału tej osoby w spotkaniach na szczeblu krajowym – delegacji, w tym noclegów. 	

Rekomendowane zasoby wiedzy (przydatne źródła):

Narzędzie do tworzenia Regionalnych Programów Rozwoju Ekonomii Społecznej – opracowane przez ROPS w Krakowie. Narzędzie będzie dostępne na stronie www.ekonomiaspoleczna.gov.pl.

1.2. Realizacja polityki rozwoju ekonomii społecznej

Na realizację polityki rozwoju ekonomii społecznej składają się dwa rodzaje działań:

- podstawowe zadania związane z wdrażaniem RKRES i innych dokumentów strategicznych oraz programowych uwzględniających ekonomię społeczną, wynikające z usytuowania ROPS w strukturze samorządu województwa i systemu prawnym,

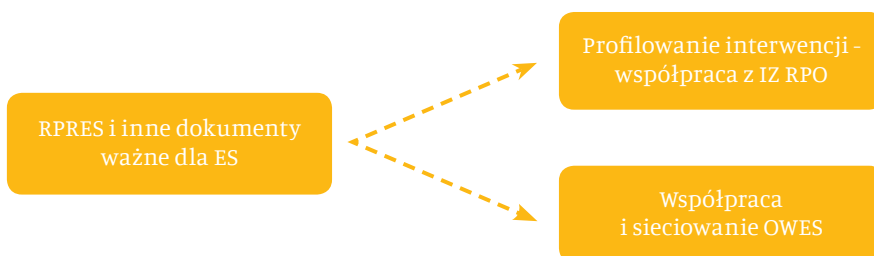
- zadania animacyjne i wspierające PES, zgodnie z zakresem przewidzianym dla ROPS w RPRES oraz zgodnie z uzgodnieniami wewnątrzregionalnymi pomiędzy ROPS, OWES i RKRES. Zadania te nie należą jednak do podstawowych zadań koordynacyjnych, dlatego zostały opisane w rozdziale 2 i 3. Podstawowe zadania związane z wdrażaniem RPRES i innych dokumentów odnoszą się do

zachowania spójności pomiędzy działaniami podejmowanymi przez instytucje w regionie – są one najbardziej istotne dla realizacji celów tej polityki, w szczególności OWES i IZ RPO. Działania te wymagają bliskiej współpracy i współdziałania między poszczególnymi instytucjami. Niezbędne jest więc udoskonalanie metod współpracy, a także przyjęcie założenia, że

system wsparcia ekonomii społecznej jest systemem uczącym się.

Wspomaganie realizacji polityki odbywa się przede wszystkim przez dwa narzędzia opisane w Wytycznych: **profilowanie interwencji i sieciowanie OWES**. Ich zastosowanie wymaga od ROPS współpracy z kluczowymi interesariuszami ekonomii społecznej w regionie: IZ RPO, OWES i RKRES.

 Rysunek 3. Narzędzia do wspomagania realizacji zapisów RPRES i innych dokumentów istotnych dla rozwoju ekonomii społecznej.

Współpraca ROPS z IZ RPO

Wytyczne w zakresie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa

Rozdział 4, pkt 5 - profilowanie interwencji

IZ RPO zapewnia, że w profilowaniu interwencji (ukierunkowaniu wsparcia EFS), jak również planowaniu naborów oraz konsultowaniu kryteriów wyboru projektów, ROPS uczestniczy w sposób stały. W profilowaniu interwencji mogą uczestniczyć także inni partnerzy zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2014-2020.

Rozdział 7, pkt 29 - kryteria OWES

IZ RPO w porozumieniu z ROPS określa w ramach kryteriów wyboru projektów, zatwierdzanych przez Komitet Monitorujący RPO oraz w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu, jaki jest minimalny wymagany poziom wskaźników, o których mowa w pkt 28, biorąc pod uwagę w szczególności stan rozwoju ekonomii społecznej w regionie lub subregionie oraz potrzeby rozwojowe, z uwzględnieniem zróżnicowań terytorialnych, a także postanowienia regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej, oraz opinię ROPS.

Zadaniem ROPS jest dbać o to, by środki europejskie dostępne w RPO pobudzały rozwój ekonomii społecznej. Oznacza to, że **ROPS musi współpracować z IZ RPO** (wpisując się w harmonogram pracy IZ RPO i Komitetu Monitorującego RPO) w zakresie **profilowania interwencji, czyli planowania naborów (alokacje, terminy i inne zasady konkursów) i ustalania kryteriów** wyboru projektów dla działań dotyczących:

- aktywnej integracji, w tym projektów wspierających rozwój podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym – CIS, KIS, ZAZ, WTZ,

- usług społecznych w lokalnej społeczności, które są jedną z kluczowych sfer rozwoju ekonomii społecznej wskazanych w KPRES i w wielu RPRES,
- innych obszarów ważnych dla ekonomii społecznej, w tym rewitalizacji, rynku pracy, edukacji,
- planowania konkursów na wybór OWES. ROPS ma tu kluczową rolę w zakresie kryteriów wyboru, w tym wymaganych wskaźników efektywnościowych OWES.

Jednocześnie ROPS musi zaangażować się w prace nad perspektywą finansową 2020+.

Współpraca ROPS z OWES

Wytuczne w zakresie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa

Rozdział 7, pkt 36 a

(...) tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie, w tym w szczególności poprzez organizowanie regionalnych spotkań sieciujących dla OWES, umożliwiających wymianę informacji pomiędzy ośrodkami na temat podejmowanych działań, postępów i problemów w realizacji wsparcia, stosowanych rozwiązaniach i metodach pracy itp., a także agregowanie informacji na temat działalności OWES i wyników ich pracy na poziomie całego regionu oraz uspołnianie i synchronizowanie tych działań w regionie. Wspieranie działań OWES nakierowanych na jednostki samorządu terytorialnego.

Rozdział 7, pkt 32

IZ RPO zapewnienia, że jest preferowane tworzenie miejsc pracy i PS w kluczowych sferach rozwojowych wskazanych w Działaniu 1.4 KPRES, tj. zrównoważony rozwój, solidarność pokoleń, polityka rodzinna, turystyka społeczna, budownictwo społeczne, lokalne produkty kulturowe, oraz w kierunkach rozwoju określonych w strategii rozwoju województwa i w regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej. Zakres preferowanych sfer rozwojowych oraz sposób ich premiowania uzgadniany jest przez IZ RPO z Regionalnym Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz realizatorami OWES najpóźniej 2 miesiące po rozpoczęciu projektu.

Rozdział 7, pkt 9

Dotacja jest przyznawana na podstawie biznesplanu. IZ RPO gwarantuje, że OWES zapewniają konkurencyjny, transparentny i oparty na merytorycznych przesłankach sposób przyznawania dotacji, opierający się na jednolitych zasadach w danym województwie, obejmujących co najmniej regulamin udzielania dotacji, opracowanych we współpracy z ROPS.

Rozdział 7, pkt 36 m

(...) weryfikacja statusu PS na zasadach określonych w załączniku nr 3 do Wytucznych i prowadzenie spisu PS.

Rozdział 7, pkt 36 l

(...) ewaluacja działań OWES.

24

Zadaniem ROPS jest:

- wpływać na zapewnienie spójności pomiędzy działaniami OWES, a polityką rozwoju ekonomii społecznej w regionie, wynikającą z RPRES i innych dokumentów strategicznych i programowych o charakterze branżowym (przede wszystkim w zakresie celów i rezultatów), w tym zwiększać spójność działań ROPS i OWES,
- wspierać MRPiPS i MIR w zapewnieniu spójności działań OWES w regionie z polityką rządu w zakresie rozwoju ekonomii społecznej,

- wpływać na poprawę jakości, trafności i skuteczności usług OWES w regionie:
 - › przy wykorzystaniu systemu akredytacji, ale także, na ile to możliwe, uzupełniająco do systemu akredytacji,
 - › adekwatnie do potrzeb regionalnych (specyfiki OWES, potrzeb i problemów regionalnych – w tym specyfiki potrzeb i problemów społecznych w regionie, kluczowych sfer rozwoju na poziomie regionu, strategii i planów rozwoju regionu).

■ Tabela 4. Realizacja polityki rozwoju ekonomii społecznej – możliwe działania ROPS i RKRES.

Lp.	Możliwe działania ROPS	Możliwa rola RKRES
Cel 1. Zwiększenie spójności pomiędzy wykorzystaniem środków europejskich a polityką rozwoju ekonomii społecznej w regionie (RPRES i inne dokumenty)		
1	<p>Współpraca z IZ RPO w zakresie określania warunków konkursów dotyczących:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OWES, • innych obszarów tematycznych, które mają istotny wpływ na rozwój sektora ekonomii społecznej (np. rewitalizacja, usługi społeczne), <p>w szczególności dotyczy to takich elementów, jak: terminy konkursów, wskaźniki, alokacje, kryteria wyboru, kryteria strategiczne i inne określone w regulaminie konkursu wymogi wobec projektów.</p> <p>Udział w Komitecie Monitorującym RPO, współpraca z reprezentantami strony społecznej/sektora pozarządowego w Komitecie Monitorującym RPO.</p>	<p>Funkcja konsultacyjno-doradcza wobec ROPS lub bezpośrednio IZ RPO - proponowanie i opiniowanie rozwiązań/zapisów, wzmacnianie głosu ROPS.</p> <p>Funkcja interwencyjna - sygnalizowanie problemów i potrzeb.</p>

	Wymiana doświadczeń ROPS i innych podmiotów regionalnych (w szczególności RKRES, OWES) z podmiotami spoza regionu w zakresie profilowania interwencji (np. z innymi ROPS, IZ RPO).	
Cel 2. Zwiększenie spójności działań OWES z polityką rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym (RPRES i innymi dokumentami) i krajowym		
2	<p>Inicjowanie, organizowanie prac:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nad ustaleniem obszarów współpracy i podziału zadań między ROPS i OWES oraz ich okresowej weryfikacji, • dotyczących wspólnego planowania przez ROPS i OWES kluczowych rezultatów i działań w perspektywie 1 roku. <p>Systematyczna wymiana informacji o planowanych i podejmowanych działaniach oraz potrzebie wzajemnego wsparcia, współpracy, a także o efektach działań.</p> <p>Współdziałanie ROPS i OWES w uzgodnionych wspólnie obszarach.</p> <p>Współpraca z OWES w zakresie tworzenia i aktualizacji listy przedsiębiorstw społecznych.</p> <p>Zdefiniowanie kluczowych sfer rozwoju (jeżeli nie zostały wskazane w RPRES) lub ich doprecyzowanie (wspólnie z OWES i RKRES) oraz wypracowanie rozwiązań dotyczących preferowania miejsc pracy w kluczowych sferach rozwoju (wspólnie z OWES, RKRES i IZ RPO), a także stymulowanie OWES do wdrożenia tych rozwiązań, monitorowanie ich wdrażania, ocena skuteczności działań w tym zakresie i w razie potrzeby ich weryfikacja.</p> <p>Proponowanie i wspólne z OWES wypracowywanie mechanizmów współpracy, które zwiększą synergię działań ROPS i OWES oraz wdrażanie tych rozwiązań.</p> <p>Wymiana doświadczeń (ROPS, OWES, RKRES) poza regionem nt. mechanizmów i zakresu współpracy ROPS i OWES (np. podziału zadań, współpracy przy planowaniu działań i ich realizacji, w zakresie kanałów komunikacji itp.).</p> <p>Wypracowanie wspólnych planów działania dotyczących wybranych kwestii kluczowych, realizowanych wspólnie (np. w zakresie budowania relacji PES -JST, edukacji, usług społecznych).</p> <p>Wspieranie MRPiPS i MIR w zapewnieniu spójności działań OWES z polityką rządu w zakresie rozwoju ekonomii społecznej (m.in. w zakresie wdrożenia rozwiązań wynikających z dokumentów krajowych i systemu akredytacji).</p>	<p>Funkcja konsultacyjno-doradcza – rekomendacje dotyczące podziału zadań ROPS-OWES, opiniowanie podziału zadań, opiniowanie planów działania ROPS i OWES.</p> <p>Funkcja decyzyjna - RKRES wspólnie decyduje z OWES, ROPS i IZ RPO o tym, jakie są kluczowe sfery rozwoju i o preferowaniu tworzenia miejsc pracy w tych sferach.</p>
Cel 3. Poprawa jakości, trafności i skuteczności usług OWES w regionie		
3	<p>Inicjowanie i organizowanie działań skierowanych do OWES, mających na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzajemne uczenie się OWES w regionie w zakresie realizacji poszczególnych rodzajów usług wsparcia ekonomii społecznej (np. dzielenie się doświadczeniami, uspojnianie podejścia) i działań projektowych (np. kwalifikowalność uczestników, zakres wsparcia, pomoc publiczna, kwestie podatkowe itp.). Uczenie się i wymiana doświadczeń z zagranicznymi podmiotami wspierającymi ES (rozwiązania zagraniczne, doświadczenia innych podmiotów z krajów UE), • wspólne rozwiązywanie problemów związanych z realizacją usług wsparcia ekonomii społecznej oraz wspieranie rozwoju tych usług, w tym również podejmowanie działań rzeczniczych na rzecz OWES, • wypracowanie i wdrożenie jednakowych standardów we wszystkich OWES w regionie (np. wspólnego regulaminu dotacji), • wypracowanie i wdrażanie rozwiązań mających na celu poprawę jakości usług wsparcia dla klientów OWES, • ustalanie wspólnych planów działania, np. na rzecz JST (demarkacja zadań, wyznaczenie działań wspólnych z podziałem ról każdego z partnerów) czy promocji PES i ich oferty. 	<p>Udział w działaniach edukacyjnych, wymianie doświadczeń w zakresie usług wsparcia podmiotów ekonomii społecznej.</p>
4	<p>Regularne monitorowanie i ewaluacja jakości i efektów pracy OWES (w tym z uwzględnieniem perspektywy klientów OWES) oraz formułowanie zaleceń dla OWES.</p> <p>Przedstawianie wyników monitorowania i ewaluacji OWES członkom RKRES, uzgadnianie z członkami RKRES zaleceń dla OWES w zakresie doskonalenia i podnoszenia jakości usług.</p>	<p>Funkcja konsultacyjno-doradcza w zakresie zaleceń dla OWES.</p>

5	<p>Współpraca z OWES i MRPIPS w zakresie systemu akredytacji - w szczególności pozyskiwanie wyników monitoringu jakości usług oraz obszarów do doskonalenia przez OWES zidentyfikowanych w trakcie procesu akredytacji, przekazywanie do MRPIPS wyników ewaluacji OWES, opinii o współpracy z OWES i innych informacji wymaganych w ramach systemu akredytacji.</p>	
---	--	--

■ Tabela 5. Realizacja polityki rozwoju ekonomii społecznej – potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w projekcie.

Lp.	Cele/obszary tematyczne	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	Współpraca ROPS i OWES	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie osób do organizacyjnej i merytorycznej obsługi ww. działań (wzmocnienie kadrowe zespołu ROPS lub zapewnienie ekspertów zewnętrznych), • analizy, diagnozy, ewaluacje, monitorowanie zmian – przygotowanie planu badań i ustalenie sposobu realizacji badań (wewnętrznie, zewnętrznie), publikacja wyników badań, • udział w spotkaniach, warsztatach, konferencjach, zespołach itd. na poziomie regionu, ale także na szczeblu międzyregionalnym i krajowym, • wprowadzenie listy PS na poziomie regionalnym i współpraca z MRPIPS i OWES w tym zakresie, • wizyty studyjne krajowe i zagraniczne, • szkolenia, • doradztwo. 	

1.3. Monitorowanie polityki, ocena efektów polityki i pozyskiwanie wiedzy niezbędnej do planowania rozwoju ekonomii społecznej

26

ROPS planuje i realizuje politykę rozwoju ekonomii społecznej w oparciu o fakty i wiedzę. Wiedza jest często rozproszona w różnych instytucjach i podmiotach na poziomie regionalnym oraz krajowym. Zadaniem ROPS jest

jej zgromadzenie i przetworzenie na potrzeby innych odbiorców, np.: RKRES, OWES, IZ RPO, samorządu województwa, samorządów lokalnych, MRPIPS i MIR. **ROPS jest więc i użytkownikiem wiedzy, i jej dostarczycielem.**

Rysunek 4. Rodzaje wiedzy.

Wiedza o otoczeniu sektora ekonomii społecznej
<ul style="list-style-type: none"> • Warunki społeczno-gospodarcze w regionie (np. sytuacja na rynku pracy) - skala problemów • Kierunki i dynamika zmian • Potencjały rozwojowe i kierunki rozwoju regionu • Potencjalni klienci sektora ekonomii społecznej i inni interesariusze
Wiedza o sektorze ekonomii społecznej
<ul style="list-style-type: none"> • Stan rozwoju sektora • Potrzeby i potencjał rozwojowy sektora ES
Wiedza o sektorze ekonomii społecznej
<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie postępów w realizacji polityki • Ocena polityki - ocena kierunków rozwoju i podejmowanych działań, osiągnięte/nieosiągnięte • Efekty polityki, wpływ polityki i poszczególnych jej instrumentów na zmiany społeczne • Podejmowanie i planowanie działań innych realizatorów polityki • Regionalne, krajowe, zagraniczne rozwiązania/ mechanizmy/ narzędzia stosowane w ramach Polityki rozwoju ekonomii społecznej

Warto, aby ROPS tworzył plany badań i ewaluacji, niezbędne do pozyskania wiedzy potrzebnej do planowania, aktualizowania (weryfikowania), realizacji i oceny polityki rozwoju ekonomii społecznej. Takie plany powinny wskazywać cel i wstępny zakres badań oraz termin ich realizacji. Istotne jest także ustalenie, czy badania i ewaluacje będą prowadzone własnymi zasobami ROPS, czy zlecane, a może realizowane we współpracy z innymi podmiotami w regionie, m.in. takimi, jak Regionalne Obserwatorium Terytorialne czy jednostki sektora szkolnictwa wyższego i nauki (co ma znaczenie zwłaszcza, gdy badania nie będą dotyczyć wyłącznie

ekonomii społecznej, ale będą stanowiły element szerszych badań społeczno-gospodarczych prowadzonych w regionie).

W przypadku pozyskiwania wiedzy na poziomie regionalnym ważne jest także uwzględnienie zakresu danych i zasad (w tym terminów ich przekazywania) wynikających z polityki krajowej. Zasadnicze znaczenie ma tu współpraca z MRPiPS oraz z GUS (ewentualnie z innymi podmiotami), zarówno przy ustalaniu zakresu danych i sposobu ich przekazywania do MRPiPS lub GUS (lub ewentualnie innych podmiotów), jak również przekazywania samych danych.

■ Tabela 6. Monitorowanie polityki, ocena efektów polityki i pozyskiwanie wiedzy niezbędnej do planowania – możliwe działania ROPS i RKRES.

Lp.	Możliwe działania ROPS	Możliwa rola RKRES
<p>Cel 1. Pozyskanie wiedzy o otoczeniu sektora ekonomii społecznej i dostarczanie tej wiedzy innym interesariuszom ekonomii społecznej</p> <p>Cel 2. Pozyskiwanie wiedzy o sektorze ekonomii społecznej (stan rozwoju, kondycja, potrzeby) i dostarczenie tej wiedzy innym interesariuszom ekonomii społecznej</p>		
1	<p>Współpraca z innymi komórkami/departamentami Urzędu Marszałkowskiego (w tym IZ RPO, Regionalne Obserwatoria Terytorialne, Obserwatoria Integracji Społecznej) i innymi podmiotami w regionie (Urząd Statystyczny, uniwersytety i uczelnie wyższe, Wojewódzki Urząd Pracy, Urzędy Wojewódzkie) w celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zgromadzenia danych dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego, sektora ekonomii społecznej, potencjalnych klientów sektora i innych interesariuszy, • informacji o potencjałach rozwojowych województwa (np. kluczowych sferach rozwoju) i kierunkach rozwoju, • uzgodnienia możliwości włączenia ekonomii społecznej do badań prowadzonych przez te podmioty (dodatkowe pytania badawcze), • realizacji przez te podmioty badań poświęconych ekonomii społecznej. <p>Pozyskiwanie danych z GUS i właściwych kompetencyjnie ministerstw oraz przekazywanie danych do MRPiPS i GUS. Współpraca w zakresie ustalania zakresu danych i zasad ich przekazywania.</p> <p>Pogłębianie wiedzy (ilościowej i jakościowej) o wybranych aspektach związanych z otoczeniem sektora ekonomii społecznej oraz stanem rozwoju i kondycją sektora.</p> <p>Pozyskiwanie od OWES i RKRES przykładów dobrych praktyk w zakresie funkcjonowania sektora ekonomii społecznej w regionie i jego współpracy z otoczeniem.</p> <p>Agregowanie danych, analiza danych, dzielenie się danymi i wynikami analiz z innym podmiotami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w regionie, w szczególności z RKRES, OWES, IZ RPO, samorządem województwa, Wojewódzką Radą Działalności Pożytku Publicznego, instytucjami branżowymi, jeżeli jest to uzasadnione tematyką badania, np. Regionalną Izbą Obrachunkową, związkami gmin i powiatów, związkami pracodawców itp., • poza regionem (np. z właściwymi kompetencyjnie ministerstwami). 	<p>Funkcja opiniodawczo-doradcza – dostarczenie informacji o potencjalnych źródłach wiedzy rozproszonych w regionie, dostarczenie wyników dostępnych badań, konsultowanie planu badań, konsultowanie problemów badawczych.</p> <p>Funkcja wspomagająca – wykorzystanie sieci kontaktów, informowanie ROPS o znanych członkom RKRES dobrych praktykach.</p>

Cel 3. Pozyskiwanie wiedzy o realizacji polityki rozwoju ekonomii społecznej (monitorowanie polityki i działań) i dzielenie się wiedzą z innymi interesariuszami ekonomii społecznej – monitorowanie polityki		
2	<p>Gromadzenie i analizowanie rezultatów i produktów określonych w RKRES oraz w innych dokumentach regionalnych, przygotowanie okresowych sprawozdań z realizacji RPRES i przedstawianie ich kluczowym interesariuszom, zwłaszcza RKRES.</p> <p>Analiza postępów w realizacji polityki i przedstawianie ich RKRES i innym podmiotom w regionie (np. IZ RPO).</p> <p>Pozyskiwanie informacji o działaniach planowanych i podejmowanych przez ważnych interesariuszy ekonomii społecznej w regionie (IZ RPO, OWES, Urząd Marszałkowski, ale także inne podmioty, takie jak pośrednicy finansowi, projektodawcy szkolący PS w regionie itp.).</p> <p>Bieżące monitorowanie jakości usług OWES i efektów pracy OWES (np. spotkania monitoringowe).</p> <p>Przekazywanie wyników badań i analiz do MRPiPS.</p>	<p>Funkcja opiniodawczo-doradcza - dyskusja o wnioskach z monitorowania, przygotowanie rekomendacji do zmian w polityce rozwoju ekonomii społecznej, zgłaszanie propozycji usprawnień.</p>
Cel 4. Pozyskiwanie wiedzy o realizacji polityki rozwoju ekonomii społecznej (ocenie polityki) i dzielenie się wiedzą z innymi interesariuszami ekonomii społecznej – ocenianie polityki		
3	<p>Prowadzenie badań (własne lub zlecone) dotyczących jakości, trafności, skuteczności, efektywności polityki rozwoju ekonomii społecznej lub poszczególnych elementów tej polityki, w szczególności funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie regionalnym (działań OWES i ROPS).</p> <p>Włączanie tematyki ekonomii społecznej do badań prowadzonych przez inne podmioty.</p> <p>Przekazywanie danych MRPiPS i GUS.</p>	<p>Funkcja opiniodawczo-doradcza - dyskusja o wnioskach dotyczących oceny, przygotowanie rekomendacji do zmian w polityce rozwoju ekonomii społecznej, zgłaszanie propozycji usprawnień.</p>
Cel 5. Pozyskiwanie wiedzy (uczenie się) o rozwiązaniach dotyczących rozwoju ekonomii społecznej i dzielenie się nią z innym interesariuszami w regionie		
4	<p>Pozyskiwanie wiedzy o rozwiązaniach sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej w kraju i zagranicą - wymiana doświadczeń, uczenie się od innych.</p> <p>Włączanie w ten proces innych aktorów regionalnych mających wpływ na kształt rozwiązań w zakresie ekonomii społecznej (np. RKRES, OWES, IZ RPO, samorząd województwa).</p>	<p>Funkcja opiniodawczo-doradcza - udział w uczeniu się w oparciu o rozwiązania krajowe i zagraniczne, rekomendowanie rozwiązań dla regionalnej polityki rozwoju ekonomii społecznej w oparciu o zdobytą wiedzę.</p>

Rekomendowane zasoby wiedzy (przydatne źródła):

Zalecenia dotyczące ewaluacji systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym - opracowanie w ramach projektu „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”. http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Integracja_ES_w_regionach/ewaluacja_zalacenia.pdf

■ Tabela 7. Monitorowanie polityki, ocena efektów polityki i pozyskiwanie wiedzy niezbędnej do planowania rozwoju ekonomii społecznej - potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania.

Lp.	Cele	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	<p>Pozyskanie wiedzy o:</p> <ul style="list-style-type: none"> otoczeniu sektora ekonomii społecznej, sektorze ekonomii społecznej (stan rozwoju, kondycja, potrzeby), realizacji polityki rozwoju ekonomii społecznej (ocena polityki), i dzielenie się nią z innymi interesariuszom ekonomii społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> osoba lub osoby w zespole ROPS, planowanie i prowadzenie badań ilościowych i jakościowych dot. sektora ekonomii społecznej w regionie (przygotowanie planu badań, przeprowadzenie badania, przygotowanie raportu z badania/badań oraz rekomendacji), prowadzenie ogólnodostępnego repozytorium danych i bazy dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej w regionie - aktualizowanie informacji na www (online). 	<ul style="list-style-type: none"> badania dot. sektora ekonomii społecznej mogą być zlecone zewnętrznym podmiotom bądź realizowane we współpracy np. z Regionalnym Obserwatorium Integracji Społecznej/ Rynku Pracy/ Regionalnym Obserwatorium Terytorialnym, do rozważenia możliwość zaplanowania przygotowania opisu dobrych praktyk przez osobę z doświadczeniem dziennikarskim/ redaktorskim (niezbędne zaplanowanie środków na wynagrodzenie/ zakup usługi).

2	Pozyskiwanie wiedzy (uczenie się) od innych podmiotów i dzielenie się nią z innymi interesariuszami ekonomii społecznej w regionie.	<ul style="list-style-type: none">• udział w spotkaniach, szkoleniach, konferencjach na poziomie regionalnym, ponadregionalnym, ogólnopolskim, europejskim w zakresie szeroko rozumianego rozwoju ekonomii społecznej (np. udział w ogólnopolskich spotkaniach sektora ekonomii społecznej),• organizacja wizyt studyjnych – krajowych i zagranicznych, np. mających na celu poznanie rozwiązań w zakresie wsparcia rozwoju ekonomii społecznej (system wsparcia),• gromadzenie dobrych praktyk, opisów rozwiązań, analiz, raportów itp. w formule otwartego repozytorium dostępnego online.	<ul style="list-style-type: none">• w przypadku udziału w spotkaniach, szkoleniach itd. należy zaplanować wydatki dot. kosztów dojazdu i noclegu (delegacja), ew. opłat za udział w wydarzeniu,• wizyty studyjne warto planować nie tylko dla przedstawicieli ROPS, ale także dla OWES i członków RKRES (wspólne wyjazdy pozwalają na zdobycie wiedzy i informacji w zakresie różnorodnych aspektów wspierania rozwoju ES i tworzenia systemu wsparcia na poziomie regionalnym/ lokalnym oraz stanowią naturalne forum dyskusji o rozwiązaniach stosowanych dotychczas w danym regionie i ewentualnych nowych działaniach). Warto także brać pod uwagę aspekty sieciujące takich wyjazdów (tworzenie sieci nieformalnych, ale także wzmacnianie współpracy wewnątrz danej sieci – np. sieci OWES czy RKRES).
---	---	--	---

A stylized illustration of a diverse group of people, including men and women of various ages and ethnicities. The style is simple and graphic, using shades of yellow, brown, and black. The people are arranged in a cluster, with some faces more prominent than others. One woman in the center has a heart on her chest. The overall mood is warm and inclusive.

Rozdział 2

Działania
animacyjne ROPS

Działania animacyjne ROPS

ROPS powinien koordynować działania animacyjne podejmowane przez inne podmioty w regionie, w szczególności przez OWES, ale może także sam prowadzić działania animacyjne przy współpracy innych podmiotów w regionie (szczególnie OWES). Koordynacja działań animacyjnych jest obowiązkowa, natomiast realizacja działań animacyjnych przez ROPS uzależniona jest od decyzji wewnątrz regionu, przy czym decyzja ta powinna być powiązana z zadaniami ROPS wynikającymi z KPRES lub innych dokumentów oraz z przyjętego podziału zadań między ROPS a OWES.

ROPS ma do odegrania kluczową rolę animacyjną przede wszystkim w działaniach na rzecz JST oraz działaniach dotyczących animowania współpracy różnego rodzaju instytucji pomocowych w regionie z podmiotami ekonomii społecznej. Działania te są priorytetowe ze względu na kompetencje ROPS i jego rolę w regionie jako jednostki samorządu województwa odpowiedzialnej za politykę społeczną.

Dodatkowo ROPS może animować sektory edukacji, szkolnictwa wyższego, nauki i biznesu ku podjęciu współpracy z podmiotami ekonomii społecznej i działań na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej. O tym, które obszary są priorytetowe i jaki ma być zakres działań ROPS decyduje region, tzn. przede wszystkim ROPS, ale warto, by była to decyzja uzgodniona z innymi podmiotami w regionie, w szczególności z OWES (ze względu na potrzebę uzupełniania się działań tych podmiotów), ale i RKRES (pod kątem zgodności z RPRES).

32

2.1. Działania związane z jednostkami samorządu terytorialnego

Wytyczne w zakresie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa

Rozdział 7, pkt 36

g) współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności PES, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej lub lokalnych planów udziału PES w rozwoju usług społecznych (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, zlecania zadań PES;

h) Wspieranie realizacji przez PES usług użyteczności publicznej i współpraca z OWES w tym zakresie;

W kontekście działań koordynacyjnych ROPS należy ten element czytać wspólnie z zapisem pkt. 35:

IZ RPO zapewnia, że OWES współpracują z regionalnym koordynatorem rozwoju ekonomii społecznej (ROPS), z którym wspólnie ustalają plan i zasady współpracy oraz realizacji wspólnych inicjatyw. Ww. podmioty określają podział zadań i obszarów kompetencji, w szczególności w zakresie działań animacyjnych adresowanych do sektora publicznego, a zwłaszcza jednostek samorządu terytorialnego, służących:

- zwiększeniu udziału PES w rynku (m.in. działania związane z uwzględnianiem aspektów społecznych w zamówieniach publicznych);
- zwiększeniu roli PES w realizacji usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym (w szczególności działania zwiększające wykorzystanie mechanizmu zlecania usług zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie).

Rozdział 6.1, pkt 6a

(...) projekty dotyczące usług społecznych:

- są realizowane w partnerstwie jednostek samorządu terytorialnego i PES. W skład partnerstwa wchodzi minimum powiat/miasto na prawach powiatu (PCPR), gmina w obrębie tego powiatu (OPS) oraz PES. IZ RPO preferuje projekty realizowane w partnerstwie większej liczby wymienionych podmiotów;

- zostały poprzedzone (przed złożeniem projektu) partycypacyjną, wspólnie wypracowaną lub uzgodnioną pomiędzy partnerami publicznym i ekonomii społecznej, diagnozą lokalną odnośnie wyzwań społecznych (demografia, stan zdrowia, poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego), potrzeb obywateli, zasobów instytucjonalnych i osobowych. Wyniki diagnozy stanowią podstawę opracowania i realizacji projektu;
- realizowane są wyłącznie na zasadzie jeden projekt na jeden powiat/miasto na prawach powiatu lub subregion, zdefiniowany na potrzeby projektu i obejmujący więcej niż jeden powiat.

Rozdział 5.1, pkt 3 lit. e i f (projekty OPS i PCPR)

e) projekty pozakonkursowe OPS/PCPR są realizowane w partnerstwie. IZ RPO promuje partnerstwa OPS/PCPR z PES;

f) w trybie konkursowym preferowane są projekty realizowane we współpracy lub w partnerstwie PES (lub innego podmiotu, który może realizować projekty z zakresu aktywnej integracji zgodnie z zapisami właściwego RPO) z jednostką organizacyjną pomocy społecznej (OPS/PCPR).

ROPS ma do odegrania kluczową rolę animacyjną w działaniach na rzecz JST.

W tym kontekście istotny jest podział zadań i obszary współpracy ROPS i OWES:

ROPS jako wojewódzka jednostka organizacyjna ma przewagę nad OWES w relacjach z samorządami lokalnymi - lepiej niż OWES rozumie specyfikę samorządów, ma autorytet i większą wiarygodność, niż OWES, jako jednostka samorządowa. Dlatego działania animacyjne ROPS powinny koncentrować się przede wszystkim na współpracy z JST jako:

- ważnym partnerze PES, który może tworzyć sprzyjające warunki dla rozwoju ekonomii społecznej,
- kluczowym kliencie instytucjonalnym PES.

Przy podziale zadań i obszarów współpracy ROPS i OWES warto pamiętać, że:

- ROPS może (we współpracy z OWES) zachęcać JST do zakładania PS, ale ROPS nie powinien realizować zadań związanych z przygotowaniem JST do założenia przedsiębiorstwa społecznego (takich jak: szkolenia czy doradztwo dla JST dotyczące zakładania spółdzielni socjalnej — jest to zadanie OWES, który ma do tego niezbędne zasoby finansowe, kadrowe, kompetencyjne itd.). Współpraca między ROPS i OWES przy zachęcaniu do zakładania PS jest ważna, ponieważ JST powinny otrzymać informacje o szczegółowych możliwościach wsparcia w tym zakresie oferowanych przez OWES. Dodatkowo ROPS prowadząc działania zachęcające do tworzenia PS przez JST musi mieć aktualne informacje na temat dostępnych w OWES środków finansowych (dotacje) i innych usługach wsparcia ekonomii społecznej. Wymiana informacji pomiędzy ROPS i OWES na temat aktualnej oferty wsparcia jest istotna ze względu na różne poziomy zaawansowania realizacji projektów wspierających sektor ekonomii społecznej w województwie.
- W działaniach na rzecz JST ważne jest integrowanie zasobów ROPS i OWES, które na poziomie regionalnym powinny wzajemnie wspierać swoje działania i je uzupełniać. Kluczowe jest więc ustalenie pomiędzy ROPS i OWES, co będą robić wspólnie, a co oddzielnie, ale przy zachowaniu dobrej komunikacji o planowanych i podejmowanych działaniach oraz ich efektach.

Funkcja koordynacyjna ROPS:

W zależności od przyjętego podziału zadań między ROPS i OWES, działania koordynacyjne będą mniej intensywne, gdy ROPS sam będzie animował JST. W przypadku, gdy działania będą realizowane przez OWES, działania koordynacyjne ROPS powinny być bardziej intensywne.

Funkcja koordynacyjna ROPS wymaga w szczególności:

- zainicjowania podziału zadań między ROPS i OWES oraz uzgodnienia obszarów i sposobów współdziałania,
- inicjowania działań służących dobrej komunikacji z OWES i pomiędzy OWES (np. spotkania, regularny kontakt telefoniczny, mailowy itd.) nt. działań planowanych i realizowanych przez ROPS i OWES, ale także na temat ich efektów,
- stymulowania OWES do uwzględnienia w swoich działaniach/projektach elementów związanych z animacją JST (działania uzależnione od przyjętego podziału zadań na poziomie ROPS-OWES),
- rekomendowania określonych działań (wspólnie z RKRES) do podjęcia przez OWES (zwłaszcza działań istotnych z punktu widzenia RPRES lub innych dokumentów na poziomie regionalnym),
- umożliwienia OWES w regionie wymiany doświadczeń w zakresie animacji JST, a także uczenia się z doświadczeń innych podmiotów również poza regionem i krajem,
- wspierania OWES w animacji poprzez swój autorytet i wiarygodność, pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji związanych ze współpracą z JST (zgodnie z rolą ROPS w regionie),
- jeżeli ROPS prowadzi działania sieciujące - przekazywania OWES informacji o działaniach ROPS w tym zakresie (działania planowane i realizowane), pokazywanie efektów tych działań, przyjmowanie od ROPS (i RKRES) rekomendacji dotyczących sieciowania,
- badania efektów działań na rzecz JST i wdrożenie rekomendacji z badań, prezentowanie ich wyników na posiedzeniach RKRES i wdrażanie rekomendacji RKRES.

Działania animacyjne ROPS na rzecz JST ogniskują się wokół dwóch celów:

Zwiększenie poziomu wykorzystania ekonomii społecznej jako narzędzia rozwoju lokalnego

Ekonomia społeczna jest ważnym narzędziem rozwoju lokalnego (pozwala rozwiązywać problemy związane z bezrobociem i wykluczeniem społecznym, świadczy usługi społeczne ważne dla lokalnych społeczności), jednak nadal w niewielkim stopniu jest obecna w prowadzonej przez samorządy lokalne polityce rozwoju.

Zadaniem ROPS jest zwiększanie poziomu wiedzy i motywowanie samorządowców do wykorzystania instrumentów/narzędzi ekonomii społecznej do rozwiązywania problemów

społecznych oraz do włączania PES w proces planowania rozwoju lokalnego. W tym kontekście PES i PS powinny stać się:

- ważnym partnerem samorządu w planowaniu rozwoju lokalnego poprzez udział w diagnozowaniu potrzeb, wyznaczaniu celów związanych z rozwojem lokalnym, określaniu priorytetów, doborze narzędzi itd.,
- ważnym elementem strategii rozwoju samorządów, zarówno na poziomie dokumentów strategicznych i programowych, jak i na poziomie realnych działań podejmowanych przez samorząd lokalny,
- ważnym realizatorem lokalnych strategii i programów dzięki wykorzystaniu różnorodnych instrumentów kupowania usług w PES i/ lub zlecania zadań PES.

Dla skuteczności działań włączających ekonomię społeczną do polityki rozwoju lokalnego kluczowe jest operowanie językiem konkretnych korzyści, również finansowych. Ważne jest, by pokazywać samorządom, jakie problemy lokalne można rozwiązać dzięki ekonomii społecznej.

W tym kontekście ważne są spotkania indywidualne z samorządowcami, gdyż dają one możliwość rozmowy o konkretnych potrzebach i problemach w powiązaniu z zasobami konkretnego samorządu. Warto także spotykać się i rozmawiać z samorządowcami wykorzystując ich sieci np. konwenty/stowarzyszenia gmin, a także ciała doradczo-konsultacyjne, w których uczestniczą przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego (np. regionalne i lokalne Rady Działalności Pożytku Publicznego).

34

Nie jest rekomendowane tworzenie odrębnych planów rozwoju ekonomii społecznej w samorządach, ale zwiększenie obecności ekonomii społecznej w dokumentach strategicznych i programowych, takich jak strategia rozwoju samorządu czy strategia rozwiązywania problemów społecznych czy gminne programy rewitalizacji. Plany rozwoju ekonomii społecznej, o których mowa w Wytycznych (rozdział 7, pkt 36 lit. g), należy więc traktować nie jako niezależne dokumenty, ale elementy innych dokumentów strategicznych i programowych samorządu, przy czym możliwe jest tworzenie programów rozwoju usług społecznych, o których jest mowa w Wytycznych.

Warto też pamiętać, że **planowana ustawa o ekonomii społecznej i solidarnej przewiduje wprowadzenie lokalnych programów rozwoju społecznego**, które połączą strategię rozwiązywania problemów społecznych oraz inne programy dotyczące kwestii społecznych (np. program wspierania rodzin) w jeden dokument oparty na wieloletniej prognozie finansów publicznych, oraz określą sposób realizacji zadań, w szczególności dla podmiotów ekonomii społecznej.

Nie zaleca się podejmowania specjalnych działań mających zachęcić samorządy do zmian w strategiach rozwoju gminy czy innych (np. strategiach rozwiązywania problemów społecznych), ale jeśli samorządy będą je aktualizować lub zmieniać, warto włączyć się w ten proces i rekomendować włączanie ekonomii społecznej i usług społecznych do tych dokumentów.

Można natomiast zachęcać samorządy do opracowania planów rozwoju usług społecznych, o których mowa w Wytycznych i uwzględniania ekonomii społecznej w tych dokumentach. Warto przy tym pamiętać, że plany te mogą być to przydatne przy ewentualnym aplikowaniu o środki europejskie w ramach RPO.

Kluczowe będzie zaplanowanie działań dotyczących wsparcia samorządów we wprowadzaniu lokalnych programów rozwoju społecznego, o których mowa w projekcie ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej.

Poprawa dostępu do usług użyteczności publicznej⁴ (w tym w szczególności usług społecznych) oferowanych przez PES, w tym PS.

Realizacja tego celu na poziomie regionu jest kluczowa z kilku powodów:

- Lepszy dostęp do usług użyteczności publicznej to lepsze zaspokojenie potrzeb lokalnych społeczności. Wiele ważnych usług użyteczności publicznej jest niewystarczających na danym terytorium (np. żłobki, usługi opiekuńcze, usługi asystenckie dla osób z niepełnosprawnościami, itd.), zarówno jeśli chodzi o ich powszechność (np. dostępność miejsc w żłobkach, liczba przedszkoli wyspecjalizowanych w edukacji i wspomaganiu rozwoju dzieci z niepełnosprawnościami), jak również jakość i przystępność cenową.

- Wyzwania demograficzne (wzrastająca liczba osób starszych i coraz mniejsza liczba osób w wieku produkcyjnym) wymuszają przede wszystkim rozwój usług opiekuńczych, ale także wszelkiego rodzaju usług pozwalających osobom w wieku produkcyjnym:

- › pozostać na rynku pracy - rozwój usług pozwalających na godzenie życia zawodowego z rodzinnym (np. dzienne formy opieki dla seniorów, opieka nad dziećmi do lat 3),
- › wejść na rynek pracy tym, którzy dotychczas pozostawali nieaktywni zawodowo (np. usługi asystenckie dla osób z niepełnosprawnością).

W związku z tym usługi użyteczności publicznej mogą w perspektywie stać się dobrym, stabilnym rynkiem umożliwiającym zatrudnianie osób ze społeczności lokalnej, zatem - bardzo ważnym rynkiem dla rozwoju ekonomii społecznej.

Usługi użyteczności publicznej mogą być kołem zamachowym rozwoju ekonomii społecznej, zwłaszcza w powiązaniu ze środkami europejskimi przeznaczonymi na rozwój usług społecznych. Poprawa dostępu do usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności to jeden z priorytetów Umowy Partnerstwa, a tym samym RPO. W związku z tym należy koncentrować wysiłki ROPS i OWES na realizacji celu dotyczącego poprawy dostępu do usług użyteczności publicznej świadczonych przez PES, w tym PS. Osiągnięcie tego celu wymaga współdziałania ROPS i OWES, które muszą wzajemnie uzupełniać swoje działania. Konieczna jest także odpowiednia polityka IZ RPO, wspierająca rozwój usług społecznych i ich deinstytucjonalizację, oraz współdziałanie na linii IZ RPO-ROPS w zakresie profilowania interwencji i wdrożenia wymogów, o których mowa w Rozdziale 6, pkt 6a Wytycznych.

Realizacja tego celu wymaga od ROPS i OWES realizacji następujących celów szczegółowych, które wzajemnie się uzupełniają:

Cel ROPS

Zwiększenie skali i zakresu usług użyteczności publicznej (w tym zwłaszcza usług społecznych) realizowanych w JST przy udziale PES, w tym PS.

Cel OWES

Zwiększenie liczby przedsiębiorstw społecznych (poprzez wspieranie ich tworzenia) zajmujących się usługami użyteczności publicznej, w szczególności usługami społecznymi i wzmocnienie potencjału już istniejących przedsiębiorstw społecznych działających w tym obszarze.

Na zwiększenie skali i zakresu usług użyteczności publicznej ROPS może oddziaływać poprzez:

- **współpracę z IZ RPO i odpowiednie profilowanie interwencji:**
 - › w zakresie usług społecznych (m.in. premiowanie PES jako projektodawców) i działań wspierających dla JST i PES, służących spełnieniu wymogów określonych w Wytycznych w rozdziale 6, pkt 6a (realizacja projektów w formule

terytorialnej, która wymaga współpracy JST-PES na poziomie lokalnym: budowanie partnerstw JST i PES, wspomaganie współpracy JST, w tym na różnych szczeblach: gmina – powiat, tworzenie partycypacyjnej diagnozy),

- › w zakresie usług aktywnej integracji i działań wspomagających dla JST (OPS i PCPR) w zakresie projektów partnerskich z PES, zgodnie z wymogami określonymi w Wytycznych w rozdziale 5.1, pkt 3,

⁴ Definicja usług w załączniku 2.

• działania, które będą sprzyjały **włączeniu tematyki usług społecznych i deinstytucjonalizacji w proces planowania rozwoju lokalnego**, a więc do:

- › dokumentów strategicznych i programowych JST,
- › planów rozwoju usług społecznych, o których mowa w Wytycznych.

Więcej informacji o planowaniu rozwoju, w tym rozwoju usług społecznych można znaleźć na początku rozdziału (cel 1),

• **działania służące zwiększeniu skali kupowania w PES i PS** (społecznie odpowiedzialne

zakupy), tzn. zwiększenie wykorzystania przyszłych i obecnie dostępnych instrumentów, takich jak: społeczne aspekty zamówień publicznych wynikające z ustawy Prawo zamówień publicznych i ustawy o spółdzielniach socjalnych (art. 15a) i **zwiększenie skali zlecania zadań PES w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie**. W praktyce oznacza to, że należy:

- zwiększyć liczbę JST, które kupują w PES i PS lub zlecają im zadania,
- zwiększyć wartość zakupów lub zadań zleconych.

Część ROPS sygnalizuje problem niewielkiej liczby PES, a zwłaszcza przedsiębiorstw społecznych, oraz ograniczonej liczby branż, w których działają. W związku z tym, prowadząc działania służące zwiększeniu skali kupowania w PES i PS, ROPS musi mieć wiedzę na temat potencjału sprostania zamówieniom przez PES. **Chodzi o to, aby JST kupowały, z wykorzystaniem społecznych aspektów zamówień publicznych lub innych instrumentów, to, co mogą dostarczyć PES, zarówno jeśli chodzi o rodzaj produktów/usług, ale także i o wielkość zamówienia - w przeciwnym razie JST mogą zniechęcić się do kupowania u PES.**

W tym kontekście istotne są więc dwa wątki:

- dobre rozeznanie rynku PES działających w regionie. ROPS powinien mieć wiedzę o rynku PES w ujęciu branżowym oraz terytorialnym i przekazywać samorządom te informacje (np. jako katalog PES, baza produktów i usług). W celu stworzenia takiego katalogu niezbędna jest współpraca ROPS z OWES, które na co dzień pracują z PES. Warto wykorzystać wiedzę OWES na temat PES, również jeśli chodzi o jakość usług/produktów oferowanych przez PES. W związku z tym ważny jest wątek działań ROPS związanych z poprawą widoczności PES, opisany w rozdziale 3.2,
- budowanie konsorcjów biznesowych (np. konsorcjów spółdzielczych), gdy wielkość zamówienia przekracza możliwości danego podmiotu. To zdecydowanie rola OWES. ROPS może jednak stymulować OWES do takich działań. Wątek konsorcjów został opisany w rozdziale 3.1.

Działania ROPS ogniskują się więc na czterech głównych obszarach:

- **programowanie** - planowanie polityki rozwoju społecznego, uwzględniającej ekonomię społeczną jako narzędzie rozwoju lokalnego (cel 1.) i polityki rozwoju usług społecznych, w której PES i PS są ważnymi realizatorami usług,
- **profilowanie** - ukierunkowanie środków europejskich w sposób sprzyjający rozwojowi usług społecznych i zacieśnianiu współpracy JST-PES oraz ścisła współpraca z IZ RPO w tym zakresie,

- **projekty europejskie** - wsparcie JST w merytorycznym przygotowaniu do stworzenia i realizacji projektów dotyczących usług społecznych, usług aktywnej integracji, rewitalizacji i innych zidentyfikowanych jako ważne dla rozwoju ekonomii społecznej (w ograniczonym zakresie - dotyczącym współpracy z PES),
- **kupowanie w PES i zlecanie zadań PES** - zwiększenie skali zlecania zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz skali społecznie odpowiedzialnego kupowania.

Koncentracja na procesie wsparcia JST. Warta rozważenia przez ROPS jest strategia działań polegająca na skoncentrowaniu wysiłków na pobudzeniu mniejszej liczby samorządów, przy jednoczesnym zapewnieniu kompleksowości oferty ze strony ROPS. Możliwe jest przyjęcie dla danego samorządu całej ścieżki działań — od pokazywania (promowania) JST przyjaznych ekonomii społecznej w regionie lub w innych regionach, indywidualne doradztwo, szkolenia, po zagraniczne wizyty studyjne (które mogą być formą nagrody za podjęte działania związane z wdrażaniem instrumentów ekonomii społecznej, a jednocześnie inspiracją do uruchomienia działań sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej w samorządzie) i promowania tych JST, które stają się przyjazne ekonomii społecznej. Ważne jest, aby samorząd miał świadomość, że uczestniczy w pewnym cyklu wydarzeń powiązanych ze sobą i tego, jaki jest ich cel.

Bardzo ważne jest ustalenie między ROPS i OWES, z którymi JST pracują/będą pracować, jakie formy przyjmą działania i jakie mają cele — dzięki temu działania nie będą powielane, ale będą się wzajemnie wzmacniały.

■ Tabela 8. Działania animacyjne adresowane do JST i związane z rozwojem usług społecznych – katalog możliwych działań. (1/5)

Ip	Możliwe działania ROPS (do decyzji na poziomie regionu, z uwzględnieniem podziału zadań ROPS-OWES)	Adresaci działań	Podmioty do współpracy	Dodatkowe uwagi (np. powiązanie z innymi celami, działaniami, uwagi dotyczące podziału zadań ROPS i OWES, zakresu współpracy itp.)
Cel 1: Zwiększenie poziomu wykorzystania ekonomii społecznej jako narzędzia rozwoju lokalnego				
1	Przekonywanie, pokazywanie i promowanie doświadczeń innych samorządów w województwie i kraju, a także doświadczeń zagranicznych w zakresie wykorzystania ekonomii społecznej w rozwoju lokalnym.	JST: decydenci (wójtowie, burmistrzowie, prezydenci, dyrektorzy jednostek organizacyjnych i podległych JST). JST: pracownicy merytoryczni odpowiedzialni za planowanie rozwoju samorządu i planowanie branżowe (np. polityki rozwoju usług społecznych, polityki edukacyjnej, działań rewitalizacyjnych itd.) JST (i jednostki podległe: OPS, PCPR) pracownicy merytoryczni zajmujący się problematyką usług społecznych (nie tylko OPS), a także wydziały polityki społecznej, zdrowia, edukacji, polityki mieszkaniowej – zgodnie z zakresem usług społecznych w załączniku 2.	<ul style="list-style-type: none"> • RKRES - funkcja rzecznicza i perswazyjna względem konwentów i związków gmin, powiatów, konwentów dyrektorów OPS/PCPR. • OWES (uwaga: wsparcie w zakresie tworzenia PS przez JST jest zadaniem OWES). • konwenty/związki gmin i powiatów. • konwenty dyrektorów OPS/PCPR/ PUP 	<p>Ważne jest, aby praca z daną grupą samorządowców była prowadzona systematycznie - od pokazywania dobrych praktyk, przez szkolenia i doradztwo z zakresu zakładania PS (to zadanie OWES, więc rola ROPS jest tu tylko informacyjna w zakresie dot. możliwości skorzystania z oferty OWES lub prezentowanie tej oferty przez OWES w ramach działań prowadzonych wspólnie z ROPS), zastosowanie instrumentów zlecania zadań w trybie użytku publicznego i społecznie odpowiedzialnych zakupów (ROPS), aż po włączenie ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych i wizji rozwoju samorządu.</p> <p>Należy pamiętać, że w inego rodzaju działania powinny być adresowane do decydentów, a inne do pracowników. Decydentów należy raczej przekonywać pokazując sprawdzone rozwiązania krajowe i zagraniczne, ale też warto przemyśleć, jakie rodzaje działań będą najbardziej trafne/adekwatne do ich potrzeb i możliwości. Raczej będą to formy krótkie (zamiaszt wieloletnich cykli szkoleniowych) i takie, które mają charakter prestiżowy lub promujący działania danej JST w zakresie ekonomii społecznej (np. z udziałem władz województwa, mediów itp).</p> <p>Warto zauważyć, że do rozwiązań wspierających ekonomię społeczną na poziomie lokalnym łatwiej będzie przekonać jednostki zajmujące się polityką społeczną (np. OPS) niż te, które nie specjalizują się w kwestiach wykluczenia społecznego i aktywnych form pomocy.</p>
2	Podnoszenie kwalifikacji przedstawicieli JST w zakresie planowania polityki rozwoju i uwzględniania ekonomii społecznej jako narzędzia rozwoju lokalnego. Wsparcie JST w tworzeniu strategii i programów rozwoju (doradztwo).	JST: pracownicy merytoryczni	<ul style="list-style-type: none"> • OWES, • konwenty/związki gmin i powiatów. • konwenty dyrektorów OPS/PCPR/PUP 	<p>Kluczowa wydaje się konsekwentna praca z danym samorządem, od wzmocnienia kwalifikacji, aż po wsparcie w tworzeniu i pisaniu programów. Należy skupić się na mniej liczbie JST i nastawić się na trwałą i intensywną współpracę z efektem w postaci uwzględnienia ekonomii społecznej w strategiach i programach oraz wspieranie JST przy ich wdrażaniu.</p>

Tabela 8. Działania animacyjne adresowane do JST i związane z rozwojem usług społecznych – katalog możliwych działań. (2/5)

3	<p>Tworzenie wielosektorowych partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej lub lokalnych zespołów ds. ekonomii społecznej (z udziałem JST różnych szczebli).</p> <p>Wspieranie istniejących partnerstw na rzecz ekonomii/zespołów ekonomii społecznej (np. wymiana doświadczeń, inspirowanie, stymulowanie, pokazywanie możliwości działań).</p>	<ul style="list-style-type: none"> JST szczebla gminy i powiatu, jednostki organizacyjne powiatu i gminy oraz instytucje podległe (np. OPS, PCPR, PUP), PES, przedstawiciele biznesu i różnego rodzaju związków/forów biznesowych, partnerstwa/zespoły ds. ekonomii społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> OWES - uwaga: ROPS może być inicjatorem pomysłu tworzenia partnerstw i stymulować jego wdrożenie za pośrednictwem OWES (niezbędne jest tu współdziałanie ROPS z OWES). To OWES może być animatorem partnerstw, ale warto, by ROPS wspierał OWES jako ambasador koncepcji (zwłaszcza w początkowym okresie animacji danej JST), ale też w sytuacjach kryzysowych (gdą trzeba przekonywać niechętnych, mediować itp.). 	<p>Partnerstwa/zespoły mogą realizować nie tylko cel dotyczący zwiększania wykorzystania ekonomii społecznej jako narzędzia rozwoju lokalnego, ale także cel dotyczący zwiększania skali i zakresu usług użyteczności publicznej społecznych (w tym zwłaszcza usług społecznych).</p> <p>Partnerstwa/zespoły mają tworzyć przyjazny klimat dla rozwoju ekonomii społecznej, co oznacza m.in. wdrażanie w tych samorządach określonych rozwiązań (np. zlecenie zadań, stosowanie aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, tworzenie PES), ale także poszukiwanie możliwości rozwoju ekonomii społecznej w różnych politykach sektorowych, np. turystyce, kulturze, pomocy społecznej - usługach opiekuńczych, rewitalizacji itp.). Szczegółowy zakres możliwych działań w ramach partnerstw/zespołów został opisany w części III na bazie doświadczeń województwa warmińsko-mazurskiego.</p> <p>Wydaje się, że właściwym poziomem do zawiązywania partnerstw/zespołów jest powiat, a nie szczebel poszczególnych gmin. Dzięki takiemu podejściu nawiązuje się i zacieśnia współpraca między sąsiednimi gminami w ramach powiatu (możliwość łączenia zasobów), a także w relacji powiat-gmina (możliwość lepszego uzupełniania się zadań powiatu i gminy, np. w zakresie pomocy społecznej).</p> <p>Warto także sięgnąć do doświadczeń ROPS, gdzie tworzone były zespoły interdyscyplinarne ds. zwalczania wykluczenia społecznego. Cel był nieco inny, ale metoda ta sama - stworzenie przestrzeni do komunikacji (międzysektorowej) i wspólnego kreowania rozwiązań.</p>
4	<p>Promowanie (w regionie i poza nim) JST wykorzystujących ekonomie społeczne w realizacji polityki rozwoju lokalnego.</p>	<p>JST, PES, OWES, interesariusze poza regionem w ramach dzielenia się wiedzą z innymi ROPS, OWES, JST, PES, ministerstwa itd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> OWES, KKRES – funkcja opiniodawczo-doradcza, np. w zakresie doboru dobrych praktyk i ich promowania, zaangażowania w ocenę i wybór JST przyjaznych ekonomii społecznej 	<p>Warto także sięgnąć do doświadczeń ROPS, gdzie tworzone były zespoły interdyscyplinarne ds. zwalczania wykluczenia społecznego. Cel był nieco inny, ale metoda ta sama - stworzenie przestrzeni do komunikacji (międzysektorowej) i wspólnego kreowania rozwiązań.</p>

■ Tabela 8. Działania animacyjne adresowane do JST i związane z rozwojem usług społecznych – katalog możliwych działań. (3/5)

Cel 2. Poprawa dostępu do usług użyteczności publicznej (w tym w szczególności usług społecznych) oferowanych przez PES, w tym PS			
5	<p>Podnoszenie kwalifikacji JST do planowania rozwoju usług społecznych.</p> <p>Wsparcie JST w tworzeniu programów rozwoju usług społecznych (doradztwo).</p>	<p>JST (i jednostki podległe: OPS, PCPR) pracownicy merytoryczni, zajmujący się problematyką usług społecznych (nie tylko OPS), ale także wydziały polityki społecznej, zdrowia, edukacji, polityki mieszkaniowej – zgodnie z zakresem usług społecznych w załączniku 2.</p> <p>IZ RPO</p>	<p>Uwaga: działanie obowiązkowe dla ROPS, wynikające z jego usytuowania w strukturze samorządu województwa, a także wprost z zapisów Wytycznych.</p>
6	<p>Profelowanie środków europejskich w RPO na realizację usług społecznych z wykorzystaniem formuły terytorialnej oraz na usługi aktywnej integracji - uzgadnianie terminów naborów, alokacji, kryteriów wyboru projektów, innych warunków konkursu.</p>	<p>IZ RPO</p>	<ul style="list-style-type: none"> • RKRES - funkcja opiniodawczo-doradcza w zakresie rekomendowania i konsultowania rozwiązań
7	<p>Wsparcie dla JST i PES przed przygotowaniem projektów z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • usług społecznych (m.in. budowanie partnerstw JST-PES i partycypacyjnej diagnozy). • usług aktywnej integracji w zakresie nawiązywania partnerstw JST-PES. 	<p>JST, PES – potencjalni projektodawcy w ramach konkursów RPO w zakresie usług społecznych</p>	<p>Uwaga: Budowa partnerstw JST i PES nie jest działaniem wyłączone projektowym („pod projekty”). Projekt może być okazją bądź korzyścią zachęcającą do nawiązania długotrwałej współpracy (patrz: pkt 3 tej tabeli).</p> <p>Budowa partnerstw JST i PES oraz wsparcie przy tworzeniu partycypacyjnej diagnozy to wspólne zadanie ROPS i OWES, wymaga ono współdziałania tych podmiotów i podziału zadań.</p> <p>Przy tworzeniu diagnozy i projektu terytorialnego należy wykorzystać Rekomendację Ministra Pracy i Polityki Społecznej - standardy współpracy jednostek samorządu terytorialnego ze spółdzielniami socjalnymi w zakresie realizacji usług społecznych użyteczności publicznej (w interesie ogólnym) z dnia 5 sierpnia 2015 r. Możliwe jest też wykorzystanie dobrej praktyki Programu Rozwoju Usług Społecznych w Powiecie Świebodzińskim na lata 2015-2018.</p>

■ Tabela 8. Działania animacyjne adresowane do JST i związane z rozwojem usług społecznych – katalog możliwych działań. (4/5)

8	<p>Pomoc w zaplanowaniu i realizacji procesów rewitalizacyjnych – na etapie przygotowania lokalnego programu rewitalizacji oraz na etapie realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (w tym w zakresie przygotowania projektów do RPO, ale także współpracy z IZ RPO w zakresie tworzenia przestrzeni do finansowania działań rewitalizacyjnych).</p>	<p>JST i inne podmioty istotne dla planowania i realizacji procesów rewitalizacyjnych</p>	<p>JST wraz z różnorodnymi jednostkami organizacyjnymi, PES, mieszkańcy, w tym przedsiębiorcy</p>	<p>Rewitalizacja jest dobrym obszarem do współpracy ROPS i OWES na terenie poszczególnych JST. Gminy często nie do końca wiedzą, jak zdiagnozować i zaplanować działania społeczno-gospodarcze na rewitalizowanym obszarze. Jest to okazja do pracy animacyjnej w społeczności lokalnej, którą mogą inicjować ROPS, a wdrażać OWES.</p>
9	<p>Podnoszenie kwalifikacji przedstawicieli JST w zakresie społecznie odpowiedzialnych zakupów i zlecania zadań w trybie zamówienia publicznego. Wsparcie JST w społecznie odpowiedzialnym kupowaniu i zlecaniu zadań w trybie zamówienia publicznego (doradztwo).</p>	<p>JST i jednostki podległe: pracownicy działów zamówień publicznych</p>	<p>Regionalna Izba Obrachunkowa, związki gmin i powiatów</p>	<p>Uwaga: działanie obowiązkowe do realizacji w regionie. Jeżeli działanie to nie jest realizowane przez ROPS, musi być realizowane przez OWES. Ważne jest, by pamiętać o dwóch sposobach działania JST: kupowaniu produktów/usług (głównie poprzez zastosowanie PZP), ale także zlecaniu zadań (zastosowanie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Praca z konkretnym samorządem powinna być zaplanowana jako proces, z możliwością wykorzystania różnorodnych narzędzi w zależności od potrzeb (np. wspólna z danym JST analiza planów zamówień publicznych i ustalenie, które produkty/usługi mogłyby być kupowane z uwzględnieniem aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, praca nad zmianą zarządzeń i regulaminów wewnętrznych dotyczących stosowania PZP), szkolenia, doradztwo (pomagające w opracowaniu dokumentacji przetargowej lub konkursowej), promowanie i nagradzanie tych JST, które kupują usługi i towary/zlecają usługi w PES.</p>
10	<p>Przekonywanie, pokazywanie i promowanie dobrych przykładów z regionu i kraju w zakresie wykozystania zlecania zadań w trybie zamówienia publicznego i społecznie odpowiedzialnego kupowania.</p>	<p>JST: decydenci (wójtowie, burmistrzowie, prezydenci, dyrektorzy jednostek podległych JST) JST: pracownicy działów zamówień publicznych (szefowie działów i ich pracownicy)</p>	<p>OWES, RKRES</p>	<p>Uwaga: działanie obowiązkowe do realizacji w regionie. Jeżeli działanie to nie jest realizowane przez ROPS, musi być realizowane przez OWES.</p>

11 Tabela 8. Działania animacyjne adresowane do JST i związane z rozwojem usług społecznych – karta log możliwych działań. (5/5)

11	<p>Analizowana nie poziomu wykorzystania przez JST instrumentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zlecenia zadań w trybie pozytywnego • społecznie odpowiedzialnych zakupów <p>Diagnozowanie przyczyn niewykorzystania przez JST instrumentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zlecenia zadań w trybie pozytywnego • społecznie odpowiedzialnego kupowania. 	<p>Komórka organizacyjna ROPS odpowiedzialna za przygotowanie oceny zasobów pomocy społecznej w regionie, RKRS, OWES, Regionalna Izba Obrachunkowa, Urząd Marszałkowski – komórki organizacyjne odpowiedzialne za diagnozy i analizy (regionalne obserwatoria terytorialne, obserwatoria integracji społecznej), bądź komórki odpowiedzialne za zbieranie danych i informacji dotyczących społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych stosowanych przed jednostki podległe samorządowi i województwa (w tych województwach, w których zarząd województwa przyjął uchwałę promującą i rekomendującą stosowanie społecznie odpowiedzialnych i zielonych zamówień publicznych).</p>	<p>Uwaga: działania podejmowane w zależności od potrzeb, czyli w sytuacji, gdy informacje są niezbędne do realizacji i innych działań wdrożeniowych (np. szkoleń, doradztwa) i gdy informacje te nie są dostępne w innych raportach, analizach, diagnozach itp. W takiej sytuacji istnieje możliwość skorzystania z informacji zawartych w ocenie zasobów pomocy społecznej województwa. Dodatkowe analizy i diagnozy są możliwe, jeżeli takie działania są niezbędne, a ich wyniki są ściśle powiązane z realizacją konkretnych działań mających na celu zwiększenie rynku zbytu dla PES i PS w ramach JST.</p>
12	<p>Opracowanie i monitorowanie ewentualnych dodatkowych planów związanych z wdrażaniem działań na rzecz JST.</p>	<p>RKRS, OWES, związki gmin i powiatów, Regionalna Izba Obrachunkowa</p>	<p>Taki plan może stanowić doprecyzowanie zapisów RPRES i obejmować perspektywę krótszą niż RPRES. Może być sporządzony ze względu na potrzebę współpracy ROPS i OWES w realizacji zadań na rzecz JST.</p>

■ Tabela 9. Działania animacyjne adresowane do JST i działania związane z rozwojem usług społecznych - potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w projekcie.

Lp	Główne obszary działania	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	Planowanie polityki rozwoju społecznego i polityki rozwoju usług społecznych.	<ul style="list-style-type: none"> • szkolenia, • doradztwo, • budowa partnerstw JST-PES – wyjazdy w teren, spotkania i warsztaty, • wizyty studyjne krajowe i zagraniczne oraz inne formy wymiany doświadczeń (np. w formie konferencji, warsztatów, spotkań, materiałów informacyjnych), • analizy, diagnozy, monitorowanie zmian w sposobie planowania oraz uwzględnienia ekonomii społecznej i usług społecznych w politykach rozwoju lokalnego, • promowanie dobrych praktyk z regionu, dzielenie się wiedzą z innymi, • promowanie JST przyjaznych ekonomii społecznej np. pokazywanie dobrych praktyk, konkursy dla JST (gale), konferencje, • zapewnienie osób do organizacyjnej i merytorycznej obsługi ww. działań (wzmocnienie kadrowe zespołu ROPS i/ lub zapewnienie ekspertów zewnętrznych). 	Partnerstwa JST-PES służą realizacji wielu celów: wspólnemu planowaniu, wspólnej realizacji działań (projektów), wspólnemu tworzeniu przedsiębiorstw społecznych, zwiększeniu wykorzystania zlecania zadań w trybie pożytku publicznego i społecznie odpowiedzialnego kupowania. Uwaga: w zakresie budowy partnerstw konieczna jest współpraca ROPS z OWES.
2	Profilowanie interwencji w zakresie ważnym dla JST - usług społecznych i usług aktywnej integracji.	Wzmocnienie kadrowe ROPS - specjalista ds. profilowania interwencji (zadanie to może być wykonywane na część etatu i połączone z realizacją innych działań w projekcie), którego zadaniami będą stała współpraca z IZ RPO, w tym udział w spotkaniach, ale także współpraca z RKRES w zakresie profilowania interwencji.	Zadaniami specjalisty powinna być stała współpraca z IZ RPO (w tym udział w spotkaniach), ale także współpraca z RKRES oraz z innymi podmiotami w regionie w zakresie profilowania interwencji.
3	Wsparcie JST w przygotowaniu projektów dotyczących usług społecznych i usług aktywnej integracji (w ograniczonym zakresie, dotyczącym współpracy z PES).	<ul style="list-style-type: none"> • budowa partnerstw JST-PES na potrzeby projektów usług społecznych i aktywnej integracji – wyjazdy w teren, spotkania i warsztaty, • budowa partnerstw JST-JST na potrzeby projektów usług społecznych (powiat i gminy z danego powiatu) - wyjazdy w teren, spotkania i warsztaty, • wspomaganie pracy nad partycypacyjną diagnozą potrzeb na terenie partnerstwa i wyznaczeniem zakresu projektu - wyjazdy w teren, spotkania i warsztaty, doradztwo, • zapewnienie osób do organizacyjnej i merytorycznej obsługi ww. działań (wzmocnienie kadrowe zespołu ROPS i/ lub zapewnienie ekspertów zewnętrznych). 	Wsparcie pracy nad partycypacyjną diagnozą potrzeb i wyznaczeniem zakresu projektu jest mocno powiązane z planowaniem polityki rozwoju (zwłaszcza usług społecznych). Działania w tym zakresie powinny być wspomagane szkoleniami i doradztwem w zakresie planowania polityki rozwoju w samorządzie.
4	Zwiększenie skali zlecania zadań w trybie pożytku publicznego i społecznie odpowiedzialnego kupowania .	<ul style="list-style-type: none"> • szkolenia, • doradztwo, • przygotowanie materiałów edukacyjnych, • przygotowanie dodatkowych planów operacyjnych dotyczących działań na rzecz JST (w tym obejmujących współpracę ROPS-OWES), • wizyty studyjne krajowe i zagraniczne oraz inne formy wymiany doświadczeń (np. w formie konferencji, warsztatów, spotkań, materiałów informacyjnych, opisów dobrych praktyk), • analizy, diagnozy, monitorowanie zmian w skali zlecania i społecznie odpowiedzialnego kupowania – przygotowanie planu badań i ustalenie sposobu ich realizacji (wewnętrznie, zewnętrznie), publikacja wyników badań, • zapewnienie osób do organizacyjnej i merytorycznej obsługi ww. działań (wzmocnienie kadrowe zespołu ROPS i/ lub zapewnienie ekspertów zewnętrznych). 	Przygotowanie materiałów edukacyjnych - istnieje już bardzo dużo poradników i przewodników w zakresie społecznych aspektów zamówień publicznych, łącznie z wydawnictwami Urzędu Zamówień Publicznych w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych, w tym społecznych zamówień. Można więc bazować na istniejących materiałach.

Rekomendowane zasoby wiedzy (przydatne źródła).

1. Publikacja Urzędu Zamówień Publicznych: Zrównoważone zamówienia publiczne. Aspekty społeczne i środowiskowe w procedurze udzielania zamówienia w świetle nowelizacji ustawy Prawo zamówień publicznych
2. Rekomendacje Ministra Pracy i Polityki Społecznej - standardy współpracy jednostek samorządu terytorialnego ze spółdzielniami socjalnymi w zakresie realizacji usług społecznych użyteczności publicznej (w interesie ogólnym) z dnia 5 sierpnia 2015 r.
3. Dobra praktyka Program Rozwoju Usług Społecznych w Powiecie Świebodzińskim na lata 2015-2018.

2.2. Zadania nakierowane na budowanie współpracy instytucji pomocowych i podmiotów ekonomii społecznej

- ROPS ma do odegrania kluczową rolę w działaniach dotyczących animowania w regionie współpracy różnego rodzaju instytucji pomocowych z podmiotami ekonomii społecznej.

Podział zadań i obszary współpracy ROPS i OWES:

- Rola ROPS powinna być wiodąca. Wynika ona nie tylko z Wytycznych, ale wprost z ustawy o pomocy społecznej, która przypisuje ROPS m.in. następujące zadania:
 - › wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi a podmiotami świadczącymi usługi aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
 - › inspirowanie i promowanie nowych metod działań w zakresie aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Zadania animujące współpracę mogą być powierzone OWES, ale ważna jest wtedy koordynacja (w szczególności regularna komunikacja ROPS-OWES, monitorowanie i ewaluacja działań OWES, stymulowanie OWES do podejmowania określonych działań, wspieranie działań OWES).
- Należy też pamiętać, że OWES jest ważnym elementem w procesach reintegracyjnych — dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym jest ostatnim etapem wsparcia w ramach systemu instytucji odpowiedzialnych za aktywizację, reintegrację i przywracanie na rynek pracy. W związku z tym OWES może mieć podwójną rolę: adresata działań ROPS i partnera dla ROPS w animowaniu współpracy między instytucjami pomocowymi.
- Funkcja koordynacyjna ROPS wymaga w szczególności:
 - ustalenia podziału zadań i obszarów współpracy między ROPS i OWES,
 - diagnozy sytuacji w zakresie współpracy instytucji aktywizujących, reintegracyjnych, PES i OWES,
 - ustalenia wspólnie z OWES i RKRES planu działania w zakresie animowania współpracy,
 - stymulowania OWES do podejmowania działań w zakresie animowania współpracy (jeśli zadaniem OWES jest animowanie takiej współpracy, zgodnie z przyjętym w regionie podziałem zadań ROPS i OWES),
 - dobrej komunikacji z OWES oraz posiadania informacji o działaniach planowanych i podejmowanych przez OWES i inne podmioty w regionie, np. konwenty i stowarzyszenia PES, regionalne federacje organizacji pozarządowych itd.,
 - ewentualnego weryfikowania tych działań (jeśli to niezbędne lub pożądane) poprzez rekomendacje i dialog z OWES i innymi podmiotami,
 - profilowania interwencji funduszy europejskich na działania związane z systemem edukacji w sposób wzmocniający rozwój ekonomii społecznej w regionie.

Poprzez instytucje pomocowe należy rozumieć nie tylko:

- ośrodki pomocy społecznej,
- powiatowe centra pomocy rodzinie, ale także cały szereg innych instytucji wspierających osoby i rodziny (również dzieci i młodzież) zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w szczególności:
 - placówki wsparcia dziennego,
 - placówki opiekuńczo-wychowawcze,

- ośrodki wsparcia (w szczególności środowiskowe domy samopomocy, schroniska dla bezdomnych),
- młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
- zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich,
- powiatowe urzędy pracy,
- OHP.

Działania ROPS na rzecz współpracy mają służyć przede wszystkim skuteczniejszemu

pomaganiu osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w uzyskiwaniu specjalistycznej pomocy poszczególnych instytucji, adekwatnie do potrzeb tych osób i etapów reintegracji, na których się znajdują. Chodzi o łączenie zasobów poszczególnych instytucji w dążeniu do wsparcia i wyprowadzenia danej

osoby z trudnej sytuacji życiowej i zawodowej oraz o maksymalne wykorzystanie możliwości, jakie stwarzają PES (zarówno PES reintegracyjne, jak również przedsiębiorstwa społeczne).

W tym kontekście istotne jest więc stymulowanie instytucji do wdrożenia tzw. ścieżek reintegracji.

Tabela 10. Zadania kierowane do podmiotów aktywizacyjnych i integracyjnych — katalog możliwych działań. (1/2)

IP	Możliwe działania ROPS (do decyzji na poziomie regionu, z uwzględnieniem podziału zadań ROPS-OWES)	Adresaci działań	Podmioty do współpracy	Dodatkowe uwagi (np. powiązanie z innymi celami, działaniami, uwagi dotyczące podziału zadań ROPS i OWES, zakresu współpracy itp.)
Cel 1. Poprawa skuteczności wsparcia oferowanego przez instytucje pomocowe, PES i OWES w zakresie wyprowadzenia osoby z trudnej sytuacji życiowej i zawodowej				
1	<p>Diagnoza sytuacji, w tym problemów społecznych, problemów związanych z funkcjonowaniem podmiotów danego rodzaju, ale także problemów/barier we współpracy na poziomie lokalnym, analiza zasobów w regionie z uwzględnieniem różnorodności podmiotów, ale też ich rozmieszczenia na terenie województwa (dostępność usług pomocowych).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • OPS, PCPR, • placówki wsparcia dziennego, • placówki opiekuńczo-wychowawcze, • ośrodki wsparcia (w szczególności środowiskowe domy samopomocy, schroniska dla bezdomnych), • młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, • zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich, • powiatowe urzędy pracy, • OHP, • PES, • OWES, • osoby wspierane przez ww. instytucje. 	<ul style="list-style-type: none"> • komórka organizacyjna ROPS odpowiedzialna za przygotowanie oceny zasobów pomocy społecznej w regionie, • OWES, • RKRES, • konwenty i stowarzyszenia PES, OPS, PUP, federacje NGO itd., • IZ RPO (w zakresie finansowania usług a aktywizacyjnych i reintegracyjnych przez OPS i PES w regionie), • Regionalne Obserwatoria Terytorialne, • Obserwatoria Integracji Społecznej, • uniwersytety i inne uczelnie wyższe, inne jednostki sektora nauki opisanego w rozdziale 2.4 (m.in. ośrodki badawczo-rozwojowe, think tanki). 	<p>Bardzo ważnym wątkiem jest uwzględnienie w diagnozie (w tym w ocenie skuteczności poszczególnych instytucji i współpracy między nimi) perspektywy osób, na rzecz których został stworzony system wsparcia.</p> <p>Ważne jest sprawdzanie, czy system rzeczywiście spełnia swoje funkcje i jak można usprawnić jego funkcjonowanie. Usprawnienia mogą być niezależne od obowiązującej legislacji, ale mogą wymagać od ROPS rzecznicwa na poziomie krajowym i formułowania rekomendacji do właściwych instytucji w zakresie zmian prawnych.</p> <p>Warto stworzyć bazę PES w ujęciu terytorialnym, aby diagnozować zasoby na poziomie lokalnym. Taka baza powinna być punktem wyjścia do dalszych prac związanych z planowaniem działań.</p>
	<p>Stymulowanie współpracy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instytucji pomocowych i podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (KIS, CIS, ZAZ, WTZ), a także innych PES (w szczególności organizacji pozarządowych), • instytucji pomocowych i OWES, • podmiotów o charakterze reintegracyjnym (KIS, CIS, ZAZ, WTZ) oraz innych 	<ul style="list-style-type: none"> • jak wyżej, z wyjątkiem osób wspieranych przez ww. instytucje. 	<ul style="list-style-type: none"> • OWES, • IZ RPO (w zakresie finansowania działań wymagających partnerskiej współpracy kilku instytucji), • konwenty, stowarzyszenia, sieci PES, • konwenty OPS, PUP, • konwenty IST. 	<p>Współpraca ta może być stymulowana poprzez: wspólne spotkania i warsztaty sprzyjające wzajemnemu poznawaniu i nawiązywaniu relacji, powoływanie zespołów międzyinstytucjonalnych/ wielosektorowych albo zespołów zajmujących się określonymi grupami osób (np. zespół ds. wsparcia młodzieży, który może integrować działania związane</p>

Tabela 10. Zadania kierowane do podmiotów aktywizacyjnych i integracyjnych – katalog możliwych działań. (2/2)

<p>2</p>	<p>PES (w szczególności organizacji pozarządowych) i OWES.</p> <p>Wdrażanie ścieżek reintegracji (pilotaż, jak również działania nastawione na zwiększanie skali zastosowania ścieżek reintegracji, np. poprzez upowszechnianie dobrych praktyk, pomoc we wdrożeniu standardów współpracy).</p> <p>Inicjowanie i stymulowanie wdrożenia standardów współpracy lub innych rozwiązań sprzyjających współpracy między instytucjami pomocowymi, PES i OWES.</p>			<p>z usamodzielniającymi się młodymi osobami z pieczy zastępczej, opuszczającym MOW i MOS, zakłady poprawcze, po wsparciu OHP).</p> <p>Można także przemyśleć włączenie tematyki współpracy instytucji pomocowych i ekonomii społecznej w pracę tworzonych/ istniejących partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej (o czym mowa w rozdziale 2.1), choć warto pamiętać, że nieco inną rolę tych partnerstw; także ich skład może być zbyt wąski w stosunku do celu, jakim jest skuteczniejsze pomaganie osobom nie przez pojedyncze podmioty, ale przez cały system instytucji na poziomie lokalnym. W związku z tym należałoby zadbać o właściwe ukierunkowywanie takich partnerstw i ich odpowiedni skład.</p> <p>Warto uwzględnić specyfikę poszczególnych instytucji, w szczególności jeśli planowane jest budowanie relacji z instytucjami, które dotychczas nie były identyfikowane jako adresaci działań ROPS (w szczególności MOW, MOS, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich).</p> <p>Można także wykorzystać sieci PES o charakterze reintegracyjnym, o których mowa w rozdziale 3.1, do promowania współpracy z instytucjami pomocowymi.</p>
<p>3</p>	<p>Współpraca z IZ RPO w zakresie profilowania interwencji związanej z instytucjami pomocowymi, w tym w zakresie współpracy tych instytucji z PES i OWES.</p>	<p>• IZ RPO</p>	<ul style="list-style-type: none"> • reprezentacje instytucji pomocowych, np. konwent dyrektorów OPS, • reprezentacje PES, np. konwent CIS i KIS, • OWES, • RKRES 	<p>Warto pamiętać o możliwościach finansowania usług świadczonych przez różne podmioty ze środków europejskich w ramach RPO. Można promować rozwiązania, w których instytucje pomocowe danego typu, np. wszystkie MOW i MOS w regionie, realizują jeden projekt, zawierający elementy związane np. z przygotowaniem do funkcjonowania w formie przedsiębiorstwa społecznego oraz elementy współpracy z PES i OWES. Mogą być także promowane rozwiązania sprzyjające przepływowi osób, z instytucji pomocowych do PES i OWES.</p>
<p>4</p>	<p>Współpraca z MRPIPS i innymi instytucjami na poziomie krajowym - informowanie o problemach i barierach, wynikających z przyjętych rozwiązań programowych czy legislacyjnych; proponowanie rozwiązań dotyczących zmian w polityce publicznej i ustawach regulujących funkcjonowanie instytucji pomocowych, w tym w zakresie współpracy między instytucjami pomocowymi, PES i OWES.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • MRPIPS, instytucje na poziomie krajowym (w tym m.in. MIIR i inne ministerstwa, PFRON) 	<ul style="list-style-type: none"> • KKRES i grupy robocze (np. grupa ds. koordynacji i regionów) i inne w cięła/ zespoły doradczo-opiniujące MRPIPS, • Konwent Dyrektorów ROPS, • projekt SIREs 	
<p>5</p>	<p>Współpraca z instytucjami na poziomie regionalnym, mającymi wpływ na funkcjonowanie instytucji pomocowych, PES i OWES w wymiarze strategicznym, finansowym, nadzorczym, itd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • właściwe komórki urzędu marszałkowskiego • WUP 		

Tabela 11. Zadania kierowane do podmiotów aktywizacyjnych i integracyjnych - potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w ramach projektu.

Lp	Cele/obszary tematyczne	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	Poprawa skuteczności wsparcia oferowanego przez instytucje pomocowe, PES i OWES w zakresie wyprowadzenia osoby z trudnej sytuacji życiowej i zawodowej	<ul style="list-style-type: none"> • spotkania/warsztaty, • doradztwo, • wyjazdy do lokalnych PES i JST, • koszty związane ze współpracą z MRPIPS i innymi instytucjami na poziomie krajowym np. MIR, Ministerstwo Sprawiedliwości itp. (kadra, delegacje, w tym noclegi) i instytucjami na poziomie regionalnym (kadra, koszty spotkań), • wymiana pracowników, job shadowing (obserwowanie pracy na danym stanowisku w innym podmiocie w regionie lub poza regionem), • wizyty studyjne krajowe i zagraniczne oraz inne formy wymiany doświadczeń (np. konferencji, warsztatów, spotkań, materiałów informacyjnych, edukacyjnych), • dofinansowanie wdrożenia standardów jakości lub innych rozwiązań sprzyjających rozwojowi współpracy, • badania, • promowanie dobrych praktyk z regionu, dzielenie się wiedzą z innymi, • zapewnienie osób do organizacyjnej i merytorycznej obsługi ww. działań (wzmocnienie kadrowe zespołu ROPS i/lub zapewnienie ekspertów zewnętrznych). 	

Rekomendowane zasoby wiedzy (przydatne źródła):
 Informator „Ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej w województwie lubuskim”.

2.3. Zadania związane ze współpracą z sektorem edukacji i szkolnictwa wyższego

ROPS może prowadzić działania pobudzające sektor edukacji i szkolnictwa wyższego do wspomaganie rozwoju ekonomii społecznej, ale nie ma takiego obowiązku, chyba że takie zadanie ROPS wynika z Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Funkcja koordynacyjna wymaga jednak od ROPS:

- posiadania informacji o planowanych i podejmowanych działaniach innych podmiotów w regionie,
- ewentualnego weryfikowania tych działań (jeśli to niezbędne lub pożądane) poprzez rekomendacje i dialog z innymi podmiotami,
- inicjowania działań uwspólniających podejście do działań realizowanych przez różne podmioty,
- ustalenia podziału zadań i obszarów współpracy między ROPS i OWES,
- inicjowania i stymulowania innych podmiotów do podejmowania działań,
- profilowania interwencji funduszy europejskich na działania związane z systemem edukacji w sposób wzmacniający rozwój ekonomii społecznej w regionie.

Wytuczne w zakresie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa

Rozdział 7, pkt 36

IZ RPO zapewnia, że w ramach działań koordynacyjnych dotyczących ekonomii społecznej mogą być realizowane jedynie następujące działania:

- e) budowanie powiązań pomiędzy systemem edukacji, nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji, udział we wspólnych konkursach i wydarzeniach z organizacjami pracodawców i przedsiębiorców, szkół, w tym szkół wyższych i instytutów naukowych) w celu nawiązania stałej współpracy;
- g) współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności PES, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej lub lokalnych planów udziału PES w rozwoju usług społecznych (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, zlecania zadań PES.

Działania ROPS w zakresie współpracy z sektorem edukacji i nauki koncentrują się wokół następujących celów:

1. podnoszenie kompetencji społecznych i wzrost wiedzy o ekonomii społecznej uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz studentów,
2. promowanie staży i praktyk w podmiotach ekonomii społecznej i przedsiębiorstwach społecznych,
3. wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej i aktualizacja regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej,
4. wspieranie tworzenia, testowania i wdrażania innowacji w zakresie ekonomii społecznej.

Realizacja powyższych celów zakłada tworzenie i wzmacnianie relacji z działającymi w obszarach edukacji i nauki podmiotami, które charakteryzują się odmienną formą prawną (publiczne vs. prywatne), działają w różnych sferach (edukacja – nauka) i różnym zasięgu (krajowy – regionalny – lokalny).

Partnerami ROPS powinny być przede wszystkim instytucje działające na szczeblu regionalnym (np. Kuratorium Oświaty, Urząd Marszałkowski, szkoły wyższe), subregionalnym (np. OWES), powiatowym czy gminnym (np. organy prowadzące szkoły, ośrodki metodyczne i doskonalenia nauczycieli). Natomiast placówki szkolne, PES/PS, czy wreszcie konkretne osoby fizyczne (nauczyciele, edukatorzy, uczniowie), to raczej odbiorcy podejmowanych działań. Takie podejście sprzyja zwiększaniu skali oddziaływania i zmniejszeniu obciążenia kadr zespołu projektowego ROPS.

Podnoszenie kompetencji społeczeństwa w zakresie samoorganizacji społecznej, tworzenia i działania w organizacjach pozarządowych, zakładania i prowadzenia podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych sprzyja rozwojowi ekonomii społecznej. Adresatami działań ROPS w tym zakresie są zarówno osoby (nauczyciele, edukatorzy, uczniowie, studenci, osoby kształcące się), jak i instytucje (poszczególne placówki oświatowe, instytucje odpowiedzialne za system edukacji).

Regionalny sektor edukacji tworzą:

- instytucje odpowiedzialne za organizację i funkcjonowanie systemu edukacji w regionie:
 - › kuratorium oświaty,

- › organy prowadzące szkoły (wydział/zarząd oświaty/ edukacji szczebla wojewódzkiego, powiatowego, gminnego);

- szkoły:
 - › szczebla podstawowego i ponadpodstawowego, kształcące w trybie dziennym, ustawicznym, zaocznym,
 - › szkolnictwo wyższe: uczelnie akademickie i zawodowe;
- placówki edukacji pozaszkolnej (prowadzone przez podmioty publiczne i niepubliczne, działające non-profit i for-profit);
- instytucje doskonalenia nauczycieli (ośrodki metodyczne i doskonalenia nauczycieli);
- placówki kształcenia dorosłych w formie kształcenia ustawicznego i praktycznego, w ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego, w ramach studiów podyplomowych w szkołach wyższych;
- biblioteki pedagogiczne;
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Animacyjna rola ROPS w obszarze współpracy z sektorem edukacji polega na:

- wspieraniu działań służących podnoszeniu wiedzy społeczeństwa na temat ekonomii społecznej (widoczność – pkt 36 f Wytucznych);
 - inspirowaniu do wprowadzania tematyki ekonomii społecznej do edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych, oraz wspieraniu tych działań poprzez dostarczanie materiałów, w tym dydaktycznych, rozwiązań organizacyjnych, w organizacji konkursów, zapewnienie dostępu do praktyków działających w sektorze ekonomii społecznej;
 - wspieraniu kształcenia kadr sektora edukacji w zakresie prowadzenia zajęć z ekonomii społecznej;
 - promowaniu staży i praktyk w podmiotach ekonomii społecznej i przedsiębiorstwach społecznych jako sposobu nabywania różnorodnych kompetencji przez uczniów i studentów.
- Partnerami, z którymi powinien współpracować ROPS przy realizacji powyższych celów, są instytucje z następujących sektorów:
- edukacji - Kuratorium Oświaty, organy prowadzące szkoły, ośrodki metodyczne i doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne;
 - ekonomii społecznej - Ośrodki Wspierania Ekonomii Społecznej;

■ Tabela 12. Zadania adresowane do sektora edukacji i szkolnictwa wyższego – możliwe działania ROPS. (1/3)

Lp	Możliwe działania ROPS (do decyzji na poziomie regionu, z uwzględnieniem podziału zadań ROPS-OWES)	Adresaci działań	Podmioty do współpracy	Dodatkowe uwagi (np. powiązanie z innymi celami, działaniami, uwagi dotyczące podziału zadań ROPS i OWES, zakresu współpracy itp.)
Cel 1. Podniesienie kompetencji społecznych uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w regionie i wzrost ich wiedzy o ekonomii społecznej				
1	Promocja edukacji obywatelskiej i ekonomii społecznej jako tematyki zajęć szkolnych (lekcyjnych i pozalekcyjnych).	<ul style="list-style-type: none"> • nauczyciele • edukatorzy • szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> • organy prowadzące szkoły, • ośrodki metodyczne i doskonalenia nauczycieli, • Kuratorium Oświaty, • Ochotnicze Hufce Pracy, • OWES, 	<p>Dla realizacji tego celu można skoncentrować się na szkołach wybranego typu (np. podstawowych lub ponadpodstawowych, kształcenia ogólnego lub zawodowego) istotnych z punktu widzenia sytuacji w regionie (widoczności ES, aktualnej sytuacji w tym zakresie) i szans efektywnej współpracy.</p> <p>Działania ROPS realizowane bezpośrednio w szkołach powinny mieć charakter pilotażu. Efekt skali umożliwi zaangażowanie innych instytucji, np. OWES.</p>
2	Wykorzystanie do działań edukacyjnych istniejących już materiałów dydaktycznych w zakresie edukacji obywatelskiej i ekonomii społecznej (programów, lekcji szkolnych, zajęć pozalekcyjnych, gier planszowych, programów komputerowych, aplikacji i innych).	<ul style="list-style-type: none"> • nauczyciele • edukatorzy • szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> • ośrodki metodyczne i doskonalenia nauczycieli • organizacje prowadzące edukację obywatelską • biblioteki pedagogiczne • poradnie psychologiczno-pedagogiczne • autorzy podręczników szkolnych i materiałów dydaktycznych 	<p>Podjęmowane działania powinny raczej wspierać wykrzystanie już dostępnych materiałów dydaktycznych niż tworzenie nowych.</p> <p>Dostępne zasoby w tym zakresie prezentujemy w części: Doświadczenia i inspiracje.</p>
3	Organizacja konkursów na: <ul style="list-style-type: none"> • wspólne projekty PES i szkół zakładające angażowanie uczniów w działania PES, promujące wartości współpracy, angażowania się na rzecz dobra wspólnego, demokratycznego działania i wartości obywatelskich; • praktyczne rozwiązania w zakresie ekonomii społecznej (np. model. 	<ul style="list-style-type: none"> • nauczyciele • edukatorzy • szkoły • PES/PS 	<ul style="list-style-type: none"> • organy prowadzące szkoły • OWES 	<p>Projekty edukacyjne, a nie wyłącznie konkursy wiedzy. Konkursy mogą służyć także promowaniu, wyróżnieniu i nagradzaniu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • młodych liderów ekonomii społecznej; uczniów zaangażowanych w działalność PES/PS; • osób i instytucji prowadzących edukację w zakresie ekonomii społecznej (edukatorów, nauczycieli, opiekunów, organizatorów zajęć). <p>Rola OWES w realizacji tego działania może polegać na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontraktowaniu się z PES/PS, które mogą być zainteresowane wdrażaniem rozwiązań zgłoszonych w konkursie;

- administracji publicznej - Urząd Marszałkowski, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej;
 - innych - Ochotnicze Hufce Pracy.
- Natomiast odbiorcami tych działań są:
- szkoły wszystkich szczebli: od podstawowego, przez ponadpodstawowe, po uczelnie wyższe, kształcące we wszystkich trybach (dziennym,

- ustawicznym, zaocznym, kształcenia ogólnego i zawodowego);
- nauczyciele, nauczyciele akademicy, edukatorzy, organizatorzy zajęć;
- uczniowie, studenci;
- podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne.

■ Tabela 12. Zadania adresowane do sektora edukacji i szkolnictwa wyższego — możliwe działania ROPS. (2/3)

	przedsiębiorstwa społeczne- go, nawiązanie współpracy z istniejącym przedsiębior- stwem, itd.)	<ul style="list-style-type: none"> • nauczyciele • edukatorzy 	<ul style="list-style-type: none"> • ośrodki i metodyczne i doskonałe- nia nauczycieli • autorzy podręczników • MRPIPS/MEN 	<ul style="list-style-type: none"> • współtworzeniu zasad i regulaminów konkursów; • promocji konkursów; • udziale w jury konkursów. <p>Działania powinny koncentrować się na promocji wśród nauczycieli tematyki dotyczącej kompetencji obywatelskich i wiedzy o ekonomii i społecznej, m.in. za pośrednictwem ośrodków metodycznych i doskonalenia nauczycieli.</p> <p>Współpraca ROPS z ośrodkami metodycznymi i doskonalenia nauczycieli może polegać na wsparciu przy uruchamianiu i prowadzeniu szkoleń i kursów dla nauczycieli z zakresu ES: np. ODN zajmuje się organizacją i rekrutacją uczestników, natomiast ROPS dostarcza ekspertów, materiały dydaktyczne. Obie instytucje promują kursy we własnych środowiskach: nauczycielskich - ODN, ekonomii i społecznej - ROPS.</p> <p>Dostępne zasoby w tym zakresie prezentujemy w części Doświadczenia i inspiracje.</p> <p>Wprowadza nie treści o ekonomii społecznej do podręczników szkolnych wymaga zaangażowania instytucji działających na szczeblu krajowym, czyli MRPIPS i MEN.</p>
4	Wprowadzenie treści poświę- conych edukacji obywatelskiej i ekonomii społecznej do pro- gramów i zajęć doskonalenia nauczycieli	<ul style="list-style-type: none"> • uczniowie • studenci • PES/PS 	<ul style="list-style-type: none"> • OHP • OWES • infrastruktura sektora pozarządowego (centra i inkubatory organizacji pozarządowych) 	<p>Rola ROPS w realizacji tego działania polega na promocji staży i praktyk jako spo- sobu nabywania kompetencji zawodowych i społecznych.</p> <p>Rola OWES w realizacji tego działania może polegać na opracowaniu i aktualizacji listy PES/PS przyjmujących uczniów na praktyki i staże. Natomiast ROPS publikuje, udostępnia listę tych podmiotów.</p>
5	Promocja staży i praktyk w PES/PS dla uczniów szkół szczebla ponadpodstawowego i szkół wyższych	<ul style="list-style-type: none"> • uczniowie • studenci • PES/PS 	<ul style="list-style-type: none"> • Fundacja Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej • Ogólnopolska Rada Spółdzielczo- ści Uczniowskiej • Wojewódzkie i Powiatowe Rady Spółdzielczości Uczniowskiej • OWES 	<p>Realizacji tego celu mogą służyć działania promujące idee spółdzielczości uczniowskiej w szkołach, w tym organizacja konkursów dla opiekunów spółdzielni uczniowskich oraz nauczycieli i instytucji wspierających rozwój spółdzielczości uczniowskiej, certyfikację szkół przyjaznych ekonomii i przedsię- biorczości społecznej.</p>
6	Wspieranie rozwoju spółdziel- czości uczniowskiej	<ul style="list-style-type: none"> • uczniowie • nauczyciele • - PES/PS 	<ul style="list-style-type: none"> • Fundacja Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej • Ogólnopolska Rada Spółdzielczo- ści Uczniowskiej • Wojewódzkie i Powiatowe Rady Spółdzielczości Uczniowskiej • OWES 	<p>Realizacji tego celu mogą służyć działania promujące idee spółdzielczości uczniowskiej w szkołach, w tym organizacja konkursów dla opiekunów spółdzielni uczniowskich oraz nauczycieli i instytucji wspierających rozwój spółdzielczości uczniowskiej, certyfikację szkół przyjaznych ekonomii i przedsię- biorczości społecznej.</p>
Cel 2. Wzrost znajomości problematyki i ekonomii społecznej wśród studentów i podniesienie ich kompetencji w tym zakresie				
7	Zwiększenie liczby zajęć z zakresu ekonomii społecznej w szkołach wyższych	<ul style="list-style-type: none"> • nauczyciele akademicy • studenci • praktycy z PES/PS 	<ul style="list-style-type: none"> • szkoły wyższe, ich jednostki organizacyjne (wydziały, instytuty, katedry) • OWES 	<p>Wprowadza nie zajęć dydaktycznych z zakresu ekonomii społecznej na uczelnie wyższe, to ścieżka, która wiedzie od rektora po szefa katedry/institutu — jej prak- tyczne wdrożenie prezentujemy w części: Doświadczenia i inspiracje.</p> <p>Rola ROPS polega na oferowaniu uczelniom praktyków z PES/PS do poprowadzenia zajęć/warsztatów na studiach.</p> <p>Rola OWES może polegać na zapewnieniu kontaktów z specjalistami z PES/PS.</p>

■ ■ Tabela 12. Zadania adresowane do sektora edukacji i szkolnictwa wyższego – możliwe działania ROPS. (3/3)

8	Organizacja konkursów na najlepsze prace licencjackie, magisterskie i doktorskie podejmujące zagadnienia ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • studenci • - promotorzy 	<ul style="list-style-type: none"> • szkoły wyższe, ich jednostki organizacyjne (wydziały, instytuty, katedry) • - OWES 	<p>Realizacja tego działania może wiązać się z pewnym ryzykiem - zgodnie z ustawą o szkolnictwie wyższym tematyka pracy licencjackiej i magisterskiej musi mieścić się w zakresie tematycznym kierunku, w ramach którego jest pisana. Jeśli nie ma w nim ekonomii społecznej, to praca na ten temat nie powstanie.</p> <p>Rola OWES w realizacji tego działania może polegać na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontaktowaniu się z PS/PES, które mogą być zainteresowane wdrażaniem zgłoszonych na konkurs rozwiązań; • współtworzeniu zasad i regulaminów konkursów; • promocji konkursów; • udziale w jury konkursów.
9	Promocja staży i praktyk w PES/PS dla studentów wybranych kierunków (np. praca socjalna, prawo, socjologia, ekonomia, zarządzanie, informatyka – w zakresie tworzenia stron internetowych dla PES/PS, dietejtyka, gastronomia i hotelarstwo - zwiększanie standardu obsługi imprez, czy uatrakcyjnianie menu)	studenci - PES/PS	<ul style="list-style-type: none"> • szkoły wyższe, ich jednostki organizacyjne (wydziały, instytuty, katedry) • OHP • OWES • infrastruktura sektora pozarządowego (centra i inkubatory organizacji pozarządowych) 	<p>Rola ROPS w realizacji tego działania polega na promocji staży i praktyk jako sposobu nabywania kompetencji zawodowych i społecznych. Rola OWES w realizacji tego działania może polegać na opracowaniu i aktualizacji listy PES/PS przyjmujących studentów na praktyki i staże. ROPS publikuje listę tych podmiotów. Niezbędne jest sprawdzenie czy regulaminy praktyk (dla poszczególnych kierunków studiów) nie ograniczają możliwości odbycia ich w PES/PS.</p> <p>Rodzaje kierunków, na których oferuje się studentom możliwości odbycia staży i praktyk warto powiązać z dominującymi typami spółdzielni otwartych na przyjmowanie praktykantów.</p>

■ ■ Tabela 13. Zadania adresowane do sektora edukacji i szkolnictwa wyższego - potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w ramach projektu.

Lp.	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	Kontakty z instytucjami odpowiedzialnymi za organizację systemu oświaty w regionie, Kuratorium Oświaty, szkołami, uczelniami wyższymi, ośrodkami metodycznymi i doskonalenia nauczycieli, bibliotekami pedagogicznymi, poradniami pedagogiczno-psychologicznymi.	
2	Kontakty z osobami: nauczyciele, w tym akademicy, edukatorzy, autorzy podręczników i materiałów dydaktycznych, promotorzy prac licencjackich, magisterskich i doktorskich, specjaliści i praktycy z PES/PS.	
3	Kontakty z mediami lokalnymi/regionalnymi, branżowymi (w tym mediami skierowanymi do organizacji pozarządowych, sektora ekonomii społecznej).	<p>Promocja konkursów na praktyczne rozwiązania i wiedzę o ekonomii społecznej.</p> <p>Promocja kierunków związanych z ES i zajęć dla nauczycieli.</p>
4	Zastane materiały dydaktyczne.	
5	Osoba w zespole odpowiedzialna za realizację tych działań.	

2.4. Zadania związane ze współpracą z sektorem nauki

Wytyczne w zakresie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa

Rozdział 7, pkt 36

IZ RPO zapewnia, że w ramach działań koordynacyjnych dotyczących ekonomii społecznej mogą być realizowane jedynie następujące działania:

- e) budowanie powiązań pomiędzy systemem edukacji, nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji, udział we wspólnych konkursach i wydarzeniach z organizacjami pracodawców i przedsiębiorców, szkół, w tym szkół wyższych i instytutów naukowych) w celu nawiązania stałej współpracy;
- g) współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności PES, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej lub lokalnych planów udziału PES w rozwoju usług społecznych (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, zlecenia zadań PES.

Współpraca ROPS z regionalnym sektorem nauki służy osiągnięciu dwóch celów:

- zwiększenie wiedzy na temat ekonomii społecznej w regionie;
- zwiększenie wykorzystania innowacji (o różnym wymiarze: organizacyjnym, technologicznym, społecznym, kulturowym, ekonomicznym itd.) w obszarze ekonomii społecznej.

ROPS jest zaangażowany w wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej w regionie (na potrzeby aktualizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, Regionalnego Programu Operacyjnego, Strategii Rozwoju Województwa i innych programów wojewódzkich) oraz, za pośrednictwem Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, jest organizatorem procesu tworzenia i aktualizacji Regionalnego Programu (więcej o tym można przeczytać w Rozdziale 1). Wykorzystanie wiedzy do kreowania, testowania i wdrażania innowacji przede wszystkim pozwala tworzyć, opracować i sprawdzać nowe rozwiązania, a ponadto przyczynia się do:

- poszerzenia oferty PES/PS o nowe produkty i usługi,
- podnoszenia jakości świadczonych usług i produkowanych towarów,
- podniesienia *know-how* kadr,
- zwiększenia skuteczności działań ekonomicznych, realizacji celów społecznych, udziału sektora ekonomii społecznej w świadczeniu usług społecznych w regionie,
- rozwoju (ilościowego i jakościowego) sektora ekonomii społecznej w regionie.

Regionalny sektor nauki tworzą:

- uczelnie akademickie i zawodowe,
- ośrodki badawczo-rozwojowe,
- placówki PAN,
- jednostki obsługi nauki,
- jednostki rozwojowe, czyli przedsiębiorstwa posiadające własne zaplecze badawcze,
- parki naukowo-technologiczne,
- pozostałe think tanki, w tym prowadzone przez organizacje pozarządowe.

Koordynacyjna rola ROPS w obszarze współpracy z sektorem nauki polega na:

- zleceniu realizacji badań sektora ekonomii społecznej w regionie,
- organizacji prac nad wyznaczeniem propozycji kierunków i celów rozwoju ekonomii społecznej w regionie oraz zaproponowanie rozwiązań służących ich realizacji, w tym także identyfikacja i zaangażowanie instytucji oraz osób gotowych i zdolnych do badania stanu ekonomii społecznej w regionie,
- wspieraniu tworzenia, testowania i wdrażania oraz promocji innowacji w zakresie ekonomii społecznej w regionie.

Partnerami ROPS w realizacji powyższych celów są przede wszystkim instytucje z sektora nauki, a także ekonomii społecznej. Natomiast ich odbiorcami są:

- administracja publiczna, w tym samorządy terytorialne, przede wszystkim samorząd województwa,
- administracja publiczna,
- sektor ekonomii społecznej (PES/PS),
- otoczenie sektora ekonomii społecznej (OWES),
- sektor nauki.

Tabela 14. Działania adresowane do sektora nauki — katalog możliwych działań ROPS. (1/2)

Ip	Możliwe działania ROPS (do decyzji na poziomie regionu, z uwzględnieniem podziału zadań ROPS-OWES)	Adresaci działań	Podmioty do współpracy	Dodatkowe uwagi (np. powiązanie z innymi celami, działaniami, uwagi dotyczące podziału zadań ROPS i OWES, zakresu współpracy itp.)
Cel 1. Wyznaczenie kierunków rozwoju ekonomii społecznej i aktualizacja regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej				
1	Badanie sektora ekonomii społecznej (t obszarów pokrewnych)	<ul style="list-style-type: none"> • samorządy terytorialne • administracja publiczna • sektor ekonomii społecznej • otoczenie sektora ekonomii społecznej • sektor nauki 	<ul style="list-style-type: none"> • instytucje naukowo-badawcze (uczelnie akademickie i zawodowe, ośrodki badawczo-rozwojowe, placówki PAN, jednostki obsługi nauki, jednostki rozwojowe, think tanki pozarządowe, Regionalne Obserwatoria Terytorialne) • osoby (teoretycy i badacze) zatrudnieni w instytucjach naukowo-badawczych i poza nimi (np. w organizacjach pozarządowych) • OWES • RKRES 	<p>Realizacja działania polega na wykorzystaniu wyników badań ES do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenia i aktualizacji dokumentów strategicznych (RPRES, RPO, strategii rozwoju lokalnego, programów polityk publicznych, wyznaczania kluczowych sfer rozwoju), • tworzenia i aktualizacji dokumentów operacyjnych (np. SZOOP, regulaminów konkursów w ramach RPO). <p>Rola OWES w realizacji działania polega na udziale w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określaniu celu i zasad prowadzenia badań ES, • pracach grup roboczych RKRES zajmujących się badaniami ES. <p>RKRES pełni rolę ekspercką i opiniodawczo-doradczą polegającą na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyznaczeniu warunków realizacji badań ES w regionie; • wykorzystywaniu wyników badań ES w regionie na potrzeby tworzenia i aktualizacji dokumentów strategicznych, oceny realizacji wdrożonych programów.
2	Włączenie instytucji naukowo-badawczych, teoretyków i badaczy w proces wyznaczania kierunków rozwoju ekonomii społecznej w regionie i aktualizacji regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • samorządy terytorialne • administracja publiczna • sektor ekonomii społecznej • otoczenie sektora ekonomii społecznej • sektor nauki 	<ul style="list-style-type: none"> • instytucje naukowo-badawcze (uczelnie akademickie i zawodowe, ośrodki badawczo-rozwojowe, placówki PAN, jednostki obsługi nauki, jednostki rozwojowe, think tanki pozarządowe, Regionalne Obserwatoria Terytorialne) • osoby (teoretycy i badacze) zatrudnieni w instytucjach naukowo-badawczych i poza nimi (np. w organizacjach pozarządowych) • RKRES 	<p>Rola ROPS polega na zaproszeniu instytucji naukowo-badawczych oraz osób zajmujących się badaniami do członkostwa w działających przy RKRES grupach roboczych zajmujących się badaniami ES.</p>

■ Tabela 14. Działania adresowane do sektora nauki — katalog możliwych działań ROPS. (2/2)

Cel 2. Tworzenie, testowanie i wdrażanie innowacji w sektorze ekonomii społecznej		
3	<p>Wspieranie kreowania i wdrażania innowacji w zakresie ekonomii społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • samorządy terytorialne • administracja publiczna • sektor ekonomii społecznej • otoczenie sektora ekonomii społecznej • sektor nauki 	<ul style="list-style-type: none"> • instytucje naukowo-badawcze (uczelnie akademickie i zawodowe, ośrodki badawczo-rozwojowe, placówki PAN, jednostki obsługi nauki, jednostki rozwojowe, think tanki pozarządowe) • osoby (teoretycy i badacze) zatrudnieni w instytucjach naukowo-badawczych i poza nimi (np. w organizacjach pozarządowych) • Parki Naukowo-Technologiczne • OWES
4	<p>Promocja innowacji w zakresie ekonomii społecznej wśród PES i PS, instytucji wsparcia (OWES) i otoczenia ekonomii społecznej (JST)</p>	<p>Rola OWES może polegać na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udziale w tworzeniu regionalnej strategii promocji innowacji społecznych, • rozpowszechnianiu informacji o innowacjach społecznych.

■ Tabela 15. Współpraca z sektorem nauki - potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w ramach projektu.

Lp.	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	Kontakty z instytucjami sektora nauki: uczelniami akademickimi i zawodowymi, ośrodkami badawczo-rozwojowymi, placówkami PAN, jednostkami obsługi nauki, jednostkami rozwojowymi, think tankami pozarządowymi.	
2	Kontakty z osobami: teoretykami i badaczami zatrudnionymi w instytucjach naukowo-badawczych i poza nimi (np. w organizacjach pozarządowych).	
3	Kontakty z mediami lokalnymi/regionalnymi, branżowymi (w tym mediami organizacji pozarządowych, ekonomii społecznej).	Promocja innowacji społecznych w regionie.
4	Informacje o innowacjach społecznych.	Promocja innowacji społecznych w regionie.
5	Osoba w zespole odpowiedzialna za realizację tych działań.	

2.5. Zadania związane ze współpracą z biznesem

Przedsiębiorcy są ważnym klientem PES, w tym PS, kupującym dostarczane przez nie dobra i usługi. Przykładowo, według danych pochodzących z monitoringu sektora ekonomii społecznej w Wielkopolsce z 2015 r., przedsiębiorcy byli wskazywani przez 37,5% spółdzielni socjalnych jako jeden z głównych klientów (najczęściej jako główny klient wskazywane były osoby fizyczne – 71% i samorząd terytorialny – 40,3%). W tym samym badaniu 59% spółdzielni socjalnych deklarowało, że przedsiębiorcy systematycznie lub często są ich klientami (dla JST odsetek ten wyniósł 65,8%)⁵. Dane te pokazują, że choć głównym klientem instytucjonalnym PS jest samorząd, to przedsiębiorcy są równie ważni i nie należy zaniedbywać tego aspektu funkcjonowania sektora ekonomii społecznej, w związku z czym wskazane jest wzmacnianie trwałej współpracy PS z biznesem.

Współpraca z biznesem może mieć jednak nie tylko charakter biznesowy. Może również polegać na przepływie wiedzy i kompetencji z przedsiębiorstw tradycyjnych do przedsiębiorstw społecznych. Lokalni przedsiębiorcy często dysponują unikalną wiedzą, doświadczeniem, umiejętnościami i powiązaniem społecznymi, którymi przynajmniej niektórzy spośród nich są gotowi dzielić się z przedsiębiorstwami społecznymi.

Budowanie powiązań o charakterze biznesowym pomiędzy indywidualnymi przedsiębiorstwami tradycyjnymi a przedsiębiorstwami społecznymi to zwykle zadanie OWES, ale także ROPS może podejmować działania w tym zakresie. **Należy jednak wyraźnie zwrócić uwagę, że ROPS powinien skupić się na współpracy z otoczeniem biznesu, organizacjami pracodawców czy też izbami gospodarczymi i innymi zrzeszeniami, tworząc przyjazny klimat do współpracy. Poprzez działania z tymi podmiotami ROPS będzie łączył aktywność dwóch sektorów: tradycyjnego biznesu i ekonomii społecznej.** Łączenie to powinno przede wszystkim polegać na zachęcaniu przedsiębiorców do włączania

się w działania związane z rozwojem ekonomii społecznej, jak również otwieranie możliwości włączania się przedsiębiorstw społecznych we wszelkie inicjatywy związane z rozwojem biznesu na poziomie regionalnym i ponadlokalnym. Równie ważne jest tworzenie przestrzeni, w której może dochodzić do regularnych kontaktów pomiędzy przedstawicielami tych dwóch sektorów. Bardzo ważna może być również praca związana z promowaniem wizerunku PS jako wiarygodnych, atrakcyjnych partnerów biznesowych, jak i promowanie postaw społecznie odpowiedzialnych przedsiębiorstw, angażujących się we współpracę z PS. Działania te są ściśle powiązane z obszarem dotyczącym zwiększania widoczności PES.

Tak postrzegane zadania ROPS mają charakter uzupełniający i wspomagający wobec działań OWES: przygotowują grunt dla współpracy, rozwijają pola i mechanizmy współpracy oraz promują odpowiednie postawy, bez czego budowanie przez OWES indywidualnych powiązań biznesowych byłoby trudne.

Budowanie powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami społecznymi a biznesem ma służyć przede wszystkim **zwiększeniu skali wszelkich form współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami społecznymi a biznesem.**

Realizacja tego celu może odbywać się na szereg sposobów. Poniżej zaprezentowane są rekomendowane metody działania, choć nie wyczerpują one wszystkich możliwości.

⁵ Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie Wielkopolskim, ROPS Poznań, Poznań, 2015.

■ Tabela 16. Współpraca z biznesem — katalog możliwych działań.

Lp	Możliwe działania ROPS (do decyzji na poziomie regionu, z uwzględnieniem podziału zadań ROPS-OWES)	Adresaci działań	Podmioty do współpracy	Dodatkowe uwagi (np. powiązanie z innymi celami, działaniami, uwagi dotyczące podziału zadań ROPS i OWES, zakresu współpracy itp.)
Cel 1. Zwiększenie skali wszelkich form współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami społecznymi a biznesem				
1	Włączenie biznesu w działania programowe dotyczące rozwoju ES w regionie, jak również włączenie ES w działania programowe dotyczące rozwoju biznesu	<ul style="list-style-type: none"> • stowarzyszenia pracodawców • organizacje branżowe 	<ul style="list-style-type: none"> • RKRES • Urząd Marszałkowski, pion odpowiedzialny za rozwój przedsiębiorczości 	<p>Udział przedstawicieli biznesu w pracach i wydarzeniach organizowanych przez ROPS, w tym RKRES, grupach roboczych, seminariach, warsztatach, konferencjach.</p> <p>Udział przedstawicieli ROPS w tworzeniu, wdrażaniu i monitorowaniu strategii, programów, projektów dotyczących wsparcia biznesu.</p>
2	Identyfikacja i budowanie współpracy z działającymi w regionie sieciami przedsiębiorstw i pracodawców, izb przemysłowo-handlowych, klastrów oraz sieci branżowych	<ul style="list-style-type: none"> • stowarzyszenia pracodawców • organizacje branżowe 	<ul style="list-style-type: none"> • OWES 	<p>Szczególnie wartościowe może być promowanie udziału PS w funkcjonujących sieciach czy organizacjach przedsiębiorców.</p> <p>Instrumentami ułatwiającymi włączenie się PES w prace tego typu sieci może być upowszechnianie informacji o takich możliwościach i korzyściach z tego wynikających, częściowe finansowanie ewentualnych składek lub innych kosztów związanych z uczestnictwem w tego typu sieciach itd.</p>
3	Wzmacnianie obecności PS na różnego rodzaju targach i wystawach branżowych	<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorstwa społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> • organizatorzy targów, wystaw branżowych, działający w regionie • OWES 	<p>Działanie to może być realizowane poprzez upowszechnianie informacji o planowanych targach i wystawach, współfinansowaniu opłat związanych z udziałem w tych przedsięwzięciach lub innych kosztów (np. przygotowania stoiska, materiałów promocyjnych).</p>
4	Promowanie wizerunku PS jako odpowiedzialnych i wiarygodnych partnerów biznesowych, realizujących z powodzeniem cele biznesowe i społeczne, w tym szczególnie poprzez udział PS w ogólnokrajowych, regionalnych konkursach dla przedsiębiorców	<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorstwa społeczne i inne PES • organizatorzy ogólnopolskich konkursów dla liderów społecznych i przedsiębiorców społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • organizatorzy konkursów • OWES 	<p>Przykłady ogólnopolskich konkursów: Kategoria społeczna jest wydzielona między innymi w konkursie Polskiej Rady Biznesu (istnieje mechanizm nominacji liderów społecznych).</p> <p>Kandydatów można też nominować w Konkursie Społecznik Roku tygodnika „Newsweek” oraz do Nagrody „Ludzie, którzy zmieniają biznes” (Forum Odpowiedzialnego Biznesu).</p> <p>PES można nominować do nagrody w Konkursie [eS] im. Jacka Kuronia.</p> <p>Ponadto przedsiębiorstwa społeczne mogą być włączane do różnorodnych konkursów organizowanych na poziomie regionalnym (np. produkt regionalny).</p>
5	Promowanie społecznie odpowiedzialnych przedsiębiorstw i pracodawców, włączanie nagrody dla takich przedsiębiorstw do prowadzonych w regionie konkursów dla biznesu	<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> • konfederacje pracodawców • związki przedsiębiorstw • związki branżowe • izby rzemieślnicze • OWES 	

■ Tabela 17. Współpraca z biznesem - potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w ramach projektu.

Lp.	Cele/obszary tematyczne	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	Zwiększenie skali wszelkich form współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami społecznymi a biznesem	<ul style="list-style-type: none"> • wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za współpracę z biznesem, • grupa robocza dotycząca współpracy z biznesem (służąca wymianie informacji na temat wydarzeń związanych z rozwojem biznesu, w które warto włączyć PS, wypracowywaniu inicjatyw służących współpracy ze światem biznesu itd.), • spotkania, warsztaty, seminaria, • konkursy i promocja społecznie odpowiedzialnych przedsiębiorstw, • współfinansowanie udziału w sieciach, organizacjach branżowych, • współfinansowanie udziału w targach i wystawach. 	

A stylized illustration of a diverse group of people, including men and women of various ages and ethnicities, rendered in shades of yellow and brown. The style is simple and graphic, with bold outlines and flat colors. The people are arranged in a cluster, looking in different directions. One woman in the center has a heart on her chest. The overall tone is warm and inclusive.

Rozdział 3

**Zadania ROPS
wspierające podmioty
ekonomii społecznej**

Zadania ROPS wspierające podmioty ekonomii społecznej

3.1. Sieciowanie podmiotów ekonomii społecznej

Wytyczne w zakresie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa

Rozdział 7, pkt 36, lit. b i c

- b) tworzenie lub dofinansowanie wspólnych przedsięwzięć regionalnych sieci PES (klastry, franczyzy) oraz włączanie PES w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry);
- c) tworzenie regionalnych sieci kooperacji PES o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiąganiu standardów usług;

60

ROPS powinien koordynować działania podejmowane przez inne podmioty w regionie na rzecz PES (w szczególności działania prowadzone przez OWES), ale może także sam prowadzić działania wspierające PES w ograniczonym zakresie (przede wszystkim w zakresie sieciowania, ale także innych obszarów, zwłaszcza związanych z poprawą widoczności PES). Koordynacja działań na rzecz PES jest obowiązkowa, natomiast realizacja działań sieciujących przez ROPS uzależniona jest od decyzji podjętych na poziomie regionu i powiązanych z zadaniami ROPS wynikającymi z KPRES lub innych dokumentów oraz z przyjętego podziału zadań między ROPS a OWES.

Podział zadań i obszary współpracy ROPS i OWES w zakresie sieciowania:

O ile działania na rzecz jednostek samorządu terytorialnego są przede wszystkim domeną ROPS, to działania na rzecz podmiotów ekonomii społecznej, a zwłaszcza na rzecz przedsiębiorstw społecznych, są głównym obszarem pracy Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. OWES udziela wsparcia indywidualnego (konkretne wsparcie dla konkretnego PES). W tym kontekście ważne jest, żeby wsparcie udzielane w ramach sieci stanowiło uzupełnienie wsparcia indywidualnego, niezależnie od tego, czy za sieciowanie w regionie odpowiada ROPS, czy OWES.

Funkcja koordynacyjna w zakresie sieciowania wymaga od ROPS:

- inicjowania w regionie działań zmierzających do ustalenia podziału zadań między ROPS i OWES oraz obszarów współdziałania,
- stymulowania OWES do uwzględnienia w swoich działaniach/projektach elementów związanych z sieciowaniem PES, zgodnie z przyjętym podziałem zadań,
- inicjowanie działań służących dobrej komunikacji z OWES i między OWES (np. spotkania, regularny kontakt telefoniczny, mailowy, wspólny kalendarz wydarzeń, itd.) nt. działań planowanych i podejmowanych przez ROPS i OWES, ale także na temat ich efektów,
- rekomendowanie (wspólnie z RKRES) określonych działań do podjęcia przez OWES (zwłaszcza działań istotnych z punktu widzenia RPRES lub innych dokumentów na poziomie regionalnym),
- umożliwienie OWES w regionie wymiany doświadczeń w zakresie sieciowania, a także uczenia się z doświadczeń innych podmiotów również poza regionem,
- wspieranie OWES w animacji poprzez swój autorytet i wiarygodność, wspieranie OWES w rozwiązywaniu trudnych sytuacji związanych z sieciowaniem (zgodnie z rolą ROPS w regionie),
- badanie efektów działań sieciujących (zarówno OWES, jak i własnych — jeżeli takie działania ROPS prowadzi) i wdrożenie rekomendacji z tych badań, prezentowanie wyników badań na posiedzeniach RKRES i wdrażanie rekomendacji RKRES.

Przy podziale zadań między ROPS i OWES konieczne jest uwzględnienie następujących elementów:

- **kogo sieciować** - jeśli PES reintegracyjnie, to bardziej właściwy jest ROPS (jako regionalna instytucja działająca w sferze pomocy społecznej), jeśli PS, to bardziej właściwy jest OWES,
- **po co** - jeśli celem jest doskonalenie standardów wsparcia udzielanego osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, to bardziej właściwy jest ROPS, natomiast jeśli celem jest budowanie powiązań biznesowych służących zwiększaniu sprzedaży, liczby klientów, wspólnej realizacji zamówień itp., to OWES,
- **na jakim obszarze (lokalnym czy regionalnym)** - ROPS (w przeciwieństwie do OWES, które działają subregionalnie) może prowadzić działania obejmujące cały region, co w przypadku sieciowania ma kluczowe znaczenie i stanowi dużą przewagę w stosunku do OWES, zwłaszcza gdy liczba PES działających w tych samych branżach jest niewielka lub gdy rozkład terytorialny PES w województwie jest nierównomierny. Jeśli uzasadnione jest tworzenie sieci regionalnej, to

bardziej właściwy jest ROPS, ale jeśli sieć ma mieć charakter lokalny (np. obszar powiatu), to bardziej właściwy jest OWES.

Decyzja o podziale zadań między ROPS i OWES powinna uwzględniać przede wszystkim takie elementy, jak:

- zapisy RPRES (cele i priorytety, zadania poszczególnych instytucji w regionie),
- zasoby poszczególnych instytucji (w szczególności finansowe, kadrowe, kompetencyjne, dotyczące terytorialnego zasięgu oddziaływania) i uwarunkowania ich funkcjonowania (inne zadania i priorytety, wymagania dotyczące wskaźników itp.),
- wnioski z dotychczasowych doświadczeń w sieciowaniu i dotychczas obowiązującego w regionie podziału zadań, wyniki ewaluacji w tym zakresie,
- potrzeby PES lub istniejących sieci PES oraz uwarunkowania związane z rozwojem sektora ekonomii społecznej (np. liczba PES poszczególnych rodzajów, liczba PES z poszczególnych branż, terytorialne rozmieszczenie PES).

■ Tabela 18. Sugerowany podział zadań w zakresie sieciowania PES.

Domena ROPS	Domena OWES
<ul style="list-style-type: none"> • sieci PES o charakterze reintegracyjnym • branżowe sieci PS i innych PES (przede wszystkim ze względu na regionalny zasięg oddziaływania) • sieci regionalne (o zasięgu większym niż subregion) • włączanie PES w istniejące sieci branżowe przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> • sieci przedsiębiorstw społecznych • sieci PS i innych PES ukierunkowane na współpracę biznesową • sieci lokalne (na terenie mniejszym niż subregion, np. powiat)

Działania z zakresu sieciowania wymagają bliskiej współpracy ROPS i OWES. Ważna jest więc przede wszystkim dobra komunikacja na linii ROPS-OWES, ale także poszukiwanie sposobów na łączenie zasobów, by działania ROPS i OWES wzajemnie się uzupełniały i wzmacniały.

Współpraca ROPS - OWES może dotyczyć kwestii:

- merytorycznych (np. ekspert OWES dzieli się swoją wiedzą z uczestnikami spotkania sieciującego, OWES wspiera ROPS w diagnozowaniu potrzeb PES w zakresie sieciowania albo w animowaniu PES do udziału w sieci),
- organizacyjnych (np. udostępnienie sali),
- finansowych (np. OWES i ROPS planują określoną pulę pieniędzy w ramach swoich budżetów na realizację zadań sieciujących, wymagających ich wzajemnej współpracy).

Działania ROPS mają głównie stymulować powstawanie sieci i tworzyć przyjazne warunki dla

sieci już istniejących, przy czym nie należy zapominać, że sieci powinny stawać się coraz bardziej samodzielne i niezależne od działań ROPS.

W tym kontekście ROPS, animując powstawanie sieci, powinien mieć na uwadze ich niezależność i samodzielność w działaniu (wyłonienie lidera sieci, podmiotu, który będzie prowadził jej sekretariat czy pełnił wiodącą rolę w zakresie współpracy podmiotów w danej sieci).

Poprzez sieć rozumiemy zarówno **sieć nieformalną** (grupę podmiotów, które się spotykają, wymieniają informacjami i doświadczeniami, wspierają w rozwiązywaniu trudności itd.,

ale bez oficjalnych porozumień, regulaminów współpracy), jak i **sieć formalną** (np. w formie stowarzyszenia, konsorcjum, klastra, franczyzy, a także federacji czy konwentów). ROPS może wspierać zarówno sieci sformalizowane, jak i nieformalne. Warto jednak pamiętać, że współpraca między podmiotami zwykle rozpoczyna się od tej mniej formalnej, a na kolejnych etapach rozwoju współpraca może, lecz nie musi, nabrać bardziej formalnego charakteru.

Działania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej mogą być nakierowane na:

- **tworzenie sieci** (jeśli nie funkcjonują), przy czym ROPS:

- › może być liderem sieciowania - ROPS inicjuje proces tworzenia sieci, animuje PES, stymuluje je do współpracy, np. odwiedza PES, pokazuje korzyści z sieciowania, opowiada o koncepcji sieci regionalnej, bada potrzeby PES, organizuje spotkania sieciujące, zapewnia ekspertów, organizuje wizyty studyjne itd.,
- › może wspierać liderów spośród PES w tworzeniu sieci (w sytuacji gdy są wśród PES liderzy,

którzy chcą wziąć na siebie odpowiedzialność za sieciowanie) — ROPS towarzyszy liderowi i wspiera go w uzgodnionym wcześniej zakresie, oferując wsparcie organizacyjne, merytoryczne lub w formie dofinansowania, np. udostępnia pomieszczenia na spotkania, zapewnia eksperta, facylitatora itp.

- **wsparcie istniejących sieci** (w tym tych, które powstały bez udziału ROPS) — ROPS towarzyszy takiej sieci i wspiera ją w uzgodnionym wcześniej zakresie (analiza potrzeb przeprowadzona wspólnie z siecią), oferując wsparcie organizacyjne, merytoryczne lub w formie dofinansowania. ROPS może także zachęcać sieci do wdrożenia określonych rozwiązań ważnych z punktu widzenia polityki społecznej w regionie, np. rozwiązania związane z przechodzeniem uczestników WTZ do spółdzielni socjalnych (zakładanych przez osoby prawne).
- **włączenie PES do istniejących sieci branżowych** (ten temat omówiony jest w Rozdziale 2.5 dotyczącym współpracy z biznesem).

62

Wsparcie w postaci dofinansowania to dla większości ROPS nowy wątek, wprost wpisany do Wytycznych przy nowelizacji tego dokumentu w styczniu 2018 r. Oznacza to, że ROPS może dofinansować działania w ramach sieci (powstających lub już istniejących) zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami. Ponieważ nie ma na tym polu wielu doświadczeń, wydaje się, że działania polegające na dofinansowaniu mogą dotyczyć przede wszystkim:

- sieci zorientowanych biznesowo - mogą to być wydatki np. na promocję sieci, stronę internetową, badanie rynku, opracowanie wspólnego produktu, udział w targach branżowych i przygotowanie dobrej jakości stoiska. Należy pamiętać, że działania w tym zakresie najprawdopodobniej będą stanowiły pomoc publiczną. Działanie to powinno być realizowane w ścisłej kooperacji z OWES;
- wzmocnienia wybranych podmiotów w ramach sieci - mogą to być np. wydatki służące poprawie jakości świadczonych usług reintegracyjnych w wybranych PES (szerzej opisano ten wątek w części III w oparciu o doświadczenia województwa lubuskiego).

Uwaga: ze względu na ograniczone budżety ROPS warto wspólnie z OWES przedyskutować kwestię realizacji tego rodzaju działań dla PES przez OWES, a nie przez ROPS. Kwestia ta jest decyzją wewnątrzregionalną.

ROPS mogą wspierać:

- Sieci PES o charakterze reintegracyjnym (KIS, CIS, ZAZ, WTZ),
- Branżowe sieci przedsiębiorstw społecznych i innych PES (w tym reintegracyjnych),
- Sieci (w tym konsorcja, klastry, sieci franczyzowe) nastawione na współpracę biznesową, dzięki którym możliwe jest zwiększenie liczby klientów, zamówień, sprzedaży itp. - to przede wszystkim sieci przedsiębiorstw społecznych (np. biznesowe sieci branżowe) lub przedsiębiorstw społecznych i innych PES prowadzących działalność wytwórczą lub gospodarczą, takich jak CIS czy ZAZ.

Sieci PES o charakterze reintegracyjnym

Podmiotem właściwym do sieciowania z uwagi na działania na poziomie regionu oraz posiadane kompetencje wydaje się ROPS. Rola OWES powinna być uzupełniająca i wspierająca ROPS. Decyzja o realizacji tych działań przez ROPS należy do regionu.

Sieci PES o charakterze reintegracyjnym są nastawione przede wszystkim na doskonalenie i wzajemne uczenie się albo współpracę służącą włączeniu w rynek pracy osób wspieranych przez PES.

Działania ROPS mają na celu:

- zwiększenie kompetencji PES o charakterze reintegracyjnym tak, aby wsparcie udzielane

osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym było wysokiej jakości (indywidualizowane, kompleksowe, poprawiające sytuację osób wspieranych, pomagające w uzyskaniu zatrudnienia i samodzielności na miarę danej osoby). Ten cel można osiągnąć sieciując podmioty tego samego rodzaju, np. WTZ, KIS – CIS, itd. lub sieciując podmioty różnych rodzajów – sieć CIS-KIS-WTZ-ZAZ,

- poprawę współpracy pomiędzy PES, aby wspólnie mogły skuteczniej pomagać wspieranym osobom. Ten cel można osiągnąć sieciując PES różnych rodzajów – sieć CIS-KIS-WTZ-ZAZ.

Doskonalenie i wzajemne uczenie się może dotyczyć wielu kwestii. Zasadniczą jest wymiana doświadczeń w zakresie pracy z osobami zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a także wspólne wypracowywanie i wdrażanie standardów wsparcia lub współpracy (dla PES tego samego rodzaju lub różnych rodzajów, np. WTZ-ZAZ w przypadku których osoby zaktywizowane w WTZ mogą przechodzić do pracy w ZAZ). Ważnym elementem jest także budowanie relacji PES reintegracyjnych z otoczeniem, w szczególności z innymi rodzajami PES reintegracyjnych, z przedsiębiorstwami społecznymi i innymi pracodawcami, OWES, instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy, samorządami, innymi sieciami w regionie (np. związkami pracodawców).

Jako główne potencjalne obszary tematyczne wzajemnego uczenia się i dzielenia doświadczeniami w ramach sieci można wskazać:

- metody pracy, w tym innowacyjne, z osobami zagrożonymi ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, standardy usług o charakterze reintegracyjnym, rozwiązania służące usamodzielnieniu osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- współpracę z innymi PES o charakterze reintegracyjnym (zwłaszcza PES różnych rodzajów, np. WTZ-ZAZ) – w celu umożliwienia uczestnikom przechodzenia do innych rodzajów PES reintegracyjnych w zależności od potrzeb, możliwości i postępow danej osoby,
- współpracę PES zatrudniających osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o podobnym typie i rodzaju niepełnosprawności (np. wymagającej specyficznej organizacji pracy, jak osoby z autyzmem) lub w podobnej sytuacji

zdrowotnej i społeczno-zawodowej (np. osoby po kryzysach psychicznych),

- współpracę z OWES - w celu wspierania współpracy między PES o charakterze reintegracyjnym a OWES. Takie wsparcie ma służyć ułatwieniu zakładania przedsiębiorstw społecznych przez uczestników PES o charakterze reintegracyjnym lub zatrudnianiu w przedsiębiorstwach społecznych osób, które skończą udział w PES o charakterze reintegracyjnym, np. CIS, WTZ,
- współpracę z pracodawcami (w tym również z przedsiębiorstwami społecznymi) i związkami pracodawców - w celu ułatwienia wychodzenia na rynek pracy po okresie wsparcia przez PES, ale także wzmocnienia kompetencji wspieranych osób poprzez współpracę z przedsiębiorstwami, np. poprzez zajęcia u pracodawcy, praktyki, staże,
- współpraca z samorządami różnych szczebli, w tym z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz rynku pracy, jak OPS i PUP – w celu:
 - › pozyskiwania osób do wsparcia, ale też wspólnego diagnozowania czy ustalania ścieżki wsparcia dla danej osoby,
 - › pozyskiwania źródeł finansowania czy innych form pomocy (np. pozyskiwania budynków, pomieszczeń, stosowania preferencyjnych warunków najmu), sprzedaży do samorządów produktów i usług,
- zapewnianie wysokiej jakości produktów i usług wytwarzanych przez PES, wprowadzanie nowych produktów lub ich udoskonalanie, rozwijanie oferty,
- jak pozyskiwać klientów na wytwarzane produkty i usługi,
- jak pozyskiwać finansowanie działalności PES, sieci PES,
- inne, np. związane z prawnymi aspektami funkcjonowania PES i jego współpracy z otoczeniem.

Branżowe sieci przedsiębiorstw społecznych i innych PES (w tym reintegracyjnych)

W przypadku sieci branżowych współpraca służąca wzajemnemu uczeniu się może łatwo przerodzić się we współpracę biznesową, dlatego w tym obszarze bardzo ważne jest współdziałanie ROPS i OWES. Wydaje się, że rola ROPS powinna być tu wiodąca (ze względu na regionalny, a nie subregionalny zasięg oddziaływania), a rola OWES uzupełniająca, przy czym rola OWES będzie mniejsza przy działaniach nastawionych na wzajemne uczenie się i będzie wzrastać przy działaniach bardziej nastawionych na współpracę biznesową.

Pożądanym jest, by sieciowane PS i inne PES działały w branżach:

- ważnych z punktu widzenia celów rozwojowych województwa (kluczowe sfery rozwoju), np. turystyka, usługi opiekuńcze, usługi przedszkolne i opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, kultura, budownictwo itp.,
- dominujących w regionie.

Ważne jest ustalenie branż, gdzie działa wystarczająca liczba podmiotów, by pozwolić na ich sieciowanie.

Sieci nastawione na współpracę biznesową, dzięki którym możliwe jest zwiększenie liczby klientów, zamówień, sprzedaży itp.

Realizacja tego rodzaju zadań to domena OWES. Działania ROPS mogą mieć charakter uzupełniający do działań OWES, w szczególności mogą polegać na dofinansowaniu wspólnych przedsięwzięć regionalnych sieci PES, jeżeli realizacja takich działań nie jest możliwa w ramach OWES. Chodzi m.in. o takie przedsięwzięcia jak: wspólna promocja sieci, strona internetowa, zakup oprogramowania do zarządzania linią produkcyjną.

Działania ROPS mają na celu doprowadzić do poprawy stabilności PES i ich rozwoju poprzez:

- tworzenia wspólnej oferty/produktu/marki PES,
- stymulowanie do wspólnego pozyskiwania i realizacji zamówień przez PES,
- motywowanie do wzajemnego wspierania się PES (np. okresowe przejmowanie niektórych klientów w sytuacjach kryzysowych) i do kupowania produktów i usług od innych PES.

W następstwie tych działań mogą wyłonić się konsorcja lub partnerstwa, a w dalszej kolejności klastry lub nawet franczyzy.

Budowanie francyz wymaga z jednej strony dojrzałego biznesowo i społecznie PES z rozpoznawalną marką, także przygotowania innych PES, a z drugiej – intensywnego i specjalistycznego wsparcia biznesowego. W związku z tym, biorąc pod uwagę zasoby ROPS (finansowe i kompetencyjne), nie rekomendujemy budowy francyz w ramach działań koordynacyjnych ROPS. To samo dotyczy klastrów. Tego rodzaju wsparcie powinno być przede wszystkim domeną OWES.

■ Tabela 19. Sieciowanie podmiotów ekonomii społecznej - katalog możliwych działań.

Lp	Możliwe działania ROPS (do decyzji na poziomie regionu, z uwzględnieniem podziału zadań ROPS-OWES)	Adresaci działań	Podmioty do współpracy	Dodatkowe uwagi (np. powiązanie z innymi celami, działaniami, uwagi dotyczące podziału zadań ROPS i OWES, zakresu współpracy itp.)
Cel 1. Zwiększenie kompetencji PES o charakterze reintegracyjnym po to, aby wsparcie udzielane osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym było wysokiej jakości (zindywidualizowane, kompleksowe, wpływające na poprawę sytuacji osób wspieranych, pomagające w uzyskaniu zatrudnienia i samodzielności),				
Cel 2. Poprawa współpracy pomiędzy PES po to, aby wspólnie mogły skuteczniej pomagać osobom wspieranym.				
1	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie bazy PES, • Analiza problemów związanych z funkcjonowaniem PES, • Identyfikacja potrzeb PES o charakterze reintegracyjnym (badanie potrzeb) oraz istniejących sieci PES o charakterze reintegracyjnym (jeśli funkcjonują). 	<ul style="list-style-type: none"> • CIS, KIS, ZAZ, WTZ 	<ul style="list-style-type: none"> • RKRES - funkcja opiniodawczo-doradcza w zakresie wniosków i rekomendacji dotyczących budowania sieci, • OWES, • stowarzyszenia i konwenty PES o charakterze reintegracyjnym 	Możliwe jest sieciowanie podmiotów danego typu, np. sieci CIS, sieci WTZ (pod warunkiem, że ich liczba w województwie jest wystarczająca), ale możliwe jest też sieciowanie podmiotów różnych typów, w zależności od tego, jaki jest jego cel. W przypadku podmiotów różnorodnych realizowany jest nie tylko cel 1, ale także cel 2.
2	Animowanie PES o charakterze reintegracyjnym, by organizowały się w ramach sieci.	<ul style="list-style-type: none"> • CIS, KIS, ZAZ, WTZ 	<ul style="list-style-type: none"> • OWES 	

3	<p>Tworzenie warunków do spotkań sieciujących i innych wydarzeń ważnych dla realizacji celów sieci,</p> <p>Tworzenie przyjaznych warunków do budowania przez PES sieci o charakterze reintegracyjnym (w przypadku, gdy wśród PES jest podmiot, który chce być liderem sieciowania i ma do tego potencjał),</p> <p>Wsparcie istniejących sieci (również takich, które powstały bez udziału ROPS).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • CIS, KIS, ZAZ, WTZ, • stowarzyszenia i konwenty PES o charakterze reintegracyjnym (w przypadku wsparcia sieci istniejących) 	<ul style="list-style-type: none"> • OWES 	<p>ROPS może np. organizować spotkania sieciujące, zapewnić ekspertów, organizować wizyty studyjne, zapewnić miejsce na spotkania dla istniejących sieci itd.</p> <p>Szczegółowy zakres działań został omówiony w Tabeli 20.</p>
4	<p>Badanie jakości usług (w tym satysfakcji uczestników PES o charakterze reintegracyjnym) oraz jakości współpracy PES o charakterze reintegracyjnym, badanie wpływu działań PES na sytuację osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz ich wpływ na inne zmiany społeczne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • CIS, KIS, ZAZ, WTZ 	<ul style="list-style-type: none"> • IZ RPO, • Regionalne Obserwatoria Terytorialne, • Obserwatoria Integracji Społecznej, • uniwersytety i uczelnie wyższe, inne jednostki sektora nauki opisane w rozdziale 2.4 (m.in. ośrodki badawczo-rozwojowe, think tanki) 	
<p>Cel 3. Poprawa kompetencji PS i innych PES do rozwijania swojej działalności i trwałego funkcjonowania na rynku oraz poprawy stabilności PES i ich rozwoju (sieci branżowe i nastawione na współpracę biznesową)</p>				
5	<p>Identyfikacja branż, wokół których może odbywać się sieciowanie,</p> <p>Identyfikacja potrzeb PES lub sieci PES.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorstwa społeczne oraz inne PES 	<ul style="list-style-type: none"> • RKRES - funkcja opiniodawczo-doradcza w zakresie identyfikacji branż kluczowych, wniosków i rekomendacji dotyczących budowania sieci, • OWES, • stowarzyszenia i konwenty PES lub niesformalizowane sieci 	<p>W przypadku sieci branżowych rola ROPS jest wiodąca, ale przy ścisłej współpracy z OWES, który współdziała z ROPS przy identyfikacji branż i diagnozowaniu potrzeb.</p> <p>W przypadku sieci nastawionych na współpracę biznesową rola ROPS jest uzupełniająca i wspierająca OWES (w zależności od potrzeb i wzajemnych uzgodnień).</p>
6	<p>Animowanie PES do organizowania się w ramach sieci.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorstwa społeczne oraz inne PES 	<ul style="list-style-type: none"> • OWES, • stowarzyszenia i konwenty PES lub niesformalizowane sieci 	<p>W zakresie animacji PES do udziału w sieciach kluczowa jest rola OWES.</p>
7	<p>Tworzenie warunków do spotkań sieciujących i innych wydarzeń ważnych dla realizacji celów sieci,</p> <p>Tworzenie przyjaznych warunków do budowania sieci przez PES o charakterze reintegracyjnym (w przypadku, gdy wśród PES jest podmiot, który chce być liderem sieciowania i ma do tego potencjał),</p> <p>Wsparcie istniejących sieci (również takich, które powstały bez udziału ROPS).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorstwa społeczne oraz inne PES 	<ul style="list-style-type: none"> • OWES 	<p>W przypadku sieci branżowych rola ROPS jest wiodąca, ale przy ścisłej współpracy z OWES.</p> <p>W przypadku sieci nastawionych na współpracę biznesową rola ROPS jest uzupełniająca i wspierająca OWES (w zależności od potrzeb i wzajemnych uzgodnień).</p> <p>Szczegółowy zakres działań został omówiony w Tabeli 20.</p>

8	Badanie wpływu funkcjonowania sieci na rozwój PS lub innych PES	<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorstwa społeczne oraz inne PES 	<ul style="list-style-type: none"> • RKRES - funkcja opiniodawczo-doradcza w zakresie analizy wniosków i dalszych rekomendacji dotyczących budowania sieci, • IZ RPO, • Regionalne Obserwatoria Terytorialne, • Obserwatoria Integracji Społecznej, • uniwersytety i uczelnie wyższe, inne jednostki sektora nauki opisane w rozdziale 2.4 (m.in. ośrodki badawczo-rozwojowe, think tanki) 	Rola ROPS i OWES – do uzgodnienia wewnętrznie na poziomie regionalnym.
---	---	--	---	--

■ Tabela 20. Sieciowanie podmiotów ekonomii społecznej - potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w projekcie.

Lp.	Główne obszary działania	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	<p>Sieciowanie PES o charakterze reintegracyjnym,</p> <p>Branżowe sieciowanie PS i innych PES,</p> <p>Sieci PS i innych PES nastawione na współpracę biznesową.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • badanie potrzeb PES, • spotkania/warsztaty, • szkolenia, • doradztwo, • wizyty studyjne, • wymiana pracowników, job shadowing (obserwowanie pracy na danym stanowisku w innym podmiocie w regionie lub poza regionem), • dofinansowanie wdrożenia standardów jakości lub innych rozwiązań sprzyjających rozwojowi sieci lub PES w ramach sieci, • analizy, diagnozy, monitorowanie zmian, • zapewnienie osób do organizacyjnej i merytorycznej obsługi ww. działań (wzmocnienie kadrowe zespołu ROPS lub zapewnienie ekspertów zewnętrznych). 	

Rekomendowane zasoby wiedzy (przydatne źródła):

Podręcznik do wdrażania innowacyjnego modelu spółdzielni socjalnych przy WTZ, Poznań 2014, Stowarzyszenie na rzecz Spółdzielni Socjalnych.

3.2. Poprawa widoczności podmiotów ekonomii społecznej

Wytyczne w zakresie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa

Rozdział 7, pkt 36 lit. f

f) organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności PES jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez PES na poziomie regionalnym (np. targi ekonomii społecznej, finansowanie udziału PS i PES w targach i wystawach regionalnych o charakterze gospodarczym, sprzedaż produktów i usług PES za pomocą jednego regionalnego portalu lub portali branżowych)

Działania związane z poprawą widoczności PES są podporządkowane celowi dotyczącemu **zwiększenia liczby klientów PS i PES oraz zwiększenia wielkości sprzedaży.**

Wyróżniamy następujące grupy klientów PES:

- JST i administracja publiczna,
- przedsiębiorstwa,
- inne PES,

- klienci indywidualni.

Istotne jest oddziaływanie na każdą z tych grup. O możliwych działaniach ROPS, ale także OWES, związanych ze zwiększaniem skali zakupów w PES przez:

- JST - mowa jest w Rozdziale 2.1,
- przedsiębiorstwa — w Rozdziale 2.5, 3.2 (w zakresie targów),
- inne PES — mowa w Rozdziale 3.1.

PES muszą dotrzeć samodzielnie do klientów indywidualnych (mogą to być bardzo różnorodne grupy w zależności od rodzaju działalności PES), przy czym ROPS może w tym pomóc, podejmując działania upowszechniające wiedzę o PES i ich produktach/usługach.

W prowadzeniu działań na rzecz poprawy widoczności PES może pomóc stworzenie **Strategii komunikacji o ekonomii społecznej w regionie, która wskazywałaby do kogo (odbiorcy) kierowane są komunikaty, co komunikujemy, jak komunikujemy, jakie narzędzia wykorzystujemy** itd. Strategia powinna dotyczyć nie tylko działań ROPS, ale także zintegrować działania OWES i RKRES, które także prowadzą działania upowszechniające.

Poprawa widoczności to przede wszystkim:

- **działania z wykorzystaniem mediów (telewizji, radia, prasy, internetu i mediów społecznościowych)**

- › pokazujące, w jaki sposób instrumenty ekonomii społecznej pomagają w rozwiązaniu problemów lokalnych i wspierają rozwój lokalny, poprawiają dostęp do usług społecznych i szerzej — usług publicznych w społecznościach lokalnych, zmieniają sytuację osób, które znalazły się w trudnym położeniu,

- › promujące konkretne rozwiązania stworzone przez ROPS z myślą o zwiększaniu sprzedaży przez PES, np. bazy, wyszukiwarki,

- › promujące znaki jakości w regionie,

- › promujące najlepsze przedsiębiorstwa społeczne oraz samorządy, przedsiębiorstwa czy szkoły przyjazne ekonomii społecznej;

- bazy PES oraz produktów i usług PES oraz ich upowszechnianie w świadomości JST, biznesu, klientów indywidualnych — kluczowe dla zwiększenia sprzedaży jest zapewnienie JST, przedsiębiorstwom, innym PES i klientom indywidualnym dostępu do informacji o lokalnie działających PES, ale także o sprawdzonych

usługach i produktach PES. Zadaniem ROPS jest opracowanie narzędzi (wyszukiwarki PS oraz produktów i usług), dzięki którym takie informacje będą gromadzone w jednym miejscu, łatwe do wyszukiwania według różnych kryteriów i stale aktualizowane. Wiąże się to także z koniecznością zapewnienia rozpoznawalności takich narzędzi na poziomie regionalnym, a więc ich promocji wśród głównych grup odbiorców. Funkcję takiej prostej wyszukiwarki przedsiębiorstw społecznych może pełnić lista przedsiębiorstw społecznych, którą ROPS ma obowiązek prowadzić, choć należy wziąć pod uwagę to, że lista ta nie zawiera informacji o PES innych niż przedsiębiorstwa społeczne. Największym wyzwaniem nie jest stworzenie wspomnianej bazy, ale zadbanie, by zawierała aktualne informacje o PES i miała użyteczne funkcje oraz o to, by była faktycznie wykorzystywana. PES muszą widzieć korzyści w aktualizowaniu informacji. Ważna jest zatem świadomość PES oraz doradztwo w tym zakresie — to zadanie dla OWES. W związku z tym podczas tworzenia bazy PES, bazy produktów i usług niezbędna jest współpraca ROPS i OWES.

Doświadczenia pokazują, że bardzo trudno jest stworzyć bazy PES oraz produktów i usług, które będą aktualizowane, wykorzystywane i obecne w świadomości potencjalnych klientów PES. Tego rodzaju działania muszą być bardzo dobrze przemyślane i opracowane (w kontekście funkcjonalności, użyteczności, ale także ich promowania), w przeciwnym razie nie będą spełniały swojej funkcji, a to oznacza zmarnowanie wysiłków i pieniędzy ROPS. W proces budowy takich baz/wyszukiwarek warto angażować OWES (również do weryfikowania jakości produktów czy uzupełniania bazy).

Nie zachęcamy do tworzenia przez ROPS portali sprzedażowych. Takie portale muszą być na bieżąco obsługiwane, co z pewnością będzie zbyt czasochłonne i pracochłonne dla pracowników ROPS, a dodatkowo istnieje ryzyko braku zachowania ich trwałości (dalszego ich prowadzenia) po zakończeniu realizacji projektu.

Innym rozwiązaniem służącym zwiększeniu sprzedaży przez PES (co ma być efektem działań dotyczących zwiększania widoczności PES) może być wykorzystanie dostępnych narzędzi sprzedażowych (aukcje internetowe - Allegro, portale sprzedażowe, np. poświęcone polskimi projektantom, wyrobom handmade - DaWanda, Pakamera, Showroom, targi rzeczy ładnych). Warto podkreślić, że tego typu rozwiązania wprowadzają produkty i usługi PES do ogólnego obiegu sprzedażowego, tj. nie ograniczonego wyłącznie do PES.

- **certyfikaty/znaki jakości dla PES** gwarantujących wysokiej jakości produkty i usługi, bądź certyfikaty/znaki jakości dla produktów i usług

oferowanych przez PES oraz promocja usług i produktów oferowanych przez te podmioty, zwiększenie rozpoznawalności certyfikatów i znaków jakości.

Nie rekomendujemy tworzenia nowych znaków jakości. Działania w tym zakresie podejmowane są przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki społecznej w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Zachęcamy ROPS do skoncentrowania się na upowszechnianiu znaków już istniejących w regionie (w większości województw jest to „Zakup prospołeczny”, choć niektóre województwa budują własne znaki np. „Lubuski włącznik” czy „Mazowiecka Marka Ekonomii Społecznej”).

• **Nagradzanie i promowanie najlepszych przedsiębiorstw społecznych** w regionie oraz nominowanie najlepszych przedsiębiorstw do ogólnopolskich konkursów, certyfikatów i znaków (nie tylko dotyczących ekonomii społecznej).

• Wsparcie PES w pozyskaniu klientów obejmuje w szczególności **finansowanie udziału PS i innych PES w targach i wystawach, w tym przede wszystkim branżowych**. Istotne jest z jednej strony sfinansowanie opłat za udziały w targach, ale także wszelkich niezbędnych kosztów związanych z wysokiej jakości wyglądem stoisk, prezentacją produktów i usług, obsługą stoiska. Ważna jest współpraca z OWES w zakresie przygotowania PS i innych PES do udziału w targach.

Rekomendujemy, by nie organizować targów poświęconych wyłącznie podmiotom ekonomii społecznej. Zalecamy, by włączać ekonomię społeczną w inne atrakcyjne dla mieszkańców wydarzenia w regionie oraz finansować udział PES w targach i wystawach branżowych lub okolicznościowych. Warto także pamiętać, że tego rodzaju działania będą wiązały się z pomocą publiczną.

■ Tabela 21. Poprawa widoczności PES - katalog możliwych działań.

Lp	Możliwe działania ROPS (do decyzji na poziomie regionu, z uwzględnieniem podziału zadań ROPS-OWES)	Adresaci działań	Podmioty do współpracy	Dodatkowe uwagi (np. powiązanie z innymi celami, działaniami, uwagi dotyczące podziału zadań ROPS i OWES, zakresu współpracy itp.)
Cel 1. Ułatwienie PES sprzedaży produktów i usług.				
1	Tworzenie baz/wyszukiwarek PES oraz produktów i usług PES, zwiększanie rozpoznawalności baz/wyszukiwarek, aktualizowanie informacji w nich zawartych.	<ul style="list-style-type: none"> • PES, • w zakresie zwiększania rozpoznawalności wyszukiwarek - JST, biznes, PES, klienci indywidualni. 	<ul style="list-style-type: none"> • RKRES - funkcja opiniodawczo-doradcza wniosków i rekomendacji dotyczących budowania baz/wyszukiwarek, • OWES, • lokalne media 	Ważne jest wykorzystanie przez ROPS aktualnej wiedzy OWES nt. PES (ich usługach i produktach).
2	Przyznawanie znaków jakości najlepszym przedsiębiorstwom społecznym w regionie/ produktom i usługom, promowanie produktów i usług świadczonych przez te przedsiębiorstwa.	PES	<ul style="list-style-type: none"> • OWES, • lokalne media 	Należy unikać tworzenia nowych systemów certyfikacji produktów/ usług PES czy znaków jakości, a raczej koncentrować się na działaniach wzmacniających już istniejące znaki, takie jak „Zakup prospołeczny” wdrożony w większości województw. Tworzenie nowych znaków spowoduje mniejszą siłę ich oddziaływania i brak efektu skali. Nawet istniejące obecnie znaki są słabo rozpoznawane przez potencjalnych klientów, więc warto zaplanować i przeprowadzić szerokie działania promujące np. „Zakup prospołeczny” w skali ogólnopolskiej.

3	Nagradzanie i promowanie najlepszych przedsiębiorstw społecznych – organizowanie gali, konferencji, kampanii promocyjnych.	PES	<ul style="list-style-type: none"> • OWES, • RKRES - funkcja opiniodawczo-doradcza oraz rzeczniczka (m.in. udział w określeniu warunków konkursu, kapitule i ocenie PS, promocji konkursu w mediach, na różnych forach itp.) 	
	Finansowanie udziału w targach i wystawach.	PES	OWES	

■ Tabela 22. Poprawa widoczności PES - potencjalne zasoby i narzędzia do wykorzystania w projekcie.

Lp.	Główne obszary działania	Zasoby i narzędzia	Komentarze
1	Poprawa widoczności PES	<ul style="list-style-type: none"> • Sfinansowanie przygotowania i emisji programów telewizyjnych, radiowych, artykułów prasowych, internetowych, • sfinansowanie baz/wyszukiwarek PES lub innych działań, • sfinansowanie działań zwiększających rozpoznawalność wyszukiwarek i certyfikatów, • obsługa procesu nadawania certyfikatów, • sfinansowanie organizacji gali, konkursów dla przedsiębiorstw społecznych (np. procesu oceny), nagród dla przedsiębiorstw społecznych, • opłaty za udział w targach/wystawach/kiermaszach i sfinansowanie przygotowania stoisk oraz wsparcie przygotowania osób do ich obsługi (szkolenia, doradztwo), • zapewnienie osób do organizacyjnej i merytorycznej obsługi ww. działań (wzmocnienie kadrowe zespołu ROPS i/lub zapewnienie ekspertów zewnętrznych). 	

Część II

**Projekt
koordynacyjny
ROPS**

Rozdział 1

**Proces tworzenia projektu
i współpraca z IZ RPO**

Proces tworzenia projektu i współpraca z IZ RPO

74

Projekt ROPS jest narzędziem wspomagającym realizację przez niego zadań koordynacyjnych związanych z rozwojem ekonomii społecznej w regionie. Inaczej mówiąc, projekt wspiera realizację regionalnej polityki rozwoju ekonomii społecznej:

- sformułowanej w RPRES i innych regionalnych programach i strategiach,
- **realizowanej także przez innych regionalnych aktorów**, w szczególności OWES. Projekt ROPS wspólnie z projektami OWES stanowi bardziej kompletny zestaw działań rozwojowych na rzecz ekonomii społecznej. Projekty ROPS i OWES powinny wzajemnie się uzupełniać i wzmacniać swoje oddziaływanie,
- sformułowanej w oparciu o **krajową politykę publiczną** w zakresie rozwoju ekonomii społecznej.

Oznacza to, że projekt koordynacyjny zbiera wykonawczo priorytety i działania wskazane w RPRES, uwzględnia aspekty związane z działaniami innych regionalnych instytucji działających bezpośrednio i pośrednio w obszarze wspierania ES oraz odnosi się do polityki krajowej w obszarze ekonomii społecznej.

Jednocześnie jest **silnie uwarunkowany regulacjami dotyczącymi wykorzystania funduszy europejskich**, w tym m.in. zmieniającymi się Wytocznymi, ale także dokumentami regionalnymi – takimi jak RPO, SZOOP czy kryteriami wyboru.

Ważne jest, by projekt koordynacyjny ROPS podążał za:

- zmieniającymi się potrzebami regionu oraz zmieniającą się polityką krajową i regionalną w zakresie rozwoju ekonomii społecznej (aktualizacje KPRES i RKRES),
- zmianami w Wytocznych Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju.

Projekt koordynacyjny ROPS powinien być zaplanowany tak, aby pozwolił działać elastycznie (z uwzględnieniem zmieniającego się otoczenia, uwarunkowań i procedur), a jednocześnie w taki sposób, aby zostały osiągnięte zaplanowane rezultaty.

Z kolei od IZ/IP RPO wymaga to otwartości na dialog z ROPS w sprawie:

- wymogów stawianych projektowi ROPS,
- zmian we wniosku na etapie realizacji projektu, zwłaszcza gdy jest on wieloletni.

1.1. Etapy przygotowania projektu

Na każdym z poniższych etapów przygotowania projektu możliwe jest **wsparcie doradcze ze strony konsultantów regionalnych i ekspertów projektu SIREs**, w tym wsparcie w prowadzeniu wewnętrznych i zewnętrznych warsztatów.

Kluczem do stworzenia dobrych projektów koordynacyjnych ROPS jest staranne zaplanowanie procesu ich przygotowania.

Cały proces przygotowania projektu proponujemy podzielić na kilka etapów:

- Rozpoczęcie przygotowań do opracowania projektu,
- Diagnoza i identyfikacja wyzwań,
- Wyznaczenie rezultatów i wskaźników ich osiągnięcia,
- Wyznaczenie ścieżki dojścia do rezultatów,
- Budżet projektu,
- Konsultacje z interesariuszami.

Rozpoczęcie przygotowań do opracowania projektu

Ten etap poprzedza pracę nad projektem ROPS. W jego trakcie przyjmowane są pierwsze, kierunkowe ustalenia dotyczące merytorycznego zakresu projektu.

Zakres ten zależy przede wszystkim od:

- wymagań IZ/IP RPO i dokumentów oraz wytycznych krajowych i regionalnych, odnoszących się do systemu realizacji projektów i realizacji interwencji w oparciu o EFS,
- kierunkowego podziału zadań pomiędzy ROPS i OWES.

Dlatego na tym etapie warto ustalić z IZ/IP RPO podstawowe wymagania dla przyszłych projektów ROPS (m.in. jaka jest planowana wartość projektu i okres jego realizacji – liczba miesięcy). Szczegółowo kwestia ta została omówiona w Rozdziale 1.2.

Z kolei okazją do przyjęcia ustaleń pomiędzy ROPS i OWES w zakresie podziału zadań mogą być:

- przygotowanie do akredytacji OWES – ROPS odpowiedzialny jest za opiniowanie planów działania OWES i w związku z tym powinna odbyć się pierwsza dyskusja na temat podziału zadań OWES – ROPS,
- przygotowanie konkursów OWES – określenie zakresu przedmiotowego projektów OWES wymaga kierunkowego ustalenia podziału zadań pomiędzy ROPS i OWES,
- spotkania sieciujące OWES – spotkania mogą być poświęcone kwestii podziału zadań czy wspólnemu planowaniu działań.

Bardzo często planowanie projektu odbywa się równoległe z przygotowywaniem wniosku o dofinansowanie. Należy jednak zadbać o to, aby sam projekt planować wcześniej niż na etapie pisania wniosku. Pozwoli to na przygotowanie przemyślanej, zaplanowanej interwencji w obszarze koordynacji działań na rzecz wspierania rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

Chcąc efektywnie wykorzystać czas i zasoby, jakimi dysponujemy do planowania projektu, proponujemy:

- zaplanować proces pracy nad nim,
- wyznaczyć lidera tego procesu.

Proponujemy przygotować wewnętrzny harmonogram prac i podział zadań w zespole przygotowującym projekt. Plan pracy nad projektem pozwoli na umiejscowienie tego procesu w bieżącej, codziennej pracy zespołu koordynacyjnego w ROPS, a także określić kamienie milowe w procesie planowania projektu czy momenty decydujące dla dalszych prac nad projektem, np. zebranie doświadczeń i wniosków z poprzedniego projektu pozwoli bardziej efektywnie planować działania w kolejnym.

W związku z tym, że nad planowaniem projektu będzie pracować kilka osób z zespołu koordynacyjnego, proponujemy wyznaczyć jedną osobę wiodącą, która będzie koordynowała prace, zbierała materiały i dbała o to, aby proces przebiegał sprawnie, a przede wszystkim - by był zakończony o czasie i przyniósł oczekiwane efekty w postaci projektu. Kolejnym krokiem powinno być przekładanie tego, co zaplanowaliśmy (czyli projektu) do formularza wniosku o dofinansowanie.

Przystępując do przygotowywania projektu należy pamiętać, że odnosimy się do procesu (działań w projekcie), który:

- na tym etapie **jest planem** i będzie szczegółowo doprecyzowywany podczas realizacji projektu (warto zwrócić uwagę na to, że we wniosku o dofinansowanie harmonogram działań w drugim roku realizacji projektu odnosi się do kwartałów, a nie miesięcy, jak w pierwszym roku realizacji – jest to między innymi odniesienie do planów działania, a nie ich ścisłego konkretyzowania na poziomie przygotowywania wniosku),
- **planujemy w perspektywie kilkuletniej** i nie przewidzimy dziś szczegółowo działań, które mają być realizowane za dwa – trzy czy nawet cztery lata. Kilkuletnia perspektywa projektu pozwala na dokonywanie zmian we wniosku w trakcie jego realizacji (o ile nie wpływają one na zmianę wskaźników oraz nie odnoszą się do kryteriów dostępu i innych ważnych aspektów związanych z kryteriami wyboru i oceną projektu). W tym kontekście ważne jest stałe monitorowanie realizacji projektu (także pod kątem problemów i wprowadzania koniecznych

modyfikacji we wniosku) i planowanie operacyjne (np. szczegółowe planowanie działań w trakcie realizacji projektu w perspektywie kwartalnej). Na etapie planowania zmian natomiast warto przygotowywać solidne, merytoryczne uzasadnienia do wprowadzanych modyfikacji we wniosku.

Dobłą praktyką w zakresie współpracy ROPS z IP/IZ jest wypracowanie ścieżki procedowania, negocjowania i wprowadzania zmian we wniosku, w taki sposób, by także maksymalnie skrócić ten okres. Warto rozważyć dwuetapową możliwość ustalania i wprowadzania zmian, np. poprzez spotkanie uzgodnieniowe, podczas którego są omawiane i negocjowane zmiany (spotkanie można podsumować w protokole uzgodnieniowym bądź omówione zmiany wprowadzić do formularza zmian), a następnie wprowadzać uzgodnione zmiany do wniosku.

Warto pamiętać, że wprowadzanie zmian do wniosku jest możliwe, a nawet można pokusić się o stwierdzenie, że jest pożądane, gdy projekt jest realizowany w perspektywie wieloletniej. Jeżeli projekt jest oparty na regionalnej polityce rozwoju ekonomii społecznej, RPRES, KPRES wszelkie zmiany i aktualizacje w ich zakresie mogą mieć znaczący wpływ na realizację projektu koordynacyjnego ROPS. Wpływ na modyfikowanie projektu mogą mieć także zmiany legislacyjne odnoszące się bezpośrednio do sfery rozwoju sektora ekonomii społecznej czy zmiany Wytycznych. Przegląd już realizowanego projektu pod tym kątem może być także wykorzystany do przygotowania uzasadnień do wprowadzanych zmian we wniosku.

Diagnoza i identyfikacja wyzwań

Punktem wyjścia do przygotowania projektu jest identyfikacja i analiza problemów, które projekt ma rozwiązywać, w tym szczególnie analiza ich przyczyn. W obecnym okresie programowania założenia co do przygotowania przez Wnioskodawcę opisu uzasadnienia dotyczącego potrzeby realizacji projektu (diagnoza sytuacji) zostały zminimalizowane – na poziomie wniosku o dofinansowanie diagnoza sytuacji problemowej nie jest opisywana. Nie oznacza to jednak, że planując projekt należy pominąć etap diagnozowania – wręcz przeciwnie, zebranie informacji o sytuacji ekonomii społecznej w regionie (jej

kondycji, potrzeb, problemów) jest koniecznym elementem planowania trafnej interwencji.

W kontekście projektu koordynacyjnego potraktujmy myślenie o diagnozie jako między innymi identyfikowanie wyzwań, tego, co jest jeszcze do zrobienia w zakresie wspierania rozwoju ekonomii społecznej w regionie. Etap ten może być podzielony na dwa zadania:

- ocena dotychczasowych efektów projektu koordynacyjnego,
- identyfikacja kluczowych problemów i ich przyczyn oraz potrzeb w obszarze koordynacji polityki rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym (z uwzględnieniem regionalnych interesariuszy, ale także wyznaczonych kierunków rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionu – priorytety, cele i działania wskazane w RPRES oraz na poziomie polityki krajowej).

Ocena dotychczasowych efektów projektu koordynacyjnego

Przed przystąpieniem do przygotowania nowego projektu należy poświęcić trochę czasu na refleksję na temat dotychczasowych działań. W zależności od zasobów i dostępnego czasu można to zrobić w sposób mniej lub bardziej sformalizowany.

Sposób mniej sformalizowany może polegać na jednodniowym warsztacie, w trakcie którego osoby zaangażowane w realizację projektu wspólnie analizują dotychczasowe osiągnięcia i identyfikują obszary wymagające poprawy.

Proces bardziej sformalizowany może polegać na zleceniu ewaluacji zewnętrznej projektu ROPS (może to być też część ewaluacji całej polityki regionalnej w obszarze ekonomii społecznej).

Identyfikacja kluczowych problemów i ich przyczyn w obszarze koordynacji polityki rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym

W tym przypadku warto zastosować metodę, która pozwoli dotrzeć do przyczyny identyfikowanych problemów, np. drzewo problemów, wykres przyczynowo-skutkowy Ishikawy, „pięć razy dlaczego” itd. Warto zaplanować np. warsztat z udziałem kluczowych interesariuszy projektu koordynacyjnego ROPS, między innymi z OWES działającymi w regionie.

Wyznaczenie rezultatów i wskaźników ich osiągnięcia

Prawidłowo sformułowane cele i rezultaty mają pozytywny wpływ na skuteczność działań w projekcie. Cele i rezultaty powinny być wyznaczone przed planowaniem działań. Działania projektu są bowiem metodami służącymi osiągnięciu celów. Etap ten ma duże znaczenie dla trafności i skuteczności projektu, dlatego należy zarezerwować odpowiedni czas na to zadanie.

W praktyce sprawdza się metoda warsztatowa, dzięki której można w trzy lub cztery godziny wypracować całkiem zaawansowany model logiczny dla projektu.

Aby osiągnięcie rezultatów mogło być zweryfikowane, niezbędne jest **określenie sposobu pomiaru rezultatów**, czyli wskazanie sposobu weryfikacji osiągnięcia wskaźników.

Dobór wskaźników często kojarzy się z zadaniem trudnym i zarezerwowanym dla „specjalistów od monitoringu”. W praktyce jednak najlepsze efekty osiągane są wtedy, kiedy wszystkie osoby zaangażowane w projekt wspólnie ustalają optymalne mierniki dla wybranych rezultatów.

Dobór wskaźników i określenie ich wartości docelowej może być przeprowadzone na kolejnym warsztacie, z udziałem osób zaangażowanych w prace nad projektem.

W obecnej perspektywie finansowej (2014 – 2020) duży nacisk położono na osiąganie rezultatów, które odniesiono do monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych, w tym Regionalnych Programów Operacyjnych. Tym samym oznacza to stosowanie przez IZ RPO określonego systemu wskaźników, w tym wskaźników rezultatu i produktu, zgodnie z typologią wskazaną w Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014 – 2020.

ROPS planując projekt stosuje wskaźniki wskazane w WLWK 2014 oraz w Regionalnym Programie Operacyjnym i Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych RPO (szerzej piszemy o tym w Rozdziale 4.2). Na poziomie przygotowywania wniosku w generatorze wskaźniki są wybierane z listy wskaźników rezultatu i produktu, które odpowiadają projektowi koordynacyjnemu ROPS. Dodatkowo można także określić wskaźniki specyficzne dla danego projektu (wskazać

je jako dodatkowe wskaźniki rezultatu i/ lub produktu), należy przy tym pamiętać, że one także będą podlegały rozliczeniu i sprawozdawczości. Rekomendujemy wskazać po jednym dodatkowym wskaźniku rezultatu i produktu.

Planując wskaźniki należy pamiętać, że we wniosku o dofinansowanie można wskazać dwa rodzaje wskaźników:

- **odnoszące się do rozliczenia efektów projektu** – wskaźniki rezultatu i wskaźniki produktu dotyczące realizacji celu projektu (wskaźniki te są przedstawione w wezwaniu do złożenia wniosku przez ROPS w trybie pozakonkursowym). Warto zwrócić uwagę na to, aby zakres wskaźnika, jak i poziom jego szczegółowości, nie odnosiły się do zbyt wielu drobnych działań – np. proponowany wskaźnik rezultatu: „Liczba osób biorących udział w wizytach studyjnych: 66 osób” może ulec zmianie w trakcie realizacji projektu, bo ostatecznie w trzech wizytach studyjnych w ramach projektu weźmie udział 56 osób, a nie 66, jak planowaliśmy. W takiej sytuacji można wskaźnik rezultatu określić jako: „Liczba osób biorących udział w przedsięwzięciach wzmacniających sektor ES z zakresu sieciowania: 100 osób”. Wskaźnik ten odnosi się do skumulowanych danych dot. uczestników wyjazdów studyjnych, spotkań sieciujących OWES i in.

- **odnoszące się do skali działań i planowania budżetu** – wskaźniki przedstawione w opisie działań określające np. liczbę spotkań, liczbę osób biorących udział w szkoleniach w danym cyklu, liczbę publikacji itp. Wskaźniki te są także powiązane ze wskaźnikami rezultatu i produktu w projekcie. Wskaźniki dotyczące skali działań warto przedstawiać w części wniosku dotyczącej opisu działań. Są one na tyle szczegółowe i związane z pojedynczymi działaniami w projekcie, że nie powinny odnosić się do kluczowych wskaźników rezultatu i produktu, które stanowią podstawę do rozliczenia projektu.

Wskaźniki rezultatu i wskaźniki produktu wraz ze sposobami ich weryfikacji określamy jako:

- efekty wsparcia w odniesieniu do osób lub podmiotów/instytucji, do których jest bezpośrednio skierowany projekt, np. liczba osób z JST, które nabyły kompetencje w zakresie XYZ – wskaźnik rezultatu,

- liczba wytworzonych w projekcie dóbr/ usług, z których skorzystali uczestnicy, np. liczba wizyt studyjnych dla przedstawicieli RKRES, OWES i innych kluczowych instytucji uczestniczących w systemie wsparcia i rozwoju ES w regionie – 3 wizyty (jednostka miary: sztuki) – wskaźnik produktu.

Wyznaczenie ścieżki dojścia do rezultatów

Gdy mamy już uzgodnione założenia projektu, należy przemyśleć możliwie konkretnie, w jaki sposób rezultaty te będą osiągnane. Krótko mówiąc, należy określić ścieżki dojścia do wyznaczonych celów - działania w projekcie.

Projekty ROPS są przedsięwzięciami nietypowymi, trudnymi, prowadzonymi w złożonej strukturze (interesariusze, ale i struktura instytucji – ROPS) i w zmieniających się warunkach (perspektywa kilkuletniej realizacji projektu). **Dla tego typu projektów wskazane jest zachowanie dość dużej elastyczności na etapie planowania, tak aby możliwe było dostosowanie działań do zmieniających się potrzeb i okoliczności rozwoju ekonomii społecznej w regionie.**

Z drugiej jednak strony, im bardziej szczegółowo omówiony zostanie plan działań na etapie planowania projektu, tym mniejsze ryzyko późniejszych niepowodzeń, problemów lub rozczarowań. W trakcie dyskusji podczas planowania projektu pojawiają się często nowe pomysły i idee, które warto w nim uwzględnić. Dlatego też dla każdego ze zidentyfikowanych rezultatów warto odpowiedzieć sobie na pytania: **po co to ma być robione, kto ma być zaangażowany w realizację tego rezultatu, co konkretnie ma być zrobione i jak, kiedy to ma być zrobione, ile to kosztuje?** Przy konstruowaniu budżetu projektu przydatne będą wskaźniki odnoszące się do skali działań (informacje dot. liczby planowanych spotkań, wielkości nakładu publikacji, liczby uczestników szkoleń, liczby godzin doradztwa specjalistycznego dla przedstawicieli JST).

Skupiając się na organizacji pracy nad planowaniem działań warto przeprowadzać ten proces w oparciu o pracę zespołową (zespół, który będzie realizował projekt). Osoby, które na co dzień pracują w zespole koordynacyjnym ROPS i realizują działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w regionie, są kluczowe przy planowaniu działań w projekcie.

Można zaplanować spotkania zespołu bądź wspólną pracę warsztatową, by omawiać proponowane działania:

- jak one mają być organizowane, czego merytorycznie mają dotyczyć (ogólny, ramowy zarys tematyczny) i w jakiej formule będą realizowane, czy będą to działania cykliczne, jak często mogą się odbywać,
- do kogo będą kierowane - jakie potrzeby i możliwości udziału w projekcie mają poszczególne grupy planowanych uczestników (np. przedstawiciele JST, przedstawiciele OWESów itd.),
- czy i jakie posiadamy doświadczenia z realizacji podobnych działań – czy była prowadzona ich ewaluacja, z której możemy teraz skorzystać, czy mamy jakieś wnioski, pomysły na udoskonalenie tych działań?

Dyskusja i planowanie zespołowe mogą pomóc spojrzeć na działania z różnych perspektyw i doświadczeń. Lider procesu planowania powinien zbierać, podsumowywać i ostatecznie przygotować opis działań pod kątem wniosku o dofinansowanie.

Planując działania w projekcie warto wziąć pod uwagę następujące aspekty:

- doświadczenia i wnioski z poprzednich projektów,
- okres realizacji projektu - perspektywa czasowa,
- spojrzenie horyzontalne i wertykalne - różne perspektywy działań,
- dostępne i niezbędne zasoby,
- analiza ryzyka.

Doświadczenia i wnioski z poprzednich projektów

Przystępując do bezpośredniego planowania i przygotowywania projektu **warto powrócić do doświadczeń z poprzednich projektów i efektów ich realizacji**, czyli do tego, co się udało, a co stanowiło problem, bądź co warto kontynuować, co wymaga dopracowania, poprawienia lub zmiany formuły (np. przyjrzenie się, czy formuła spotkań, jakie były organizowane dla przedstawicieli JST zdała egzamin, czy uczestnicy konkretnych działań realizowanych w poprzednim projekcie zgłaszali jakieś uwagi, propozycje co do kolejnych działań, wydarzeń, które można organizować w ramach projektu koordynacyjnego ROPS). Jeżeli dysponujecie

badaniami ewaluacyjnymi bądź wynikami autoewaluacji dotychczasowych projektów ES – posłużcie się nimi, sięgnijcie do ich wyników i rekomendacji – to właśnie teraz jest moment, by z nich skorzystać przy planowaniu kolejnych działań.

Przypomnijcie sobie także sukcesy i działania, które były realizowane z dużym powodzeniem, które wpłynęły na pozytywne efekty poprzedniego projektu (np. działania czy formuły działań, które się sprawdziły) – to także warto wziąć pod uwagę przy planowaniu kolejnych.

Okres realizacji projektu - perspektywa czasowa

Każdorazowo planując projekt **należy uwzględnić perspektywę czasową jego realizacji, czyli to, na jaki okres planujemy działania i kiedy rozpocznie się ich realizacja** (maksymalny okres realizacji projektu wskazany jest w ogłoszeniu/wezwaniu do złożenia wniosku).

Planując działania, których realizacja może rozpocząć się za kilka miesięcy i które zakończą się za kilka lat (za dwa czy nawet cztery lata) należy brać pod uwagę ramowe planowanie działań, z perspektywą ich szczegółowego dopracowywania i planowania na etapie wdrażania projektu. Co za tym idzie – fakt, że zaplanowaliśmy na etapie przygotowywania wniosku o dofinansowanie spotkanie trwające 8 godz. nie oznacza, że nie możemy go zrealizować w wymiarze 6 godz. gdy na etapie planowania i przygotowywania tego wydarzenia okaże się, że z różnych względów (które zidentyfikowaliśmy i które są nam znane) efektywniejsze będzie zrealizowanie go w krótszej formule.

Warto wziąć pod uwagę, że to, co planujemy na poziomie przygotowywania wniosku o dofinansowanie, powinno uwzględniać:

- **uszczegółowianie działań na etapie ich realizacji, czyli szczegółowego operacyjnego planowania podczas realizacji projektu** - np. szczegółowy zakres tematyczny spotkań/ szkoleń/ doradztwa bądź możliwość doprecyzowywania ostatecznej liczby spotkań po dokonaniu szczegółowej diagnozy czy rozeznania zapotrzebowania na nie wśród ich potencjalnych uczestników (warto o tym także napisać we wniosku). Także działania dotyczące funkcjonowania RKRES mogą być zaplanowane jako pewien

ogólny zakres wsparcia jego działania, np. działania wzmacniające kompetencje i dostarczające wiedzy eksperckiej poprzez przygotowanie opracowań, analiz, ekspertyz na potrzeby prowadzenia działalności RKRES, organizacji szkoleń dla członków RKRES, które będą szczegółowo planowane w odpowiedzi na zgłaszane na bieżąco potrzeby.

Oznacza to, że w opisie działań we wniosku należy, w przypadku wybranych działań zidentyfikowanych na etapie planowania projektu, wprost odwoływać się do ich ramowego planowania, założeń, które będą uszczegółowiane na etapie realizacji projektu (operacyjnego planowania w trakcie realizacji projektu), np. część działań może wymagać uwzględnienia zmian w prawie (o których już dziś możemy wiedzieć, że nastąpią, ale nie znamy ich ostatecznych rozstrzygnięć), czynników i uwarunkowań z poziomu krajowego (np. okresy akredytacji OWES, zapowiadana aktualizacja KPRES, zmiany w Wytocznych dot. realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego).

Działania należy tak planować, aby możliwe było ich zabudżetowanie, ale także by możliwe było wprowadzanie zmian, uszczegółowienie (np. tematyki, zakresu szkolenia, spotkania, doradztwa, ustalenie ostatecznej liczby spotkań czy długości ich trwania) na etapie realizacji działań,

- **rozliczanie projektu w oparciu o budżet zadaniowy** oraz możliwość dokonywania przesunięć w budżecie projektu w ramach danego zadania oraz pomiędzy zadaniami w projekcie (zgodnie z Wytocznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków).

Spojrzenie horyzontalne i wertykalne - różne perspektywy działań

Projekt ROPS odnosi się do działań koordynujących rozwój ekonomii społecznej w regionie i w związku z tym powinien **uwzględnić perspektywę regionalną z aspektami lokalnymi, odnoszącymi się do np. specyfiki czy rozwiązań w zakresie ekonomii społecznej stosowanych na poziomie gmin lub powiatu, ale także perspektywę krajową** (współpraca z Krajowym Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej i grupą do spraw regionów, wymiana doświadczeń z innymi ROPS, udział w wydarzeniach na poziomie

krajowym bądź międzynarodowym, np. udział w konferencjach ogólnopolskich czy międzynarodowych dotyczących ES).

Aspekt horyzontalny odnosi się także do **tego samego patrzenia na zadania i działania w projekcie, aby widzieć ich wzajemne powiązania czy wpływ na siebie.**

Dla przykładu:

- działania w zakresie zwiększenia widoczności ES w regionie można zaplanować między innymi w oparciu o promocję wybranych podmiotów ekonomii społecznej – finalistów i laureatów konkursu zorganizowanego przez ROPS na najlepsze produkty/ usługi ES czy najlepsze przedsiębiorstwo społeczne/ podmiot ekonomii społecznej,
- szkolenia bądź wizyty studyjne zaplanowane w projekcie mogą służyć nie tylko przekazywaniu wiedzy, wymianie doświadczeń, ale także sieciowaniu instytucji, których przedstawiciele będą brali w nich udział.

Dostępne i niezbędne zasoby

Należy także brać pod uwagę **zasoby, jakimi obecnie dysponuje zespół koordynacyjny ROPS, ale także zasoby potrzebne do realizacji działań** (czym dysponujemy, co mamy i co jest nam jeszcze potrzebne do realizacji działań).

Zasoby to przede wszystkim ludzie - personel, ale i zewnętrzni eksperci. Warto więc zastanowić się: czy zespół koordynacyjny ROPS jest w stanie realizować planowane działania w dotychczasowym składzie, czy jest potrzebne rozszerzenie zespołu, a może zmiana ról i zadań osób wchodzących w jego skład, bądź czy warto podzielić zadania w zespole w taki sposób, aby je realizować bardziej efektywnie? Czy będą potrzebni zewnętrzni eksperci (osoby ze specjalistyczną, ekspercką wiedzą) bądź inni podwykonawcy, którzy będą kontraktowani w projekcie do realizacji bądź wspierania wybranych działań?

Analiza ryzyka

Na etapie planowania projektu należy także **zidentyfikować ryzyka**, jakie mogą pojawić się w trakcie jego realizacji.

Nie bez powodu wskazujemy we wniosku tę analizę – odnosi się ona do ryzyka nieosiągnięcia założonych rezultatów projektu. To w tym

miejscu wniosku odnosimy się do sytuacji, których wystąpienie może utrudnić lub uniemożliwić osiągnięcie zakładanych wskaźników rezultatu (czy szerzej planowanych działań w projekcie) oraz odnosimy się do opisu działań, jakie zostaną podjęte, aby zapobiec wystąpieniu ryzyka i jakie mogą być podjęte, aby zminimalizować skutki jego wystąpienia.

Ryzyka to czynniki, sytuacje zewnętrzne (np. wybory samorządowe i zmiany w JST czy koniec okresu akredytacji OWES w regionie), ale i wewnętrzne (np. zmiany w strukturze zarządzania ROPS, których skutki może odczuć zespół koordynacyjny), mogące wpłynąć na realizację projektu.

Analiza ryzyka może także stanowić podstawę do wprowadzania zmian w projekcie w trakcie jego realizacji - odnosi się do wskazania ewentualnych działań zaradczych czy zapobiegających pojawieniu się ryzyka.

Budżet projektu

Budżet należy przygotowywać, gdy został już opracowany opis działań w projekcie. Jest to ten moment pracy nad projektem, gdy już wiemy co, planujemy robić, w jakiej orientacyjnej skali, w jakim czasie, jakie zasoby będziemy do tego wykorzystywać - na tej podstawie przygotowujemy kosztorys.

Konstrukcja budżetu we wniosku wymusza wskazanie konkretnych wydatków – przedstawiania kalkulacji kosztów w oparciu o cenę jednostkową, liczbę jednostek i ich miary. Pamiętajmy przy tym, że koszty projektu we wniosku o dofinansowanie są przedstawiane w formie budżetu zadaniowego. Szczegółowy budżet jest podstawą do oceny kwalifikowalności wydatków projektu na etapie oceny wniosku o dofinansowanie.

W budżecie zadaniowym wskazywanym we wniosku o dofinansowanie limit kosztów w poszczególnych zadaniach merytorycznych wskazuje wydatki, które mogą zostać poniesione na ich realizację - są to szacunkowe koszty. Warto pamiętać, że szacowanie to przybliżone wartości (tu: odnoszące się do wydatków w projekcie) w sytuacji, gdy posiadamy niepełne dane (gdy jesteśmy w sytuacji planowania projektu, którego działania będziemy realizować w perspektywie kilkuletniej, a co za tym idzie, także wydatki będziemy ponosić na przestrzeni kilku lat).

W kontekście budżetu projektu koordynacyjnego ROPS warto wspomnieć także o konieczności wnoszenia wkładu własnego. Samorząd województwa może zdecydować o wnoszeniu jako wymaganego wkładu własnego środków w otwartym konkursie ofert realizowanym w oparciu o zapisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W przypadku działań realizowanych przez ROPS w ramach projektu koordynacyjnego może być to zlecenie zadań publicznych samorządu województwa w obszarze ekonomii społecznej i wnoszenie w związku z tym środków samorządu województwa jako wkładu własnego. Działania, które wchodzi w zakres projektu koordynacyjnego i które mogą być zlecone w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, to np. organizacja gali, wydarzenia podsumowującego konkurs na najlepsze przedsiębiorstwo społeczne w województwie.

* Dylematy: planowanie a realizacja projektu

W trakcie prac nad projektem zapewne wielokrotnie pojawia się pytanie: czy to, co wpisujemy we wniosku, musimy zrealizować? Na pewno musi być zrealizowane to, co odnosi się do:

- wskaźników rezultatu i wskaźników produktu projektu,
- kryteriów wyboru projektu.

W kontekście planowania i realizacji projektu warto pamiętać o tym, że:

- przygotowując projekt określamy jego ramy wykonania, a opis zadań/działań planujemy w odniesieniu do ich uzasadnienia (w tym zidentyfikowanych potrzeb i problemów, na jakie ma odpowiedzieć realizacja projektu). Działania będą realizowane kilka miesięcy po przygotowaniu projektu, a sam projekt trwa kilka lat – sytuacja odnosząca się do warunków realizacji działań może się w jakichś aspektach zmienić. Na bieżąco należy analizować i monitorować działania, interweniować, gdy ich realizacja może być zagrożona, ale także na bieżąco odpowiadać na potrzeby czy zmiany, które odnoszą się do celu projektu i zakładanych wskaźników. Chcąc modyfikować wniosek (w aspektach, które nie wpływają na wskaźniki i kryteria wyboru) w trakcie jego realizacji, należy każdorazowo mieć przygotowane wyczerpujące merytoryczne uzasadnienie wskazujące

na konieczność wprowadzenia zmian po to, aby osiągnąć zakładane rezultaty bądź też, aby je wzmocnić lub nawet osiągnąć w większym wymiarze,

- w projekcie mogą także występować działania, które wymagają dookreślenia na etapie jego realizacji (np. po przeprowadzeniu szczegółowej diagnozy potrzeb w danym zakresie czy zebraniu szczegółowych oczekiwań uczestników projektu co do zakresu planowanego szkolenia),
- podczas realizacji projektu mogą wystąpić ryzyka, które mogą wpłynąć na nieosiągnięcie jego założeń (warto więc je identyfikować na etapie planowania działań i wskazywać we wniosku ewentualne działania naprawcze czy minimalizujące). Na etapie okresowej sprawozdawczości w projekcie (we wniosku o płatność) wskazujemy problemy w realizacji projektu, co tym samym oznacza, że możemy sygnalizować ewentualne potrzeby związane z wprowadzaniem zmian we wniosku.

Konsultacje z interesariuszami

Opracowany zarys projektu warto skonsultować z zewnętrznymi interesariuszami, np. innymi pracownikami ROPS, członkami RKRES, OWES, IZ/IP RPO. W szczególności rekomendowane są konsultacje z OWES, ponieważ projekty ROPS i OWES powinny się uzupełniać. Konsultacje powinny służyć upewnieniu się, że logika projektu jest poprawna, nie ma w niej błędów lub zagrożeń, których nie dostrzegamy. I co najważniejsze – pokazać, jak projekt wpisuje się w potrzeby regionu i regionalną politykę rozwoju ekonomii społecznej i jak synchronizuje się z innymi działaniami na poziomie województwa.

Tutaj kluczowe znaczenie ma omówienie z interesariuszami planowanych działań, w tym szczególnie ustalenie, możliwie precyzyjnie, w jakim zakresie możliwa lub wręcz konieczna jest współpraca, na ile przy planowaniu działań należy brać pod uwagę plany innych interesariuszy i współpracę z nimi, czy podział zadań/działań itd. W tym kontekście kluczowymi partnerami są OWES.

Konsultacje te mogą mieć formę krótkiego (do dwóch godzin) spotkania, które powinno mieć raczej charakter warsztatowy.

1.2. Podstawowe wymagania wobec projektu i współpraca z IZ RPO

Podstawowe wymagania wobec projektu określa IZ/IP RPO w **wezwaniu do złożenia wniosku**. Zawartość wezwania w wielu województwach wynika z wymogów zawartych w Szczegółowym Opisie Osi Opisu Priorytetów oraz z kryteriów wyboru projektów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący RPO. Wymogi te w poszczególnych województwach są określone na różnym poziomie szczegółowości. W części województw oznacza to bardzo dużą elastyczność w formułowaniu przez IZ/IP RPO zapisów wezwania, w innych ta elastyczność jest nieco mniejsza, gdyż wymaga zmiany SZOOP.

Niezbędna jest **współpraca ROPS - IZ/IP RPO w celu ustalenia podstawowych wymagań wobec projektu**, które docelowo powinny znaleźć się w wezwaniu do złożenia wniosku.

Ustalenia między ROPS i IZ/IP RPO powinny dotyczyć pięciu kluczowych kwestii:

- kalendarz współpracy,
- kwota dofinansowania (maksymalna wartość projektu),
- maksymalny okres realizacji projektu,
- lista i wartości docelowych wskaźników,
- kryteria wyboru projektu zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO.

Kalendarz współpracy

Kluczowe jest uzgodnienie pomiędzy ROPS i IZ/IP RPO:

- terminu, w którym ROPS zostanie wezwany do złożenia wniosku,
- terminu, do którego ROPS musi złożyć wniosek o dofinansowanie.

ROPS musi mieć wystarczająco dużo czasu na przygotowanie projektu i wniosku o dofinansowanie, a IZ/IP RPO wystarczająco dużo czasu na jego ocenę. Wcześniejsze uzgodnienie ww. terminów pozwoli ROPS lepiej zaplanować pracę nad projektem i wnioskiem o dofinansowanie.

Kwota dofinansowania

Maksymalna kwota dofinansowania, która może być przyznana na działania koordynacyjne ROPS w całym okresie programowania 2014 – 2020/23, wynika z Wytycznych w zakresie włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa i wynosi

5 mln 40 tys. zł, średniorocznie 720 tys. zł. (to nie znaczy, że rocznie taka kwota musi być zaplanowana we wniosku o dofinansowanie, w danym roku może być ona większa lub mniejsza, ale w całym okresie realizacji projektu średnio w roku musi wynosić 720 tys. zł). Potencjalnie w przyszłości możliwe jest zwiększenie tej kwoty (jeśli w regionie jest taka potrzeba) poprzez stosowne uzgodnienia z Ministerstwem Inwestycji i Rozwoju oraz Komisją Europejską w ramach przeglądu śródkresowego RPO.

Okres realizacji

Maksymalny okres realizacji projektów to 2023 r. Zgodnie z zasadą n+3 projekty w ramach perspektywy finansowej 2014 - 2020 muszą być rozliczone do końca 2023 r., co oznacza, że mogą być realizowane również w 2023 r. i rozliczone w IV kwartale 2023 r.

Lista wskaźników i wartości docelowe

Lista wskaźników i ustalone dla nich wartości docelowe mają olbrzymie znaczenie dla zakresu projektów koordynacyjnych. Uzgodnienie pomiędzy ROPS i IZ/IP RPO listy wskaźników ma kluczowe znaczenie dla planowania nowych projektów koordynacyjnych.

Liczba wskaźników wymaganych w wezwaniu do złożenia wniosku o dofinansowanie **powinna być ograniczona do kilku (nie więcej niż czterech, gdyż taka liczba wskaźników ułatwia realizację i rozliczanie projektów)**. W wezwaniu **musi** znaleźć się wskaźnik wynikający ze Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych – WLWK (patrz Wytyczne w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Załącznik nr 2), tj.:

- Liczba inicjatyw dotyczących rozwoju ekonomii społecznej sfinansowanych ze środków EFS [szt.] - Wskaźnik mierzy liczbę podjętych inicjatyw mających wpływ na rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie. Inicjatywa to wydarzenie np. spotkanie, warsztat, doradztwo, wymiana dobrych praktyk/informacji, targi. Inicjatywa to pojedyncze wydarzenie lub seria wydarzeń mających ten sam cel i grupę docelową. Jeśli zostanie przeprowadzona seria różnego rodzaju działań,

np. kilka spotkań lub wymiana dobrych praktyk i doradztwo, mających wspólny cel i tę samą grupę docelową (oraz organizowana będzie w ramach tego samego projektu), to należy taką inicjatywę wykazać raz. Dla inicjatyw, na które składa się seria wydarzeń, pomiar wskaźnika następuje, gdy zostanie zorganizowane pierwsze z wydarzeń.

Wskaźnik ten jest bardzo ogólny i pojemny, co pozwala uwzględnić wszystkie lub większość działań ROPS. **Dlatego nie jest zasadne wprowadzanie do wezwania do złożenia wniosku dodatkowych wskaźników o podobnym charakterze odnoszących się do skali działań w projekcie (np. takich jak liczba spotkań, liczba targów ekonomii społecznej, liczba konferencji)** – gdyż działania te, co do swojego zakresu, mieszczą się we wskaźniku dotyczącym liczby inicjatyw dotyczących rozwoju ekonomii społecznej sfinansowanych ze środków EFS i bezpośrednio odnoszą się do skali poszczególnych działań (form działań) w projekcie.

Dodatkowo, w zależności od uzgodnień IZ/IP RPO- ROPS oraz podziału zadań między ROPS i OWES oraz zakresu projektu ROPS, wśród wskaźników może znaleźć się inny wskaźnik z WLWK tj.

• **Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem [szt.]** - Podmioty ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne, należy rozumieć zgodnie z definicją określoną w Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020. We wskaźniku należy wykazać podmioty ekonomii społecznej, które otrzymały wsparcie bezpośrednie w ramach projektu. Wsparcie bezpośrednie dla instytucji należy rozumieć zgodnie z Wytycznymi w zakresie monitorowanie postępu rzeczowego programów realizacji operacyjnych na lata 2014-2020 (Rozdział 3): wsparcie realizowane na rzecz funkcjonowania tego podmiotu (np. w formie stworzenia dodatkowego miejsca pracy, wprowadzenia zmiany jakościowej w jego funkcjonowaniu) lub promowania zmiany organizacyjnej i innowacji w tej instytucji. Wsparciem bezpośrednim dla danego podmiotu nie jest przeszkolenie lub inna forma wsparcia jego pracownika w sytuacji, gdy nie wynika to z potrzeb tej instytucji (np. pracownik zgłasza się na szkolenie z własnej inicjatywy). Ponadto we wskaźniku

możliwe jest wykazanie instytucji utworzonych w ramach projektu. Podmiot należy wykazać w momencie objęcia instytucji pierwszą formą wsparcia zaplanowaną w ramach projektu.

Dodatkowo, należy rozważyć **wprowadzenie jednego lub kilku wskaźników (rezultatu i produktu) specyficznych dla danego projektu spoza listy WLWK**. Biorąc pod uwagę specyfikę projektów koordynacyjnych ROPS, wskaźniki te powinny być bezpośrednio powiązane z celami projektu, dotyczyć rezultatów podejmowanych działań, a nie produktów, np.: jeśli celem jest powstanie sieci podmiotów reintegracyjnych, to wskaźnikiem może być liczba utworzonych sieci podmiotów reintegracyjnych (ale nie liczba spotkań takich sieci).

W samym opisie zadań we wniosku wskazujemy skalę działań, liczbę wydarzeń, szkoleń, lecz nie jest ona tak wiążąca, jak ściśle określone wskaźniki rezultatu czy produktu we wniosku (i docelowo w umowie o dofinansowanie projektu), z których należy sprawozdawać, określając już na etapie wniosku sposób ich pomiaru, weryfikacji i monitorowania

Kryteria wyboru projektów

W odniesieniu do projektów koordynacyjnych ROPS nie jest zasadne zastosowanie kryteriów dostępu o charakterze administracyjno-technicznym, które mogłyby zablokować elastyczne podejście do ewentualnych zmian w projekcie. Dotyczy to w szczególności:

- maksymalnego okresu realizacji projektu (takie kryterium dostępu uniemożliwia wydłużenie okresu realizacji projektu w sytuacjach, gdy jest to uzasadnione merytorycznie i możliwe ze względu na dostępną alokację),
- maksymalnej kwoty dofinansowania (wprowadzenie do kryteriów maksymalnej kwoty dofinansowania, wynikającej z obecnie obowiązujących limitów, może uniemożliwić zwiększenie wartości projektu w przyszłości).

Elementy te muszą znaleźć się w wezwaniu do złożenia wniosku o dofinansowanie, jednak nie jest zasadne umieszczanie ich w kryteriach wyboru projektów.

W sytuacji, gdy IZ RPO uzna wprowadzenie takich kryteriów za niezbędne, rekomendowane jest wprowadzenie do uzasadnienia zapisów pozwalających na dokonanie zmiany w projekcie. Przykładowe brzmienie uzasadnienia kryterium:

(...) W szczególnie uzasadnionych przypadkach, w trakcie realizacji projektu, na wniosek beneficjenta i za zgodą IOK, będzie istniała możliwość wydłużenia okresu realizacji projektu poza limit określony w kryterium, jeżeli w ocenie IOK taka zmiana przyczyni się do osiągnięcia założeń projektu i umożliwi rozliczenie projektu w wymaganym przez IOK terminie(...).

Część III

**Doświadczenia
i inspiracje
z regionów**

Rozdział 1

Podstawowe zadania
koordynacyjne

Podstawowe zadania koordynacyjne

1.1. Planowanie i diagnozowanie rozwoju ekonomii społecznej

Województwo małopolskie: grupa robocza ds. badań

Grupa funkcjonuje przy ROPS Kraków od 2009 r. i skupia środowisko naukowe i badawcze z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Instytutu Socjologii UJ, GUS oraz OWES. Opracowała założenia (koncepcję, narzędzia) monitoringu ES w Małopolsce, na który składają się trzy moduły badawcze:

- Monitoring kondycji podmiotów ekonomii społecznej w Małopolsce (badanie cykliczne od 2010 r.) - analiza obejmuje następujące aspekty: 1. Charakterystyka badanych PES, 2. Działalność społeczna PES (działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, działania na rzecz społeczności lokalnej), 3. Współpraca PES z otoczeniem biznesowym, sektorem publicznym, innymi PES, 4. Zasoby ludzkie w badanych PES (struktura zatrudnienia, inwestycje w kapitał ludzki, wpływ członków i pracowników na decyzje w organizacji), 5. Działalność ekonomiczna.

Więcej informacji: <http://www.monitoring.es.malopolska.pl/index.php/index/raporty/pes>

- Monitoring współpracy gmin i powiatów z podmiotami ekonomii społecznej w Małopolsce (badanie cykliczne od 2013 r.) - analiza obejmuje następujące obszary: 1. (Najbardziej obszerny) charakterystyka współpracy z PES - opisane zostały w nim zagadnienia dotyczące

m.in. typów podmiotów, z którymi współpraca jest nawiązywana, obszarów, w których ma miejsce, jej form czy zadowolenia z efektów podejmowanych działań, 2. Uwzględnienie w dokumentach strategicznych JST (strategia rozwoju gminy/powiatu, strategia rozwiązywania problemów społecznych, programy współpracy) problematyki ekonomii społecznej, PES/PS, 3. Korzystanie przez JST z takich narzędzi aktywizacji mieszkańców, jak inicjatywa lokalna, fundusz sołecki oraz wąskiego, ale istotnego zagadnienia powszechności stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, znajomości ich zasad i powodów, dla których to narzędzie nie jest wykorzystywane w praktyce.

Więcej informacji: <http://www.monitoring.es.malopolska.pl/index.php/index/raporty/jst>

- Monitoring kondycji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym w Małopolsce (badanie cykliczne od 2016 r.) - analiza obejmuje następujące aspekty: 1. Charakterystyka badanych PESR, 2. Działalność statutowa PESR, 3. Współpraca PESR z otoczeniem, 4. Zasoby ludzkie badanych PESR, 5. Działalność ekonomiczna.

Więcej informacji: <http://www.monitoring.es.malopolska.pl/index.php/index/raporty/rpes>

Grupa ds. badań jest także przykładem współpracy ROPS ze środowiskiem naukowym.

1.2. Współpraca z IZ RPO w zakresie ukierunkowania środków europejskich na działania sprzyjające rozwojowi społecznemu i rozwojowi ekonomii społecznej

ROPS jako podmiot odpowiedzialny za kreowanie polityki społecznej w regionie powinien współpracować z instytucjami odpowiedzialnymi za wykorzystanie środków europejskich zgodnie z celami regionalnej polityki społecznej. Wytyczne mówią wprost o tym, że IZ RPO **współpracuje w sposób stały z ROPS w profilowaniu interwencji** dotyczącej włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa. Poniżej prezentujemy wybrane doświadczenia we współpracy ROPS i IZ RPO.

Województwo kujawsko-pomorskie: zaangażowanie ROPS w Komitet Monitorujący RPO

Dyrektor ROPS kieruje grupą ds. EFS w Komitecie Monitorującym RPO, dzięki czemu ROPS może mieć wpływ na pracę KM RPO w zakresie kryteriów wyboru projektów m.in. dotyczących włączenia społecznego.

Województwo łódzkie: współpraca ROPS i WUP w Łodzi w zakresie konkursu związanego z usługami społecznymi

Finansowanie rozwoju usług społecznych ze środków europejskich to nowość w bieżącym okresie programowania. Fundusze europejskie wspierają proces tzw. deinstytucjonalizacji usług i rozwój usług w środowisku lokalnym.

Właściwe zrozumienie tych pojęć przez potencjalnych projektodawców ma wpływ na jakość przygotowywanych przez nich projektów, a tym samym na zmiany społeczne.

W województwie łódzkim ROPS postawił zorganizować seminarium dotyczące usług społecznych pn. „Przejsie od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w środowisku lokalnym - wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020”. **Seminarium towarzyszy konkursowi ogłoszonemu przez IP RPO (WUP w Łodzi) i adresowanemu do kluczowych jednostek systemu pomocy i integracji społecznej: OPS i PCPR.**

Województwo kujawsko-pomorskie: współpraca z IZ RPO w zakresie projektów aktywnej integracji

W ramach warsztatów dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i podmiotów ekonomii społecznej organizowanych przez ROPS w Toruniu wyodrębniono blok poświęcony poddziałaniu 9.2.1 Aktywne włączanie społeczne w ramach RPO WKP. Podczas specjalnego bloku tematycznego prezentowano dobre praktyki w zakresie aktywnej integracji, aby inspirować i zachęcać do zaangażowania w projekty w tej dziedzinie.

1.3. Współpraca z OWES

Województwo świętokrzyskie: „Trójki murarskie”

„Trójki murarskie” to komplementarne połączenie sił i kompetencji różnych osób i instytucji działających w sferze wsparcia sektora ES, co zwiększa skuteczność podejmowanych działań, tworzy nowe horyzonty i innowacyjne ścieżki rozwoju, które znacznie trudniej byłoby zrealizować w pojedynkę.

Współpraca w ramach „Trójek murarskich” to połączenie zasobów ROPS i OWES, polegające na współpracy doradcy ROPS oraz animatora

i doradcy kluczowego OWES. Współpraca ta opiera się na kompetencjach poszczególnych osób:

- Doradca ROPS – znajomość polityki społecznej w regionie, wiarygodność i zaufanie JST, co ma duże znaczenie w przypadku rozmów na temat usług społecznych czy stosowania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych prowadzonych przez jednostki administracyjne,
- Animator OWES – umiejętność strategicznego przygotowania procesu animacji uwzględniającego rozwój idei ekonomii społecznej, pracy z grupą i moderowania spotkań,

- Doradca kluczowy OWES – wiedza merytoryczna i umiejętności praktyczne w zakresie tworzenia przedsiębiorstw społecznych.

Każda „Trójka” ma pod opieką określony teren (najczęściej kilka powiatów), który analizuje pod kątem podejmowanych działań, wyciąga wnioski i planuje następne spotkania w samorządach.

W przypadku JST głównym obszarem współpracy są usługi społeczne użyteczności publicznej i ich realizacja przez podmioty ekonomii społecznej. W prowadzonych rozmowach najważniejsze jest jednak położenie akcentu na znalezienie najkorzystniejszego rozwiązania dla danego JST, pozwalającego na realizację wysokiej jakości usług publicznych przy mniejszych kosztach.

Korzyści dla ROPS i OWES:

Wprowadzenie „Trójek murarskich” - wspólnie wypracowanej metody przynosi wiele korzyści:

- pozwala na zachowanie spójności działań ROPS i OWES, unikając ich dublowania, w tym oszczędza czas władzom lokalnym, które nie muszą spotykać się kilka razy z różnymi instytucjami,
- kompleksowe spojrzenie z perspektywy OWES i ROPS na zasoby, potrzeby i problemy występujące na danym terenie,
- zintegrowane współdziałanie pozwala na wypracowanie lepszych rozwiązań,
- skrócenie łańcucha przepływu informacji, dzięki czemu każda z osób wchodzących w skład „Trójki” posiada komplet informacji na dany temat.

Województwo śląskie: regularne spotkania ROPS i OWES

Współpraca ROPS w Katowicach ze śląskimi OWES polega przede wszystkim na regularnych comiesięcznych spotkaniach sieciujących o charakterze roboczym, w których faktycznie uczestniczą przedstawiciele ROPS i wszystkich OWES (najczęściej są to kierownicy OWES, ale często również inni pracownicy). Podczas spotkań omawiane są przede wszystkim plany dotyczące bieżących wydarzeń, w które włączone są OWES-y oraz problemy pojawiające się przy realizacji projektów. W razie potrzeby ROPS organizuje spotkania poświęcone np. doradcom czy animatorom OWES, gdy zachodzi potrzeba wymiany informacji między nimi.

OWES i ROPS często wymieniają się interpretacjami przepisów, ale także przygotowują wspólne stanowiska wobec projektowanych zmian wytycznych, przepisów. OWES uczestniczą też w monitoringu sektora ekonomii społecznej prowadzonego przez ROPS w ramach RPRES - wypełniają ankiety monitoringowe oraz motywują PES ze swojego subregionu do ich wypełniania.

ROPS planuje wydarzenia dla pracowników OWES na podstawie ich oczekiwań (np. wizyty studyjne w 2017 r., wyjazdowy Team building w 2016 r., włączanie się ROPS w organizowane w subregionach imprezy promujące ekonomię społeczną).

1.4. Funkcjonowanie Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej

Regionalne Komitety Rozwoju Ekonomii Społecznej funkcjonują w każdym z województw, ich praca w wielu miejscach jest podobnie zorganizowana, a jakość pracy, przy podobnych rozwiązaniach, potrafi być zróżnicowana. Dlatego każdy RKRES musi znaleźć swoją własną tożsamość i sam, przy dużym zaangażowaniu ROPS, określić swoją rolę. Poniżej pokazujemy rozwiązania z kilku regionów, które mogą być inspirujące dla innych ROPS.

Województwo pomorskie: funkcjonowanie Pomorskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej

- Przewodnicząca PKRES do niedawna była osobą spoza administracji publicznej. Jej zastępczyni to także osoba wywodząca się z sektora ekonomii społecznej, reprezentująca Pomorski Konwent CIS i KIS.
- Ok. 25% składu RKRES to przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej. W składzie Komitetu są przedstawiciele regionalnej izby gospodarczej i forum firm społecznie odpowiedzialnych.
- RKRES spotyka się co ok. dwa miesiące, przy czym jedno spotkanie w roku jest dwudniowe.
- Dodatkowo przy RKRES działają grupy robocze odpowiadające celom Pomorskiego

Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej: grupa ds. upowszechniania, ekonomizacji i systemu wsparcia.

Więcej informacji: <https://rops.pomorskie.eu/pomorski-komitet-ekonomii-spolecznej>

Województwo lubuskie: autoewaluacja pracy RKRES

W województwie lubuskim ROPS zainicjował działania, których celem było uważniejsze przyjrzenie się pracy RKRES z perspektywy członków i członkiń Komitetu, a następnie wspólne wypracowanie i wprowadzenie rozwiązań, które pomogą udoskonalić pracę Komitetu. Co ważne, do przeprowadzenia tego procesu zatrudniono zewnętrznego eksperta, dzięki temu ROPS mógł zachować neutralność.

Opracowano krótką ankietę, w której pytano o różne elementy dotyczące pracy w ramach Komitetu, w tym również o takie elementy, jak: możliwość swobodnego zabierania głosu podczas posiedzeń, poczucia wpływu na rozwiązania dotyczące rozwoju ekonomii społecznej w regionie czy satysfakcja z pracy w Komitecie. Ankiety wypełniane były anonimowo, a zbiorcze wyniki wraz z rekomendacjami zostały zaprezentowane i przedyskutowane na posiedzeniu Komitetu. Komitet zdecydował o potrzebie zmiany regulaminu RKRES i rozszerzeniu swojego składu.

Rezultatem tych działań były zmiany w regulaminie funkcjonowania Komitetu oraz powołanie grup zadaniowych (grupy są tworzone pod konkretne potrzeby i nie są stałe, działają do momentu wykonania konkretnego zadania).

Rozdział 2

**Działania
animacyjne ROPS**

Działania animacyjne ROPS

2.1. Współpraca z JST

Województwo warmińsko-mazurskie: powiatowe zespoły ds. ekonomii społecznej

W województwie warmińsko-mazurskim aktualnie funkcjonuje 21 powiatowych i miejskich zespołów ds. ekonomii społecznej (przy 19 powiatach i 2 miastach na prawach powiatu).

Główną ideą, która towarzyszyła i nadal towarzyszy ich powstawaniu i działaniu, jest tworzenie dobrego klimatu dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej. W skład zespołów wchodzi: przedstawiciele samorządów powiatowych i gminnych (np. sekretarze) lub instytucji im podległych (w szczególności takich jak PCPR, PUP, OPS), ale także przedstawiciele organizacji pozarządowych i innych podmiotów ekonomii społecznej oraz przedstawiciele biznesu. Pierwszy zespół powstał w 2009 r., więc praca związana z tworzeniem zespołów jest prowadzona systematycznie od blisko 10 lat.

Zadania powiatowych i miejskich zespołów ds. ekonomii społecznej to w szczególności:

- inicjowanie działań wspierających powstawanie podmiotów ekonomii społecznej,
- inicjowanie projektów z obszaru włączenia społecznego (w tym tworzenie podmiotów reintegracyjnych, takich jak KIS i CIS),
- upowszechnienie dobrych praktyk w obszarze ekonomii społecznej,
- badanie potrzeb rozwoju usług społecznych i wskazywanie obszarów usług możliwych do realizacji przez PES i PS,

- ocena stanu rozwoju miejsc pracy w ekonomii społecznej na poziomie powiatów,
- inicjowanie i wspieranie współpracy pomiędzy jednostkami sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych na rzecz promocji i rozwoju ES,
- opracowanie programu rozwoju ekonomii społecznej w powiecie,
- rozwój sieci współpracy w obszarze ekonomii społecznej,
- współpraca z beneficjentami projektów Regionalnego Programu Operacyjnego WiM 2014-2020.

Bazując na doświadczeniach jednego z warmińsko-mazurskich OWES związanych z budowaniem zespołów ds. ekonomii społecznej, ROPS zainicjował proces tworzenia takich zespołów w całym województwie, zachęcając do tego inne OWES w regionie.

OWES w regionie animują powstawanie powiatowych zespołów ds. ekonomii społecznej, a więc prowadzą pracę w terenie. ROPS wspiera proces animacji w sytuacjach, gdy niezbędny jest autorytet i wiarygodność samorządu województwa, gdy trzeba dodatkowo przekonać, zachęcić, pokazać korzyści. ROPS wzmacnia te zespoły indywidualnie i stara się być obecny na wybranych posiedzeniach zespołów, pokazuje możliwe kierunki pracy zespołów i wyzwania, ale także tworzy przestrzeń do wymiany doświadczeń między zespołami w całym województwie. ROPS ukierunkowuje zespoły na podejmowanie nowych

tematów i odpowiadanie na nowe wyzwania związane z ekonomią społeczną, np. zwiększanie wykorzystania zlecenia zadań publicznych dla PES/PS, kupowania przez samorządy przy wykorzystaniu społecznych aspektów zamówień publicznych, wskazywanie rewitalizacji jako szansy dla rozwoju ekonomii społecznej.

Więcej informacji: <http://www.es.warmia.mazury.pl/komitet-es/powiatowe-zespoły-ds-ekonomii-spoecznej>

Województwo małopolskie: promowanie JST przyjaznych ekonomii społecznej

ROPS w Krakowie promuje JST przyjazne ekonomii społecznej. W ramach konkursu Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej wprowadził w 2012 r. kategorię: JST wspierająca rozwój ekonomii społecznej. Nagroda w ramach tej kategorii przyznawana jest podczas Gali Lidera Przedsiębiorczości Społecznej.

Więcej informacji: <http://www.es.malopolska.pl/promocja-i-edukacja/malopolski-lider-przedsiębiorczosci-spoecznej/0-konkursie/>

Województwo małopolskie: działania adresowane do decydentów z JST

ROPS w Krakowie prowadzi działania informacyjne dla samorządów na temat współpracy JST z PES. Cykl seminariów powiatowych dla samorządowców zawiera cztery moduły: klauzule społeczne, formy współpracy JST-PES na bazie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, spółdzielnia socjalna z udziałem JST, ES w dokumentach strategicznych – strategia rozwoju lokalnego oraz strategia rozwiązywania problemów społecznych. Seminaria są organizowane od 2016 r., a po każdym powstaje baza JST zainteresowanych dalszą pracą warsztatową na poziomie lokalnym, którą ROPS kontynuuje wraz z OWES.

Województwo kujawsko-pomorskie: działania na rzecz JST

W ramach współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego ROPS w Toruniu prowadzi działania skierowane do osób decyzyjnych w samorządach, np.:

- Konwent Wójtów - zorganizowanie pierwszego dnia konwentu w formie seminarium dotyczącego współpracy PES i JST, klauzul społecznych oraz zlecenia społecznie odpowiedzialnych zadań publicznych, przedstawiono także dobre praktyki z tego zakresu z regionu i kraju,
- Konwent Ośrodków Pomocy Społecznej - zorganizowanie pierwszego dnia spotkania Konwentu w formie konferencji dotyczącej stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych (aspekty prawne, korzyści, przykłady dobrych praktyk stosowania klauzul z regionu i kraju, kontrola zamówień publicznych).

Spotkania te miały na celu promowanie ekonomii społecznej, zachęcenie do współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ES, a także do zakładania PES.

Dodatkowo w ROPS pracuje animator lokalny - osoba z wieloletnim doświadczeniem w administracji samorządowej, ze znajomością specyfiki środowiska administracji samorządowej, potrafiąca budować dobre relacje z decydentami w urzędach gmin i miast, co pozwala na szybsze i trafniejsze podejmowanie decyzji w obszarze ekonomii społecznej, np. zapisy w strategiach, współpraca z PES, zakładanie PES. Animator ROPS, z perspektywą znajomości specyfiki samorządów lokalnych w regionie, współpracuje z animatorami z OWES na terenach, gdzie ekonomii społecznej jest ciężko zaistnieć. Działania te to m.in. wyszukiwanie lidera lokalnego, który mógłby zaangażować się w rozwój ekonomii społecznej w danej gminie itp.

2.2. Współpraca instytucji pomocowych i PES

Województwo lubuskie: doświadczenia z wdrażaniem ścieżek reintegracji

ROPS w Zielonej Górze zainicjował pracę nad przewodnikiem pokazującym powiązania między poszczególnymi instytucjami pomocowymi (zwłaszcza OPS i PCPR) a podmiotami ekonomii

społecznej i OWES. Wspólnie z jedną z grup roboczych RKRES stworzył informator dotyczący ścieżek reintegracji. W pracy nad przewodnikiem zaangażowani byli praktycy wywodzący się z poszczególnych instytucji i dobrze znający uwarunkowania, w jakich funkcjonują te podmioty.

Na kolejnym etapie ROPS zdecydował o przetestowaniu możliwości wdrożenia zidentyfikowanych ścieżek w kilku powiatach. Zorganizowano cykl spotkań dla grupy instytucji, które podczas kolejnych spotkań rozpatrywały praktyczne aspekty wdrożenia ścieżek.

Więcej informacji: <http://es.lubuskie.pl/pl/Aktualnosci/INFORMATOR-SCIEZKI-REINTEGRACJI-SPOLECZNO-ZAWODOWEJ-W-WOJEWODZTWIE-LUBUSKIM>

Województwo kujawsko-pomorskie: współpraca OPS z PES

ROPS w Toruniu zorganizował wspólne warsztaty dla OPS i PES, dotyczące ich bieżącej, codziennej współpracy oraz współpracy przy realizacji projektów z zakresu włączenia społecznego. Organizacja warsztatów była także powiązana z terminami składania projektów na rzecz aktywnej integracji w ramach RPO. ROPS w ten sposób zachęcał OPS i PES do realizacji wspólnych projektów. Dodatkowo dla wzmocnienia współpracy oraz wiedzy OPS o podmiotach ekonomii społecznej zorganizowano wizyty studyjne w PES.

2.3. Współpraca z edukacją, szkolnictwem wyższym i nauką

Województwo śląskie: konspekty lekcji o ekonomii społecznej dla szkół ponadpodstawowych

W 2013 r. ROPS Województwa Śląskiego zorganizował i rozstrzygnął konkurs na najlepszy konspekt lekcji o ekonomii społecznej. Pierwsze miejsce przypadło pracy „Poznaj przed-

-siębiorstwo społeczne – społeczno-ekonomiczna TIK-owa gra terenowa”. Pomysł ten obecnie jest wykorzystywany w woj. śląskim do prowadzenia w szkołach cyklu edukacyjnego o ekonomii społecznej. Poniżej prezentujemy krótkie opisy konspektów, które zajęły w konkursie pierwsze trzy miejsca.

Cele	Typ szkoły	Przedmioty, na których można wykorzystać konspekt
Poznaj przedsiębiorstwo społeczne: społeczno-ekonomiczna TIK-owa gra terenowa		
Poznanie zagadnienia ekonomii społecznej przy wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnej.	gimnazjum	informatyka oraz/lub informatyka i wiedza o społeczeństwie (korelacja międzyprzedmiotowa)
Od wykluczenia do solidarności, czyli po co nam ekonomia społeczna?		
<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie i tworzenie informacji. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 	gimnazjum	wiedza o społeczeństwie, godzina wychowawcza
Społeczeństwo i rzeczywistość po 1863 roku w „Lalce” B. Prusa		
Charakteryzowanie popowstaniowej rzeczywistości społecznej.	ponadgimnazjalna	język polski

Konspekty lekcji mogą zostać wykorzystane przez dowolne osoby w celach niezarobkowych, w szczególności przez nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, kuratoria oświaty, ośrodki szkolenia nauczycieli, oraz mogą zostać włączone do programów edukacyjnych z zakresu ekonomii społecznej. Warunkiem wykorzystania konspektu jest podanie źródła jego pochodzenia, tj. wskazanie, że został on nagrodzony w konkursie

na „Najlepszy konspekt lekcji o ekonomii społecznej w województwie śląskim” zorganizowanym w ramach projektu „Kształcenie i doradztwo dla kadr pomocy i integracji społecznej województwa śląskiego”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Prawo do materiałów posiada Województwo Śląskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Przykładowe wykorzystanie narzędzia: w 2017 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego zorganizował cykl edukacyjny z zakresu ekonomii społecznej dla 10 szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z województwa śląskiego. W ramach przedsięwzięcia ROPS zapewnił trenera i materiały dydaktyczne do przeprowadzenia 90 min. lekcji, której tematem przewodnim była ekonomia społeczna. Podczas zajęć trener korzystał z konspektu lekcji pn. „Poznaj przedsiębiorstwo społeczne: społeczno-ekonomiczna TIK-owa gra terenowa”, nagrodzonego w konkursie ROPS na „Najlepszy konspekt lekcji o ekonomii społecznej w województwie śląskim” (2013 r.). Celem zajęć było przybliżenie młodzieży zagadnień z zakresu ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej oraz pokazanie trzeciego sektora, jako alternatywnego obszaru do podejmowania działań społecznych, realizowania swoich zainteresowań i pasji, a w przyszłości być może aktywności zawodowej.

Więcej informacji i pełne wersje konspektów lekcji: <http://es.rops-katowice.pl/konspekty-nagrodzone-w-konkursie-na-najlepszy-konspekt-lekcji-o-ekonomii-spoecznej-w-wojewodztwie-slaskim/>

Województwo śląskie: gra edukacyjna „Ekonomia społeczna”

Gra edukacyjna „Ekonomia społeczna” została przygotowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w 2016 r. w ramach projektu „Współpraca się opłaca – koordynacja sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim”. Jej celem jest zapoznanie uczestników z podstawami modelu działania organizacji funkcjonujących w obrębie sektora ekonomii społecznej. Gra adresowana jest do nauczycieli i uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Jest ciekawą alternatywą na zajęcia warsztatowe i stanowi idealne uzupełnienie przedmiotów takich, jak przedsiębiorczość, ekonomia oraz wiedza o społeczeństwie. Rozgrywana jest w pięcioosobowych zespołach i składa się z czterech rund, podczas których uczestnicy podejmują decyzje operacyjne zmierzające do realizacji celów społecznych i ekonomicznych organizacji.

Przykładowe wykorzystanie narzędzia: W 2017 r. w ramach prowadzonych działań edukacyjnych ROPS Województwa Śląskiego

w współpracy z Fajną Spółdzielnią Socjalną z Zabrze zorganizował Turniej gry planszowej „Ekonomia Społeczna”. W turnieju wzięło udział dziewięć pięcioosobowych drużyn złożonych z przedstawicieli OWES i podmiotów ekonomii społecznej oraz uczniów śląskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Drużyny rywalizowały ze sobą podczas czterorundowej rozgrywki, w której zarządzały jednym z pięciu podmiotów ekonomii społecznej: spółdzielnią inwalidów, spółdzielnią socjalną, zakładem aktywności zawodowej, centrum integracji społecznej, fundacją. Gracze z każdej drużyny wcielili się w jedną z pięciu postaci biorących czynny udział w zarządzaniu podmiotem: szefa organizacji, finansisty, marketingowca, koordynatora prac i kadrowca. Działając w trybie kooperacyjnym gracze uzgadniali ze sobą i podejmowali decyzje operacyjne ukierunkowane na realizację celów społecznych i ekonomicznych prowadzonego przez siebie podmiotu ekonomii społecznej.

Więcej informacji: <https://es.rops-katowice.pl/szukasz-alternatywy-na-ciekawe-zajecia-z-mlodziem-zapoznaj-sie-z-gra-ekonomia-spoeczna/>

Województwo małopolskie: Tydzień Ekonomii Społecznej na małopolskich uczelniach

Tydzień Ekonomii Społecznej realizowany jest od 2010 r. jako cykl spotkań z przedsiębiorcami społecznymi, animatorami lokalnych inicjatyw, a także warsztaty, seminaria i wizyty studyjne w małopolskich przedsiębiorstwach społecznych. Rokrocznie w TES bierze udział od sześciu do dziewięciu uczelni oraz około 800 studentów. Inicjatywa realizowana jest w partnerstwie z małopolskimi OWES i PES oraz uczelniami wyższymi.

Więcej informacji: <http://www.es.malopolska.pl/-zakladka-Promocja-i-edukacja>

Województwo małopolskie: warsztaty dla studentów „Przedsiębiorstwo społeczne krok po kroku”

ROPS w Krakowie współpracuje z Akademickim Biurem Karier przy organizacji warsztatów dla studentów na temat idei ekonomii społecznej, formy prawnej przedsiębiorstw społecznych, dobrych praktyk i zasad zakładania i finansowania przedsiębiorstw społecznych.

Województwo małopolskie: Chłopska Szkoła Biznesu w szkołach ponadgimnazjalnych

„Chłopska Szkoła Biznesu”, realizowana przez ROPS w Krakowie od 2012 r. w formie zajęć z zakresu przedsiębiorczości społecznej skierowanych do uczniów szkół ponadgimnazjalnych, bazuje na ekonomicznej grze symulacyjnej o tym samym tytule. W trakcie dwugodzinnych zajęć prowadzonych przez pracowników ROPS uczniowie poznają m.in. różnice pomiędzy działalnością klasycznych przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw o charakterze społecznym. Corocznie swoim zasięgiem akcja obejmuje średnio 30 szkół. Do tej pory uczestniczyły w niej blisko 4000 małopolskich uczniów z ponad 150 szkół.

Więcej informacji: <http://www.es.malopolska.pl/> - zakładka: Promocja i edukacja

Województwo kujawsko-pomorskie: spotkania w biurach karier przy szkołach wyższych

Celem spotkań organizowanych przez ROPS Toruń przy współudziale OWES było przybliżenie akademickim biurom karier tematu ekonomii społecznej, m.in. plusów i minusów zakładania przedsiębiorstw społecznych oraz próba odpowiedzi na pytanie, czy ekonomia społeczna jest interesująca dla młodych osób i czy ten sektor może być ich miejscem pracy. Podczas spotkań przedstawicielka OWES przedstawiała także informacje na temat działalności Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Omówiono także dobre praktyki funkcjonowania PES/PS w regionie. Dzięki takim spotkaniom przedstawiciele biur karier mogą przedstawić młodym osobom, które się do nich zgłaszają, możliwości znalezienia zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej.

Spotkanie zaowocowało nawiązaniem współpracy biur karier z OWES oraz z ROPS - pracownicy biur karier są zapraszani na inne wydarzenia, np. Forum Gospodarze Welcomomy o zasięgu międzynarodowym, gdzie ROPS organizuje

panel dyskusyjny dotyczący ekonomii społecznej (w 2018 r. poświęcony był on pozycji rynkowej przedsiębiorstw społecznych – „Rywalizacja czy współpraca z przedsiębiorstwem społecznym”).

Województwo lubuskie: współpraca ROPS i Instytutu Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego

Punktem wyjścia do rozpoczęcia wieloletniej współpracy było nawiązanie kontaktów podczas konferencji tematycznej organizowanej przez Urząd Statystyczny, a następnie zlecenie przez ROPS w Zielonej Górze pierwszych badań pracownikom Instytutu Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego (IS UZ). Obecnie widoczne są już pozytywne skutki tej współpracy:

- powstają dobrej jakości badania i analizy realizowane zarówno na zlecenie ROPS, jak i w ramach indywidualnych projektów badawczych pracowników IS UZ,
- do przedmiotów specjalnościowych (obieralnych) włączane są treści z zakresu ES oraz przedsiębiorczości społecznej i spółdzielczości; realizowane są przez pracowników IS UZ i OWES,
- odbywają się praktyki studenckich w ROPS,
- wspólnie realizowane są szkolenia i konferencje z zakresu ES, rewitalizacji społecznej, planowania strategicznego,
- realizowane są studia podyplomowe z zakresu ekonomii społecznej,
- do programu studiów włączono przedmioty takie, jak ekonomia społeczna i podstawy przedsiębiorczości społecznej.

W 2018 r., obydwie instytucje podpisały porozumienie o współpracy, na podstawie którego ROPS w Zielonej Górze został zewnętrznym interesariuszem procesu kształcenia na Wydziale Pedagogiki, Socjologii i Psychologii UZ.

Na bazie doświadczeń ROPS w Zielonej Górze i Uniwersytetu Zielonogórskiego prezentujemy przykładowe sposoby realizacji zadań dotyczących nawiązania współpracy z ze szkołami wyższymi:

1. Zwiększenie liczby godzin dydaktycznych poświęconych ES

Inicjowanie lub zwiększenie liczby spotkań dla studentów realizowanych poza programem zajęć (otwarte spotkania dla studentów)

Jest to często stosowana metoda zwiększania wiedzy studentów i nawiązywania współpracy z uczelniami.

W tym celu należy umówić się na spotkanie z władzami wybranego instytutu (najlepiej kształcącego z wiedzy pokrewnej, takiej jak socjologia, polityka społeczna, pedagogika, ekonomia, politologia itp.) i zaproponować wspólną organizację otwartego spotkania dla studentów.

	<p>Uczelnia w ramach podziału zadań powinna zadbać o miejsce i uczestników, a ROPS o ekspertów. Dobrą praktyką jest również zaplanowanie wprowadzającego do spotkania wystąpienia któregoś z pracowników instytutu (krótka prezentacja). Wiąże to pracowników z proponowaną tematyką i daje podstawy do zacieśnienia współpracy. Działania tego rodzaju nie potrzebują akceptacji uczelnianych władz kolegialnych.</p>
<p>Inicjowanie lub zwiększenie liczby spotkań dla studentów realizowanych w ramach zajęć dydaktycznych (spotkania na wybranych przedmiotach)</p>	<p>Zasada realizacji spotkań jest podobna jak w poprzednim punkcie.</p> <p>Kontakt należy nawiązać z dyrektorem instytutu lub konkretnym dydaktykiem prowadzącym przedmiot - najlepiej zbieżny z proponowaną tematyką spotkania.</p> <p>Zajęcia mogą mieć charakter jednorazowy (dwie godziny dydaktyczne), modułowy (np. 4 - 5 godzin), cykliczny (coroczny).</p> <p>W sytuacji potrzeby zorganizowania modułowych spotkań cyklicznych potrzebne mogą być zmiany katalogu przedmiotu, w ramach którego mają odbywać się zaplanowane spotkania. Trzeba wówczas dostosować/rozszerzyć jego treści i efekty kształcenia do wymogów szkolenia/cyklu spotkań. Takie działanie jest możliwe, należy jednak pamiętać, że potrzebuje dużego wyprzedzenia czasowego. Samej zmiany treści kształcenia (np. wprowadzenia do przedmiotu nowych tematów zajęć) można dokonać z rocznym wyprzedzeniem. W sytuacji potrzeby wprowadzenia zmiany nazwy przedmiotu lub efektów kształcenia (informacja o kompetencjach, które student nabędzie) zaczną one obowiązywać od kolejnego naboru na studia. Oznacza to np. że zmiany dotyczące przedmiotu z trzeciego roku studiów zaczną być realizowane po czterech latach od wprowadzenia. Należy pamiętać, że zmiany drugiego typu potrzebują akceptacji uczelnianych władz kolegialnych, takich jak rada instytutu, komisja kształcenia, rada wydziału.</p>
<p>Uczelnie chętnie podejmują tego typu współpracę ze względu na wymogi utrzymywania kontaktów z zewnętrznymi interesariuszami, stawiane w parametrycznej ocenie jednostek (sprawozdania roczne do ministerstwa) oraz opracowywane raz na trzy/cztery lata raporty dla komisji akredytacyjnej. Jest ona szczególnie istotna dla jednostek mniejszych o regionalnym czy lokalnym zasięgu.</p>	
<p>2. Organizacja konkursów na najlepsze prace z dziedziny ES</p>	
<p>Organizacja konkursów na najlepsze prace z dziedziny ES powinna być poprzedzona analizą tytułów prac dyplomowych i ich zawartości. Działania konkursowe będą skuteczne tylko wtedy, gdy takie prace już powstały. Informacje o tytułach prac dyplomowych zamieszczane są zazwyczaj na stronach wydziałów (zakładka prace dyplomowe - tematyka prac dyplomowych). Jeśli materiały te są niedostępne, należy umówić się na spotkanie z dziekanem/prodziekanem do spraw kształcenia, który może zlecić dziekanatowi wygenerowanie tytułów z archiwów uczelni. Dane takie można także odszukać w Ogólnopolskim Repozytorium Prac Dyplomowych (ORPD) – każda jednostka edukacyjna ma obowiązek zamieścić w nim powstałe w niej prace dyplomowe. Następnie o konkursie należy powiadomić studentów i opiekunów prac – jest to bardzo ważne zadanie, ponieważ zazwyczaj (w wyniku dbałości organizatorów o jakość konkursów) to opiekunowie sugerują studentom uczestnictwo w tego typu konkursach, przygotowują opinię o pracy/rekomendację, a praca zgłaszana jest do konkursu z ramienia uczelni.</p>	
<p>3. Organizacja praktyk studenckich</p>	
<p>Chcąc zapewnić studentom możliwość realizacji praktyk w PES, należy zacząć od przygotowania wykazu PES zainteresowanych realnym przyjmowaniem studentów i zlecaniem im do wykonania zadań zgodnych z ich kierunkiem kształcenia. Należy także upewnić się, czy przyjęte w instytucie/na wydziale regulaminy praktyk pozwalają na tego typu rozwiązania. Regulaminy są zazwyczaj zamieszczane na stronach instytutów/wydziałów (zakładka poświęcona zasadom realizacji praktyk). Następnie należy skontaktować się z opiekunem/koordynatorem praktyk w danym instytucie lub dyrektorem instytutu/prodziekanem ds. kształcenia w celu przekazania listy PES i ewentualnego wynegocjowania zmian w regulaminie praktyk. Dane kontaktowe opiekuna praktyk powinny znajdować się na tej samej stronie internetowej co informacje dot. praktyk.</p>	
<p>Uczelnie chętnie podejmują taką współpracę. Jest ona dla nich nieobciążająca i łatwa do wykazania w dokumentach sprawozdawczych. Współpraca ta wpływa także na zmniejszenie problemu ograniczonej liczby miejsc odbywania praktyk.</p>	

2.4. Współpraca z biznesem

Województwo kujawsko-pomorskie: współpraca z biznesem

Począwszy od 2016 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu w ramach upowszechniania i rozwoju ekonomii społecznej

w województwie kujawsko-pomorskim bierze udział w Międzynarodowym Forum Gospodarczym Welconomy, realizując własny panel tematyczny poświęcony budowaniu, rozwijaniu i upowszechnianiu współpracy pomiędzy sektorem

biznesu a ekonomią społeczną. Dzięki temu przedstawiciele sfery biznesu mogą poznać założenia, którymi kieruje się ekonomia społeczna, a także zapoznać się z konkretnymi przykładami współpracy międzysektorowej.

Więcej informacji: <http://www.forumgospodarcze.pl/program>

Województwo dolnośląskie: Akademia BIZnES CLASS

Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej jest inicjatorem i organizatorem przedsięwzięcia pn. Akademia BIZnES CLASS. W ramach Akademii przedstawiciele trzech sektorów: prywatnego (Objectivity, UBS, PwC), społecznego (Fundacja Laboratorium Odpowiedzialnego Biznesu) i publicznego (Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej, Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu) połączyły siły, aby podzielić się swoimi zasobami i kompetencjami z podmiotami społecznymi z biznesowym zacięciem.

Akademia BIZnES CLASS ma przygotować podmioty ekonomii społecznej do wdrożenia

innowacyjnych produktów. PES mogą korzystać ze szkoleń z marketingu, zarządzania organizacją oraz ze wsparcia konsultacyjnego ze strony przedstawicieli biznesu i młodych artystów. Każdy podmiot ES ma swojego mentora biznesu i mentora designu. Mentorzy biznesu dzielą się swoim doświadczeniem i analizują produkt PES pod względem jego atrakcyjności rynkowej. Mentorzy designu to studenci Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, którzy dbają o wymiar estetyczny poszczególnych produktów, projektując ich unikatowy wygląd. Dodatkowo PES mogą uzyskać wsparcie finansowe na rozwój produktu, ufundowane przez partnerów biznesowych Akademii. Wsparcie to ma być wyrazem uznania dla tych podmiotów, które wykonają największą pracę w ramach Akademii i przekonają firmy do zainwestowania w ulepszone produkty.

Więcej informacji: http://www.dops.wroc.pl/ekospol17_18.php

Rozdział 3

**Działania ROPS
wspierające podmioty
ekonomii społecznej**

Działania ROPS wspierające podmioty ekonomii społecznej

104

Doświadczenia poszczególnych województw w zakresie sieciowania PES są zróżnicowane. Część regionów decyduje się tworzyć sieci złożone z podmiotów reintegracyjnych różnych typów, tak jest np. w województwie łódzkim czy warmińsko-mazurskim, gdzie tworzone są platformy współpracy złożone z CIS, KIS, ZAZ i WTZ. W części regionów działają natomiast sieci złożone z podmiotów o podobnej formie

prawnej lub podmiotów mających wspólną grupę docelową, np. w województwie zachodniopomorskim funkcjonują dwie sieci: CIS-KIS oraz WTZ-ZAZ, w pomorskim działa sieć CIS-KIS, w kujawsko-pomorskim funkcjonują trzy sieci PES: WTZ, CIS-KIS, spółdzielni socjalnych i niebawem uruchomiona zostanie sieć ZAZ, w województwie podkarpackim działa pięć sieci PES: CIS, KIS, WTZ, ZAZ, spółdzielnie socjalne.

3.1. Sieciowanie PES

Województwo lubuskie: sieciowanie CIS

W województwie lubuskim funkcjonuje obecnie 20 Centrów Integracji Społecznej. To jedno z województw o największej liczbie CIS i jednocześnie województwo, w którym powstawały pierwsze w Polsce centra integracji społecznej. ROPS zaplanował w swoim projekcie działania sieciujące dla CIS związane z wypracowaniem i poprawą standardów ich działania. W ramach tych działań:

- przeprowadzono diagnozę sytuacji CIS w regionie,
- zorganizowano cykl czterech dwudniowych spotkań, podczas których, pod okiem eksperta, CIS wspólnie wypracowywały standard działania, dzieląc się przy tym swoimi doświadczeniami, rozwiązaniami, dokumentami,

- zorganizowano konkurs dla CIS i wyłoniono trzy podmioty, w których przeprowadzony będzie pilotaż wspólnie wypracowanych standardów. Otrzymają one po 25 tys. zł i indywidualne wsparcie doradców na wdrożenie rozwiązań, które pozwolą osiągnąć wypracowany standard.

Zadania związane z doradztwem przy wdrożeniu standardów i przyznawaniem dofinansowania zostały powierzone wykonawcy wybranemu w trybie art. 138o Ustawy Prawo zamówień publicznych. **Wsparcie finansowe dla PES nie jest więc przekazywane przez ROPS do CIS, odpowiada za to wybrany przez ROPS wykonawca**, przy tym to ROPS odpowiada za konkurs dla CIS (opracowanie dokumentacji konkursowej, ogłoszenie konkursu, wyłonienie CIS

do pilotażu), a dodatkowo blisko współpracuje z wykonawcą już w trakcie pilotażu (np. spotkania z CIS, wizyty monitorujące).

Więcej informacji: <https://bazakonkurencyjnosci.funduszeuropejskie.gov.pl/publication/view/1049124>;
<http://www.cistorsps.pl/art/1216/konkurs-ofert-na-realizacje-testowania-koncepcji-systemu-standaryzacji-cis.html>

3.2. Zwiększanie widoczności PES

Województwo lubelskie: Targi Ekonomii Społecznej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie corocznie organizuje targi ekonomii społecznej, w których wystawcami są podmioty ekonomii społecznej, w tym spółdzielnie socjalne i inne przedsiębiorstwa społeczne, ZAZ, WTZ, organizacje pozarządowe - łącznie 30 podmiotów. Targi są okazją do zapoznania mieszkańców Lubelszczyzny z ofertą przedsiębiorstw społecznych z regionu oraz do spotkań z praktykami i ekspertami ekonomii społecznej. Przedsiębiorstwa społeczne i podmioty ekonomii społecznej wystawiają i sprzedają wytwarzane przez siebie produkty, wśród nich są także produkty regionalne. Celem ROPS w Lublinie było zwiększenie efektywności dotychczas organizowanych targów, zwiększenie dostępności produktów i usług ekonomii społecznej dla mieszkańców regionu, rozpoznawalności podmiotów ekonomii społecznej oraz zwiększenie świadomości mieszkańców na ten temat.

Nowatorskim rozwiązaniem w organizacji targów jest realizacja ich jako imprezy towarzyszącej przy dużym regionalnym wydarzeniu - Europejskim Festiwalu Smaków, połączonym z obchodami 700-lecia Miasta Lublin. Europejski Festiwal Smaku w Lublinie to jeden z najważniejszych wielokulturowych festiwali w Polsce. Pokazuje różnorodne oblicza kultury – od muzyki, poprzez obraz, słowo, a także kulinaria. Impreza odbywa się w ścisłym centrum Lublina (na głównej ulicy miasta - Krakowskim Przedmieściu i ulicach Starego Miasta). W Festiwalu uczestniczy ponad 150 wystawców z Polski i Europy, a samo wydarzenie gromadzi ponad 100 tys. odwiedzających.

Pokazanie podmiotów ekonomii społecznej przy największej regionalnej imprezie daje możliwość promowania przedsiębiorców społecznych. Stoiska podmiotów ekonomii społecznej odwiedza znaczna liczba osób. Goście Targów otrzymują także gadzety związane z tą

tematyką. Na głównej scenie podczas wydarzenia organizowane są także konkursy z zakresu wiedzy dot. ekonomii społecznej, występy PES, koncerty. Targi ekonomii społecznej moderowane są przez znanych dziennikarzy radiowych, którzy w ciekawy sposób prezentują podmioty i produkty sprzedawane na stoiskach oraz zachęcają uczestników Festiwalu do zapoznania się z ofertą podmiotów.

ROPS w Lublinie jako organizator imprezy (Targów Ekonomii Społecznej) zlecił ich realizację organizatorom Europejskiego Festiwalu Smaków oraz współpracował przy organizacji przedsięwzięcia – prowadził działania rekrutacyjne, współpracował z PES, które wystawiały się w czasie targów, podejmował działania informacyjno-promocyjne dotyczące targów. OWES z regionu współpracowały z ROPS w Lublinie przy rekrutacji podmiotów do uczestnictwa w targach. Dodatkowo OWES w trakcie samego wydarzenia miały swoje stoisko - punkt informacyjny, gdzie udzielały informacji dot. ekonomii społecznej. Stoisko OWES i ROPS w Lublinie stało się również platformą wymiany informacji i współpracy przedsiębiorców społecznych i podmiotów ekonomii społecznej.

Korzyści i rezultaty:

- Podmioty ekonomii społecznej uczestniczyły w prestiżowej imprezie, co pozwoliło na zdobycie doświadczenia uczestniczenia w dużym wydarzeniu.
- Stoiska podmiotów były odwiedzane przez zdecydowanie większą liczbę osób niż w latach ubiegłych. W Festiwalu uczestniczyło ponad 100 tys. gości.
- Podmioty ekonomii społecznej miały możliwość promocji swoich produktów na większą skalę niż dotychczas.
- Zwiększyła się sprzedaż produktów PES.
- Podmioty ekonomii społecznej nabrały pewności i przekonały się, że wytwarzane przez nie produkty są atrakcyjne, a czasami

atrakcyjniejsze od produktów, które sprzedawali inni przedsiębiorcy (niektórym PES w czasie targów zabrakło produktów do sprzedaży).

- PES zostały zachęcane do uczestnictwa w targach w kolejnym roku i zwiększyła się ich świadomość, jaką wartość ma uczestniczenie w takich przedsięwzięciach.
- Możliwość obserwacji innych przedsiębiorców i innych stoisk rozwinęła w przedsiębiorcach społecznych potrzebę podejmowania działań promocyjnych i zmiany wizerunku podmiotu.

Więcej informacji: <http://rops.lubelskie.pl/2017/09/targi-ekonomii-spoecznej-w-lublinie-2/>

Województwo lubelskie: audycje radiowe „Kalejdoskop regionalny”

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie podejmuje działania w kierunku budowania marki ekonomii społecznej i zwiększenia widoczności podmiotów ekonomii społecznej – dostawców produktów i usług ekonomii społecznej. W tym celu realizuje radiowy program publicystyczny „Kalejdoskop regionalny”. Audycje mają formę reportaży i dyskusji w studio z udziałem zaproszonych gości - ekspertów i przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej. Wyjątkowość audycji polega na tym, że ekipa radiowa nagrywa reportaż w podmiocie ekonomii społecznej – w miejscu pracy, w jego środowisku. Towarzyszy przedsiębiorcom w ich codziennej pracy, kontaktach z klientem. W rozmowach z dziennikarzami uczestniczą przedsiębiorcy, pracownicy oraz klienci, odbiorcy usług. Wszystkie te elementy składają się na fakt, że reportaż jest autentyczny i ciekawy.

Audycja jest areną, na której spotykają się przedstawiciele PES, ale również przedstawiciele władz samorządowych/lokalnych, które powinny tworzyć klimat i atmosferę do rozwoju przedsiębiorstw społecznych i ekonomii społecznej. Dziennikarz zaprasza do udziału w programie władze lokalne - wójta, burmistrza, którzy w czasie programu mają możliwość przekonania się do społecznego aspektu tworzenia PES (idea włączenia społecznego i dawania szansy osobom niesamodzielnym na rynku pracy) oraz korzyści dla społeczności lokalnej, jakie płyną z rozwoju ekonomii społecznej. W audycji niejednokrotnie uczestniczą przedstawiciele OWES z subregionu, na którego terenie funkcjonuje PES zaproszony

do programu. OWES uczestniczą także w rekrutacji podmiotów do programu. W każdej audycji bierze udział przedstawiciel ROPS w Lublinie. Program cieszy się dużą popularnością wśród słuchaczy Radia Lublin.

ROPS w Lublinie jest organizatorem działania i zlecił jego realizację Radiu Lublin. Współpracuje z wyznaczonym dziennikarzem przy realizacji audycji, wskazuje podmioty, które następnie uczestniczą w programie.

Korzyści i rezultaty:

- Promocja działań podmiotów ekonomii społecznej na przykładzie konkretnego podmiotu.
- Zwiększenie rozpoznawalności podmiotów ekonomii społecznej oraz idei przedsiębiorczości społecznej.
- Zwiększenie przychylności władz lokalnych w stosunku do podmiotów ekonomii społecznej oraz idei ekonomii społecznej.
- Zwiększenie wsparcia PES przez władze lokalne.
- Zwiększenie świadomości słuchaczy Radia Lublin na temat ekonomii społecznej.
- Audycja jest platformą wymiany doświadczeń osób zaangażowanych w rozwój ekonomii społecznej oraz miejscem wymiany myśli i nawiązywania współpracy przedsiębiorców społecznych.
- Zwiększenie zainteresowania pracowników mediów publicznych zagadnieniem ekonomii społecznej.

Więcej informacji: <http://www.ekonomiaspoleczna.lubelskie.pl/2-uncategorised/114-audycje-radiowe-w-radiu-lublin-w-ramach-kalejdoskopu-regionalnego-z-udzialem-ekspertow-oraz-podmiotow-ekonomii-spoecznej>

Województwo kujawsko-pomorskie: poprawa widoczności PES

W województwie kujawsko-pomorskim uruchomiono portal ekonomii społecznej, który ma przyczynić się do poprawy widoczności PES w regionie. Portal pozwoli na promocję samych podmiotów oraz ich towarów i usług. Każdy z podmiotów ekonomii społecznej będzie miał możliwość współtworzenia portalu i wpływania na zwiększenie własnej widoczności w regionie.

Więcej informacji: <http://ekonomiaspoleczna.rops.torun.pl/>

Województwo kujawsko-pomorskie: Targi Dobrych Praktyk

ROPS w Toruniu corocznie organizuje Targi Dobrych Praktyk. Jest to wydarzenie zachęcające

administrację do współpracy z PES. Konferencja połączona z częścią wystawienniczą dla PES.

Targi Dobrych Praktyk organizowane są także lokalnie. Działanie oparte jest na części wystawienniczej — gdzie PES mogą przedstawić swoją

oferę oraz przeprowadzić warsztaty. Odbywa się także seminarium promujące realizację zadań własnych samorządu we współpracy z PES.

Więcej informacji: <https://www.rops.torun.pl/139-targi-dobrych-praktyk-ekonomii-spoecznej>

Załącznik 1

Zadania ROPS z Wytucznych w podziale na trzy grupy zadań

Podstawowe zadania koordynacyjne	Zdania animacyjne	Zadania wspierające PES
<p>Rozdział 7, pkt 36 j</p> <p>Wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej;</p>	<p>Rozdział 7, pkt 36 d</p> <p>Inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, PES, w tym o charakterze reintegracyjnym, OWES dla zwiększenia synergii działań podejmowanych przez te podmioty w procesie aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i wzrostu zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej, m.in. w celu zapewnienia ciągłości procesu reintegracyjnego, a także współpracy ww. podmiotów z innymi podmiotami takimi jak szkoły, uczelnie wyższe, instytucje rynku pracy, przedsiębiorstwa w celu zwiększenia liczby staży i praktyk w PES czy też w typowych przedsiębiorstwach;</p>	<p>Rozdział 7, pkt 36 b</p> <p>Tworzenie lub dofinansowanie wspólnych przedsięwzięć regionalnych sieci PES (klastry, franczyzy) oraz włączanie PES w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry);</p>
<p>Rozdział 36 i</p> <p>Zapewnienie funkcjonowania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, o którym mowa w KPRES, i organizowanie jego prac oraz tworzenie możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie;</p>	<p>Rozdział 36 e</p> <p>Budowanie powiązań pomiędzy systemem edukacji, nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji, udział we wspólnych konkursach i wydarzeniach z organizacjami pracodawców i przedsiębiorców, szkół, w tym szkół wyższych i instytutów naukowych) w celu nawiązania stałej współpracy;</p>	<p>Rozdział 36 c</p> <p>Tworzenie regionalnych sieci kooperacji PES o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, W TZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiągnięciu standardów usług;</p>
<p>Rozdział 7, pkt 32</p> <p>IZ RPO zapewnia, że jest preferowane tworzenie miejsc pracy i PS w kluczowych sferach rozwojowych wskazanych w Działaniu I.4 KPRES, tj. zrównoważony rozwój, solidarność pokoleń, polityka rodzinna, turystyka społeczna, budownictwo społeczne, lokalne produkty kulturowe oraz w kierunkach rozwoju określonych w strategii rozwoju województwa i w regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej. Zakres preferowanych sfer rozwojowych oraz sposób ich premiowania uzgadniany jest przez IZ RPO z Regionalnym Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz realizatorami OWES najpóźniej 2 miesiące po rozpoczęciu projektu.</p>	<p>Rozdział 7, pkt 36 g</p> <p>Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności PES, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej lub lokalnych planów udziału PES w rozwoju usług społecznych (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, zlecenia zadań PES;</p>	<p>Rozdział 7, pkt 36 f</p> <p>Organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności PES jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez PES na poziomie regionalnym (np. targi ekonomii społecznej, finansowanie udziału PS i PES w targach i wystawach regionalnych o charakterze gospodarczym, sprzedaż produktów i usług PES za pomocą jednego regionalnego portalu lub portali branżowych);</p>

<p>Rozdział 7, pkt 36 a</p> <p>Tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie, w tym w szczególności poprzez organizowanie regionalnych spotkań sieciujących dla OWES, umożliwiających wymianę informacji pomiędzy ośrodkami na temat podejmowanych działań, postępów i problemów w realizacji wsparcia, stosowanych rozwiązań i metodach pracy itp., a także agregowanie informacji na temat działalności OWES i wyników ich pracy na poziomie całego regionu oraz uspoźnianie i synchronizowanie tych działań w regionie. Wspieranie działań OWES nakierowanych na jednostki samorządu terytorialnego;</p>	<p>Rozdział 7, pkt 36 h</p> <p>Wspieranie realizacji przez PES usług użyteczności publicznej i współpraca z OWES w tym zakresie;</p>	
<p>Rozdział 7, pkt 29 - kryteria OWES</p> <p>IZ RPO w porozumieniu z ROPS określa w ramach kryteriów wyboru projektów, zatwierdzanych przez Komitet Monitorujący RPO oraz w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu minimalny wymagany poziom wskaźników, o których mowa w pkt 28, uwzględniając w szczególności stan rozwoju ekonomii społecznej w regionie lub subregionie oraz potrzeby rozwojowe, zróżnicowania terytorialne, a także postanowienia regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej oraz opinię ROPS.</p>	<p>Rozdział 7, pkt 35</p> <p>IZ RPO zapewnia, że OWES współpracują z regionalnym koordynatorem rozwoju ekonomii społecznej (ROPS), z którym ustalają plan i zasady współpracy oraz realizacji wspólnych inicjatyw. Ww. podmioty określają podział zadań i obszarów kompetencji w szczególności w zakresie działań animacyjnych adresowanych do sektora publicznego, zwłaszcza jednostek samorządu terytorialnego, służących:</p> <ul style="list-style-type: none"> zwiększeniu udziału PES w rynku (m.in. działania związane z uwzględnianiem aspektów społecznych w zamówieniach publicznych); zwiększeniu roli PES w realizacji usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym (w szczególności działania zwiększające wykorzystanie mechanizmu zlecenia usług zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie); <p>Podział ról powinien wynikać z regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej lub innego dokumentu zawierającego uzgodnienia ROPS i OWES, a w przypadku braku stosownego zapisu powinien być uzgodniony przez Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej.</p>	
<p>Rozdział 7, pkt 36 l</p> <p>Ewaluacja działań OWES</p>		
<p>Rozdział 7, pkt 36 k</p> <p>Reprezentowanie interesów sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym oraz włączenie ekonomii społecznej do strategii rozwoju województwa w obszarach związanych z rynkiem pracy, integracją społeczną, rozwojem przedsiębiorczości oraz innowacji, rozwojem usług użyteczności publicznej oraz innymi priorytetami, w ramach których jest możliwy regionalny rozwój ekonomii społecznej.</p>		

<p>Rozdział 7, pkt 9 - współpraca z OWES i IZ RPO w zakresie jednolitych zasad dotacji w województwie</p> <p>Dotacja jest przyznawana na podstawie biznesplanu. IZ RPO gwarantuje, że OWES zapewniają konkurencyjny, transparentny i oparty na merytorycznych przesłankach sposób przyznawania dotacji, opierający się na jednolitych zasadach w danym województwie, obejmujących co najmniej regulamin udzielania dotacji, opracowanych we współpracy z ROPS.</p>		
<p>Rozdział 7, pkt 36 m</p> <p>Weryfikacja statusu PS na zasadach określonych w załączniku nr 3 do Wytucznych i prowadzenie spisu PS.</p>		
<p>Rozdział 4, pkt 5 - profilowanie interwencji</p> <p>IZ RPO zapewnia, że w profilowaniu interwencji (ukierunkowaniu wsparcia EFS), jak również planowaniu naborów oraz konsultowaniu kryteriów wyboru projektów, uczestniczy w sposób stały ROPS. W profilowaniu interwencji mogą uczestniczyć także inni partnerzy zgodnie z Wytucznymi w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2014-2020.</p>		

Załącznik 2

Co rozumiemy przez usługi użyteczności publicznej?

- Wszystkie zadania publiczne określone jako zadania własne gminy/powiatu wynikające z ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (art. 7, ust. 1) lub ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (art. 4, ust. 1),
- Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej zdefiniowane w Wytycznych (definicja w rozdziale 3, pkt 31):
 - › usługi opiekuńcze, obejmujące pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem, świadczone przez opiekunów faktycznych lub w postaci sąsiedzkich usług opiekuńczych, usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania lub dziennych form usług opiekuńczych; do usług opiekuńczych należą także usługi krótkookresowego całodobowego i krótkookresowego dziennego pobytu, których celem jest zapewnienie opieki osobom niesamodzielnym, w tym w zastępstwie za opiekunów faktycznych;
 - › usługi w rodzinnym domu pomocy, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
 - › usługi w ośrodkach wsparcia, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, o ile liczba miejsc całodobowego pobytu w tych ośrodkach jest nie większa niż 30;
 - › usługi w domu pomocy społecznej o liczbie miejsc nie większej niż 30;
 - › usługi asystenckie, świadczone przez asystentów na rzecz osób z niepełnosprawnościami, umożliwiające stałe lub okresowe wsparcie tych osób w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do ich aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego;
 - › usługi wspierania rodziny zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w tym:
 - › praca z rodziną, w tym w szczególności asystentura rodzinna, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapia i mediacja; usługi dla

- rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawna, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego; organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”;
- › pomoc w opiece i wychowaniu dziecka poprzez usługi placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej;
- › pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu poprzez wsparcie rodzin wspierających;
- › rodzinna piecza zastępcza oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego do ośmiorga dzieci, a także placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-interwencyjnego do 14 osób, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- › usługi w postaci mieszkań chronionych, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- › usługi w postaci mieszkań wspomaganych, o ile liczba miejsc w mieszkaniu jest nie większa niż 12.
- Usługi społeczne wskazane w definicji przedsiębiorstwa społecznego w Wytycznych:
 - › usługi opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2018 r. poz. 603, z późn. zm.);
 - › usługi wychowania przedszkolnego w przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe.

